

Zbornik sudske prakse

PRESUDA OPĆEG SUDA (treće vijeće)

11. srpnja 2014.*

„Tržišno natjecanje – Zabranjeni sporazumi – Tržište parafinskog voska – Tržište prešanog parafina – Odluka koja utvrđuje povredu članka 81. UEZ-a – Određivanje cijena i podjela tržišta – Odgovornost društva majke za povredu pravila tržišnog natjecanja njezinog društva kćeri i zajedničkog pothvata u kojem drži djelomičan udjel – Odlučujući utjecaj društva majke – Pretpostavka u slučaju držanja 100-postotnog udjela – Pravno sljedništvo poduzetnika – Proporcionalnost – Jednako postupanje – Smjernice o metodi za utvrđivanje kazni iz 2006. – Otegotne okolnosti – Uloga predvodnika – Postavljanje gornje granice novčane kazne – Neograničena nadležnost“

U predmetu T-541/08,

Sasol, sa sjedištem u Rosebanku (Južna Afrika),

Sasol Holding in Germany GmbH, sa sjedištem u Hamburgu (Njemačka),

Sasol Wax International AG, sa sjedištem u Hamburgu,

Sasol Wax GmbH, sa sjedištem u Hamburgu,

koje zastupaju W. Bosch, U. Denzel, C. von Köckritz, odvjetnici,

tužitelji,

protiv

Europske komisije, koju zastupaju F. Castillo de la Torre i R. Sauer, u svojstvu agenata, uz asistenciju M. Graya, odvjetnika,

tuženik,

povodom zahtjeva za poništenje članka 1. i 2. Odluke Komisije C (2008) 5476 *final* od 1. listopada 2008. o postupku primjene članka 81. (UEZ-a) i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/39.181 – Vosak za svijeće), [neslužbeni prijevod] u dijelu u kojem se odnosi na tužitelje i, podredno, zahtjeva za ukidanje novčane kazne koja je izrečena tužiteljima ili smanjenje njezinog iznosa,

OPĆI SUD (treće vijeće),

u sastavu: O. Czúcz (izvjestitelj), predsjednik, I. Labucka i D. Gratsias, suci,

tajnik: N. Rosner, administrator,

* Jezik postupka: engleski

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 3. srpnja 2013.,
donosi sljedeću

Presudu

Činjenice iz kojih proizlazi spor

1. Upravni postupak i donošenje pobijane odluke

- 1 Odlukom C (2008) 5476 *final* od 1. listopada 2008. o postupku primjene članka 81. [UEZ-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/39.181 – Vosak za svijeće) (u daljnjem tekstu: pobijana odluka) Komisija Europskih zajednica utvrdila je da su tužitelji, društva Sasol Wax GmbH, Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH i Sasol (u daljnjem tekstu: Sasol Ltd) (tužitelji, u daljnjem tekstu zajedno nazvani: Sasol), s drugim poduzetnicima prekršila članak 81. stavak 1. UEZ-a i članak 53. stavak 1. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru (EGP), sudjelujući u zabranjenom sporazumu koji se odnosi na tržište parafinskog voska u EGP-u i njemačko tržište prešanog parafina.
- 2 Uz društvo Sasol, adresati pobijane odluke su sljedeća društva: ENI SpA, Esso Deutschland GmbH, Esso Société anonyme française, ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA i Exxon Mobil Corp. (u daljnjem tekstu zajedno nazvana: ExxonMobil), H&R ChemPharm GmbH, H&R Wax Company Vertrieb GmbH i Hansen & Rosenthal KG (u daljnjem tekstu zajedno nazvana: H&R), Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG, MOL Nyrt., Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo SA i Repsol YPF SA (u daljnjem tekstu zajedno nazvana: Repsol), Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Ltd, The Shell Petroleum Company Ltd, Shell Petroleum NV i The Shell Transport and Trading Company Ltd (u daljnjem tekstu zajedno nazvana: Shell), RWE Dea AG i RWE AG (u daljnjem tekstu zajedno nazvana: RWE) kao i Total SA i Total France SA (u daljnjem tekstu zajedno nazvana: Total) (uvodna izjava 1. pobijane odluke).
- 3 Parafinski vosak proizvodi se u rafinerijama iz sirove nafte. Upotrebljava se za proizvodnju proizvoda kao što su svijeće, kemikalije, gume i automobilski proizvodi te u industriji kaučuka, ambalaže, ljepila i žvakaćih guma (uvodna izjava 4. pobijane odluke).
- 4 Prešani parafin sirovina je potrebna za proizvodnju parafinskog voska. Nastaje u rafinerijama kao nusproizvod prilikom proizvodnje temeljnih ulja iz sirove nafte. Također se prodaje krajnjim kupcima, primjerice proizvođačima iverice (uvodna izjava 5. pobijane odluke).
- 5 Komisija je svoju istragu započela nakon što ju je društvo Shell Deutschland Schmierstoff dopisom od 17. ožujka 2005. obavijestilo o postojanju zabranjenog sporazuma, podnijevši zahtjev za dodjelu oslobođanja od kazni na temelju Obavijesti Komisije o oslobođanju od kazni i smanjenju kazni u slučajevima kartela (SL 2002, C 45, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 62., u daljnjem tekstu: Obavijest o suradnji iz 2002.) (uvodna izjava 72. pobijane odluke).
- 6 Dana 28. i 29. travnja 2005. Komisija je, sukladno članku 20. stavku 4. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora o EZ-u (SL 2003, L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165.), provela provjere na terenu u službenim prostorima društava H&R/Tudapetrol, ENI, MOL kao i u onima koji pripadaju društvima grupâ Sasol, ExxonMobil, Repsol i Total (uvodna izjava 75. pobijane odluke).

- 7 Između 25. i 29. svibnja 2007. Komisija je uputila Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama svakom od društava navedenih gore u točki 2. te time i tužiteljima (uvodna izjava 85. pobijane odluke). Dopisom od 13. kolovoza 2007. društva Sasol Wax i Sasol Wax International zajedno su odgovorila na Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama. Dopisom od istoga dana društva Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd također su zajedno odgovorila na Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama.
- 8 Dana 10. i 11. prosinca 2007. Komisija je sazvala saslušanje na kojem su sudjelovali tužitelji (uvodna izjava 91. pobijane odluke).
- 9 S obzirom na dokaze kojima je raspolagala, Komisija je u pobijanoj odluci smatrala da su adresati, koji čine većinu proizvođača parafinskog voska i prešanog parafina u EGP-u, sudjelovali u jedinstvenoj, složenoj i trajnoj povredi iz članka 81. UEZ-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u, koja je pokrivala područje EGP-a. Ta povreda sastojala se od sporazuma ili usklađenih djelovanja o određivanju cijena i razmjeni i otkrivanju osjetljivih poslovnih informacija o parafinskom vosku (u daljnjem tekstu: glavni dio povrede). Vezano za društva RWE (kasnije Shell), ExxonMobil, MOL, Repsol, Sasol i Total, povreda koja se odnosila na parafinski vosak obuhvaćala je i podjelu kupaca ili tržišta (u daljnjem tekstu: drugi dio povrede). Osim toga, povreda koju su počinila društva RWE, ExxonMobil, Sasol i Total odnosila se i na prešani parafin koji se prodavao krajnjim kupcima na njemačkom tržištu (u daljnjem tekstu: dio povrede „prešani parafin“) (uvodne izjave 2., 95. i 328. i članak 1. pobijane odluke).
- 10 Postupanja koja predstavljaju povredu ostvarena su tijekom protutržišnih sastanaka koje su sudionici nazivali „tehničkim sastancima“ ili ponekad sastancima „Blauer Salon“ te tijekom „sastanaka o prešanom parafinu“ koji su bili osobito posvećeni pitanjima u vezi s prešanim parafinom.
- 11 Novčane kazne izrečene u ovom slučaju izračunate su na temelju Smjernica o metodi za utvrđivanje kazni koje se propisuju u skladu s člankom 23. stavkom 2. točkom (a) Uredbe br. 1/2003 (SL 2006, C 210, str. 2.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 58.) (u daljnjem tekstu: Smjernice iz 2006.), koje su bile na snazi u trenutku dostave Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama gore u točki 2. navedenim društvima.
- 12 Pobijana odluka sadrži, među ostalim, sljedeće odredbe:

„Članak 1.

Sljedeći poduzetnici povrijedili su članak 81. stavak 1. [UEZ-a] i počevši od 1. siječnja 1994. članak 53. Sporazuma o EGP-u sudjelujući tijekom navedenih razdoblja u trajnom sporazumu i/ili usklađenom djelovanju u sektoru parafinskog voska na zajedničkom tržištu i od 1. siječnja 1994. u EGP-u:

[...]

Sasol Wax GmbH: od 3. rujna 1992. do 28. travnja 2005.;

Sasol Wax International AG: od 1. svibnja 1995. do 28. travnja 2005.;

Sasol Holding in Germany GmbH: od 1. svibnja 1995. do 28. travnja 2005.;

Sasol [Ltd]: od 1. svibnja 1995. do 28. travnja 2005.;

[...]

Kad je riječ o sljedećim poduzetnicima povreda se također odnosi na prešani parafin koji su u navedenim razdobljima prodavali krajnjim kupcima na njemačkom tržištu:

[...]

Sasol Wax GmbH: od 30. listopada 1997. do 12. svibnja 2004.;

Sasol Wax International AG: od 30. listopada 1997. do 12. svibnja 2004.;

Sasol Holding in Germany GmbH: od 30. listopada 1997. do 12. svibnja 2004.;

Sasol [Ltd]: od 30. listopada 1997. do 12. svibnja 2004.;

[...]

Članak 2.

Za povrede iz članka 1. izriču se sljedeće novčane kazne:

ENI SpA: 29.120.000 eura;

Esso Société anonyme française: 83.588.400 eura,

od toga solidarno s

ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA i ExxonMobil Corporation 34.670.400 eura, od toga solidarno s Esso Deutschland GmbH 27.081.600 eura;

Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: 12.000.000 eura;

Hansen & Rosenthal KG solidarno s H&R Wax Company Vertrieb GmbH: 24.000.000 eura,

od toga solidarno s

H&R ChemPharm GmbH 22.000.000 eura;

MOL Nyrt.: 23.700.000 eura;

Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA solidarno s Repsol Petróleo SA i Repsol YPF SA: 19.800.000 eura;

Sasol Wax GmbH: 318.200.000 eura,

od toga solidarno s

Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH i Sasol [Ltd] 250.700.000 eura;

Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Limited, the Shell Petroleum Company Limited, Shell Petroleum NV i The Shell Transport and Trading Company Limited: 0 eura;

RWE-Dea AG solidarno s RWE AG: 37.440.000 eura;

Total France SA solidarno s Total SA: 128.163.000 eura.“

2. Struktura grupe Sasol i društva Vara i pripisivanje odgovornosti društvima majkama u pobijanoj odluci

- 13 U uvodnoj izjavi 449. pobijane odluke, Komisija je ponajprije grupu Sasol identificirala društvo koje je izravno odgovorno za povredu. Tako je zaključila da su među osobama koje su sudjelovale na tehničkim sastancima bili zaposlenici društva Hans-Otto Schümann GmbH & Co. KG (u daljnjem tekstu: HOS), i to od početka povrede, dana 3. rujna 1992. do 30. travnja 1995. Od 1. svibnja 1995. do 31. prosinca 2002. radilo se o društvu Schümann Sasol GmbH & Co. KG, koje je 2000. postalo društvo Schümann Sasol GmbH (u daljnjem tekstu zajedno nazvana: Schümann Sasol). Od 1. siječnja 2003. poslodavac zaposlenika o kojima je riječ bilo je društvo Sasol Wax.
- 14 Stoga se u uvodnoj izjavi 452. pobijane odluke društvo Sasol Wax, sljednik društava HOS i Schümann Sasol, smatralo odgovornim za povredu kao izravni sudionik u njoj u razdoblju od 3. rujna 1992. do 28. travnja 2005.
- 15 Komisija je također ispitala razvoj držanja kapitala društava HOS, Schümann Sasol i Sasol Wax tijekom vremena. U tom pogledu razlikovala je tri razdoblja (uvodna izjava 454. pobijane odluke).
- 16 Što se tiče prvog razdoblja od 3. rujna 1992. do 30. travnja 1995. (u daljnjem tekstu: razdoblje Schümann), Komisija je utvrdila da je društvo HOS u konačnici kontrolirao Hans-Otto Schümann osobno putem društva Vara Holding GmbH & Co. KG (u daljnjem tekstu: društvo Vara), koje je bilo jedini komanditor društva HOS (uvodna izjava 450. i 457. pobijane odluke). Kapital društva Vara bio je u većinskom vlasništvu H. Schümann, a drugi vlasnici bili su članovi njegove obitelji. U pobijanoj odluci ni društvo Vara ni H. Schümann nisu smatrani odgovornim za povredu koju je počinilo društvo HOS.
- 17 Drugo razdoblje trajalo je od 1. svibnja 1995. do 30. lipnja 2002. (u daljnjem tekstu: razdoblje zajedničkog pothvata). Dana 1. svibnja 1995. društvo Sasol Ltd steklo je dvije trećine društva HOS. Nakon reorganizacije društvo HOS postalo je društvo Schümann Sasol i nastavilo biti društvo izravno odgovorno za povredu. Društvo Schümann Sasol bilo je društvo kći s 99,9-postotnim udjelom u društvu Schümann Sasol International AG, od čega je trećinu kapitala još držalo društvo Vara i u konačnici obitelj Schümann. Dvije trećine kapitala društva Schümann Sasol International držalo je društvo Sasol Holding in Germany i samo društvo kći s 100-postotnim udjelom u društvu Sasol Ltd. Na temelju tog razdoblja Komisija je solidarno odgovornim smatrala društva Sasol Wax (kao pravnog sljednika društva Schümann Sasol), Sasol Wax International (kao pravnog sljednika društva Schümann Sasol International, društva majke društva Schümann Sasol), Sasol Holding in Germany (kao društvo majku koje drži dvije trećine kapitala društva Schümann Sasol International) i Sasol Ltd (kao društvo majku društva Sasol Holding in Germany) (uvodna izjava 451. i 478. pobijane odluke). Naime, ona je smatrala da su tri potonja izvršavala odlučujući utjecaj na društvo Schümann Sasol (točka 453. pobijane odluke). Ni društvo Vara, držatelj trećine kapitala društva Schümann Sasol GmbH, ni obitelj Schümann, vlasnik društva Vara, nisu se smatrali odgovornima za povredu koju je počinilo društvo Schümann Sasol, koje je tada držalo društvo Schümann Sasol International (u daljnjem tekstu: Schümann Sasol International ili zajednički pothvat), društvo koje su zajedno držali društvo Vara i grupa Sasol.
- 18 Treće razdoblje trajalo je od 1. srpnja 2002. do 28. travnja 2005., dana prestanka povrede (u daljnjem tekstu: razdoblje Sasol). Dana 30. lipnja 2002. grupa Sasol stekla je preostalu trećinu kapitala društva Schümann Sasol International, koje je dotad držalo društvo Vara. Društvo Schümann Sasol, preimenovano u Sasol Wax, ostalo je društvo kći društva Schümann Sasol International, koje je preimenovano u Sasol Wax International. Cijeli kapital društva Sasol Wax International tada je držalo društvo Sasol Holding in Germany i u konačnici društvo Sasol Ltd. Na temelju tog razdoblja Komisija je četvero tužitelja smatrala solidarno odgovornim za povredu koju je počinilo društvo Sasol Wax, držeći da je prvo troje tužitelja izvršavalo odlučujući utjecaj na društvo Sasol Wax (točke 451. i 453. pobijane odluke).

Postupak i zahtjevi stranaka

- 19 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 15. prosinca 2008. tužitelji su pokrenuli ovaj postupak.
- 20 Na temelju izvještaja suca izvjestitelja, Opći sud (treće vijeće) odlučio je otvoriti usmeni postupak. U okviru mjera upravljanja postupkom predviđenih člankom 64. Poslovnika Općeg suda, pozvao je stranke da u pisanom obliku odgovore na nekoliko pitanja i dostave određene dokumente. Stranke su tom zahtjevu udovoljile u dodijeljenom roku.
- 21 Usmena izlaganja stranaka i njihovi odgovori na pitanja koja je postavio Opći sud saslušani su na raspravi održanoj 3. srpnja 2013.
- 22 S obzirom na činjeničnu povezanost s predmetima T-540/08, Esso i dr./Komisija, T-543/08, Rwe i Rwe Dea/Komisija, T-544/08, Hansen & Rosenthal i H&R Wax Company Vertrieb/Komisija, T-548/08, Total/Komisija, T-550/08, Tudapetrol/Komisija, T-551/08, H&R ChemPharm/Komisija, T-558/08, ENI/Komisija, T-562/08, Repsol Lubricantes y Especialidades i dr./Komisija i T-566/08, Total Raffinage i Marketing/Komisija te sličnosti postavljenih pravnih pitanja, Opći sud odlučio je da će u navedenim predmetima odlučiti tek nakon posljednje rasprave održane u ovom predmetu, to jest one od 3. srpnja 2013.
- 23 Tužitelji od Općeg suda tužbom zahtijevaju da:
- poništi pobijanu odluku u dijelu u kojem se odnosi na njih;
 - podredno, poništi novčanu kaznu koja im je izrečena u pobijanoj odluci ili na odgovarajući način smanji njezin iznos;
 - naloži Komisiji snošenje troškova.
- 24 Komisija od Općeg suda zahtijeva da:
- u cijelosti odbije tužbu, uključujući podredne zahtjeve;
 - naloži tužiteljima snošenje troškova.

Pravo

- 25 U prilog svojoj tužbi tužitelji ističu sedam tužbenih razloga. Prvi tužbeni razlog temelji se na pogrešnom pripisivanju odgovornosti za povredu koju je počinilo društvo Schumann Sasol tijekom razdoblja zajedničkog pothvata društvima Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International. Drugi tužbeni razlog temelji se na pogrešnom pripisivanju odgovornosti za povredu koju je počinilo društvo Sasol Wax tijekom razdoblja Sasol društvima Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International. Treći tužbeni razlog temelji se na povredi načela jednakog postupanja time što Komisija društvo Vara nije smatrala solidarno odgovornim na temelju razdoblja Schumann i razdoblja zajedničkog pothvata. Četvrti tužbeni razlog temelji se na pogrešnom određivanju osnovnog iznosa novčane kazne. Peti tužbeni razlog temelji se na pogrešnom uzimanju u obzir uloge predvodnika društva Sasol. Šesti tužbeni razlog temelji se na nezakonitosti postavljanja iste gornje granice iznosa novčane kazne u pogledu različitih razdoblja povrede. Sedmi tužbeni razlog temelji se na nezakonitom propuštanju dodjele potpunog oslobođanja društva Sasol od kazne u pogledu određenih dijelova novčane kazne.

1. *Prvi tužbeni razlog, koji se temelji na pogrešnom pripisivanju odgovornosti za povredu u vezi s razdobljem zajedničkog pothvata društvima Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International*

- 26 Tužitelji smatraju da je Komisija pogrešno zaključila da je društvo Sasol Ltd, putem društva Sasol Holding in Germany, svojeg društva kćeri u 100-postotnom vlasništvu, sâmo izvršavalo odlučujući utjecaj na društvo Schümann Sasol International i time društvima Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International pogrešno pripisala odgovornost za razdoblje zajedničkog pothvata. Organizacijske, gospodarske i pravne veze između društva Schümann Sasol i navedenih društava na koje se Komisija oslonila u pobijanoj odluci ne idu u prilog takvom zaključku.
- 27 Tužitelji prije svega smatraju da je društvo Vara, drugo društvo majka, sâmo izvršavalo odlučujući utjecaj na društvo Schümann Sasol International tijekom razdoblja zajedničkog pothvata. Podredno drže da su takav odlučujući utjecaj zajedno izvršavala oba društva majke.
- 28 Komisija odgovara da je društvo Sasol kažnjeno u skladu s vlastitom odgovornošću i sukladno Smjernicama iz 2006. Osim toga, ustaljena je sudska praksa da Komisija nije dužna obrazlagati zašto nije donijela odluku o povredi za treće strane i da poduzetnik ne može osporavati sankciju koja mu je izrečena zbog toga što je drugi poduzetnik izbjegao novčanu kaznu.

Uvodna očitovanja

- 29 Što se tiče solidarne odgovornosti društva majke za postupanje njezinog društva kćeri ili zajedničkog pothvata koji je u njegovom vlasništvu, valja podsjetiti da okolnost da društvo kći ili zajednički pothvat ima odvojenu pravnu osobnost nije dovoljna za odbacivanje mogućnosti da njegovo postupanje bude pripisano društvu majci (vidjeti, u tom smislu, presudu Suda od 14. srpnja 1972., Imperial Chemical Industries/Komisija, 48/69, Zb., str. 619., t. 132.).
- 30 Naime, pravo tržišnog natjecanja Unije koje se odnosi na djelatnosti poduzetnika i pojam poduzetnika obuhvaća svaki subjekt koji obavlja gospodarsku djelatnost, neovisno o pravnom statusu tog subjekta i njegovom načinu financiranja (presuda Suda od 10. rujna 2009., Akzo Nobel i dr./Komisija, C-97/08 P, Zb., str. II-8237., t. 54. i presuda Općeg suda od 13. srpnja 2011., General Technic-Otis i dr./Komisija, T-141/07, T-142/07, T-145/07 i T-146/07, Zb., str. II-4977., t. 53.).
- 31 Sud Unije također je precizirao da pojam poduzetnika stavljen u taj kontekst treba biti shvaćen tako da određuje gospodarsku jedinicu čak i kada je s pravne točke gledišta ta gospodarska jedinica sastavljena od više fizičkih ili pravnih osoba (vidjeti presudu Suda od 12. srpnja 1984., Hydrotherm Gerätebau, 170/83, Zb., str. 2999., t. 11., presudu Akzo Nobel i dr./Komisija, gore navedenu u točki 30., t. 55. i navedenu sudska praksu i presudu Općeg suda od 29. lipnja 2000., DSG/Komisija, T-234/95, Zb., str. II-2603., t. 124.). Tako je naglasio da za primjenu pravila tržišnog natjecanja nije odlučujuće formalno odvajanje dvaju društava koje proizlazi iz njihove odvojene pravne osobnosti, nego je odlučujuće mjerilo postoji li jedinstvenost njihovog postupanja na tržištu ili ne. Stoga se može pokazati potrebnim odrediti čine li ili obuhvaćaju li dva ili više društava koja imaju odvojene pravne osobnosti jednog te istog poduzetnika ili gospodarskog subjekta s jedinstvenim postupanjem na tržištu (presuda Imperial Chemical Industries/Komisija, gore navedena u točki 29., t. 140., presuda Općeg suda od 15. rujna 2005., DaimlerChrysler/Komisija, T-325/01, Zb., str. II-3319., t. 85. i presuda General Technic-Otis i dr./Komisija, gore navedena u točki 30., t. 54.).
- 32 Ako jedno takvo gospodarsko tijelo povrijedi pravila tržišnog natjecanja, ono je, prema načelu osobne odgovornosti, dužno snositi odgovornost za tu povredu (presuda Akzo Nobel i dr./Komisija, gore navedena u točki 30., t. 56. i presuda General Technic-Otis i dr./Komisija, gore navedena u točki 30., t. 55.).

- 33 Ponašanje društva kćeri može se pripisati društvu majci zbog njegove pripadnosti istome poduzetniku kada to društvo kći ne odlučuje samostalno o svom ponašanju na tržištu jer je u tom pogledu pod odlučujućim utjecajem društva majke, uzimajući osobito u obzir gospodarske, organizacijske i pravne veze koje ujedinjuju te dvije pravne osobe (vidjeti, u tom smislu, presudu Akzo Nobel i dr./Komisija, gore navedenu u točki 30., t. 58. i presudu Općeg suda od 20. ožujka 2002., HFB i dr./Komisija, T-9/99, Zb., str. II-1487., t. 527.).
- 34 Ponašanje na tržištu društva kćeri pod odlučujućim je utjecajem društva majke osobito u slučaju kada društvo kći u tom pogledu u bitnome provodi upute koje je dobilo od društva majke (presuda Suda Imperial Chemical Industries/Komisija, gore navedena u točki 29., t. 133., 137. i 138.; vidjeti, u tom smislu presudu Suda od 16. studenoga 2000., Metsä-Serla i dr./Komisija, C-294/98 P, Zb., str. I-10065., t. 27.).
- 35 Ponašanje na tržištu društva kćeri načelno je također pod odlučujućim utjecajem društva majke kada ono zadrži samo ovlast određivanja ili odobravanja određene strateške poslovne odluke, u ovom slučaju putem svojih predstavnika u tijelima društva kćeri, dok je ovlast određivanja poslovne politike *stricto sensu* društva kćeri delegirana direktorima zaduženima za njegovo operativno upravljanje koje je izabralo društvo majka i koji predstavljaju i promiču njegove gospodarske interese (vidjeti, u tom smislu, presudu Općeg suda od 9. rujna 2011., Alliance One International/Komisija, T-25/06, Zb., str. II-5741., t. 138. i 139., potvrđenu rješenjem Suda od 13. prosinca 2012., Alliance One/Komisija, C-593/11 P, t. 30.).
- 36 Kada je osigurana jedinstvenost postupanja na tržištu društva kćeri i njegovog društva majke, osobito u slučajevima opisanima u točkama 34. i 35. ove presude ili drugim gospodarskim, organizacijskim i pravnim vezama koje ujedinjuju društva, ona čine dijelove jedne te iste gospodarske jedinice i stoga samo jednog poduzetnika, prema sudskoj praksi spomenutoj u točki 31. ove presude. Činjenica da društvo majka i njegovo društvo kći čine jednog poduzetnika u smislu članka 81. UEZ-a omogućava Komisiji da uputi odluku kojom se društvu majci izriču kazne a da nije potrebno utvrditi osobnu uključenost potonje u povredu (vidjeti, u tom smislu, presudu Akzo Nobel i dr./Komisija, gore navedenu u točki 30., t. 59.).
- 37 Sudska praksa prikazana u točkama 29. do 36. ove presude također je primjenjiva na pripisivanje odgovornosti jednom ili više društava majki za povredu koju je počinio njihov zajednički pothvat (presuda General Technic-Otis i dr./Komisija, gore navedena u točki 30., t. 52. do 56.).
- 38 S obzirom na ta pravila treba ispitati argumente tužiteljâ i točnost utvrđenja sadržanih u pobijanoj odluci u vezi s pripisivanjem odgovornosti za postupanja društva Schumann Sasol i njegovog društva majke Schumann Sasol International, koje je tijekom razdoblja zajedničkog pothvata u udjelu od dvije trećine držalo društvo Sasol Holding in Germany, a u udjelu od jedne trećine društvo Vara.

Pobijana odluka

- 39 U pobijanoj odluci Komisija je odbila argumentaciju tužiteljâ kojom su namjeravali dokazati da je tijekom razdoblja zajedničkog pothvata društvo Schumann Sasol International stvarno kontroliralo društvo Vara. Taj zaključak temeljila je u biti na sljedećim razmatranjima:

„[...]”

- (471) Komisija smatra da je društvo Sasol, preko svojeg 100-postotnog društva kćeri Sasol Holding in Germany GmbH, izvršavalo odlučujući utjecaj na društvo Schumann Sasol International.

- (472) Kako pojašnjava društvo Sasol, [uprava], odgovorna za tekuće poslove, sastojala se od jednog predstavnika društva Sasol, jednog predstavnika društva Vara i predsjednika. Sukladno poslovniku [uprave] potonja, u mjeri u kojoj je to moguće, svoje odluke donosi jednoglasno ili običnom većinom. U slučaju podjele glasova predsjednik [uprave] raspolaže odlučujućim glasom. Društvo Sasol tvrdi da je predsjednik najveći dio razdoblja zajedničkog pothvata bio predstavnik društva Vara. Nakon daljnje istrage Komisija osporava tvrdnje društva Sasol o tom pitanju. Smatra da je vjerojatnije da je osoba o kojoj je riječ bila predsjednik zbog njezinog poznavanja djelatnosti i činjenice da je društvo Sasol također htjelo predsjedati [upravom] zajedničkog pothvata. Za društvo Sasol, kao većinskog dioničara, bilo je važno da u [upravi] ima osobu koja već poznaje prethodne djelatnosti društva HOS. Osoba o kojoj je riječ radila je za račun njemačkog prednika društva Schumann Sasol International i stoga je odlično poznavala poslovanje društva koje je potom preuzelo društvo Sasol. Osim toga, u vrijeme kada je osoba o kojoj je riječ postala predsjednik (dana 2. svibnja 1995.), ona nije bila zaposlenik društva Vara. Zaista, ta osoba nije bila zaposlenik društva Vara prije 1997. Bila je predsjednik zajedničkog pothvata od 2. svibnja 1995. do 30. lipnja 2001., dana njezine zamjene osobom [D. S. R.] iz društva Sasol.
- (473) Nadzorni odbor zajedničkog pothvata sastojao se od šest članova, četiri predstavnika društva Sasol i dva društva Vara. Kao što je to pojasnilo društvo Sasol, sporazum dioničara o pravima glasa sklopljen između društava Sasol i Vara propisivao je da će društva Sasol i Vara odluke donositi jednoglasno, da svako od njih raspolaže jednim glasom, tako da je većina društva Sasol u nadzornom odboru zapravo bila poništena. Ako jednoglasnost ne bi bila postignuta, prijedlog bi se smatrao odbijenim. Međutim, sporazum dioničara o pravima glasa u članku 3. o odlukama nadzornog odbora također određuje da se članak 1. sporazuma primjenjuje *mutatis mutandis*. Članak 1.5. sporazuma propisuje da će u slučaju nemogućnosti donošenja jednoglasne odluke o pitanjima nabrojanim u točkama (a) do (d) navedenog članka, prijedlog društva Sasol, dok god bi ono držalo više od 50% kapitala društva, prevagnuti i da će društvo Vara glasovati u skladu s odlukom društva Sasol. Pitanja na koja se odnose točke (a) do (d) članka 1.5 su sljedeća: potvrđivanje godišnjih izvješća, imenovanje revizora, imenovanje posebnih revizora i odobrenje [kapitalnih] ulaganja [društva] ili bilo kojeg njegovog društva kćeri.
- (474) [Što se tiče glavne skupštine], društvo Sasol pojašnjava da je društvo Vara raspolagalo blokirajućom manjinom jer su odluke zahtijevale većinu tri četvrtine danih glasova, a društvo Vara je raspolagalo trećinom glasova. Osim toga, prema društvu Sasol, sporazum dioničara o pravima glasa propisivao je da će društva Sasol i Vara nastojati zajedno donositi svaku odluku dioničara i jednoglasno glasovati u svakom slučaju, da svako raspolaže jednim glasom i da ako jednoglasnost ne može biti postignuta, ni društvo Sasol ni društvo Vara ne bi trebali djelovati i stoga društvo Vara stoga nije moglo biti nadglasano. Međutim, kao što je pojašnjeno gore, sporazum dioničara o pravima glasa u članku 1.5. koji se primjenjuje na [glavnu] skupštinu, navodi popis određenih pitanja kod kojih prevladavaju želje društva Sasol [vidjeti uvodnu izjavu 473].
- (475) Vezano za situaciju opisanu u uvodnim izjavama (472.)-(474.) i osobito sposobnost društva Sasol da nametne svoju volju za važne strateške odluke ako jednoglasnost ne bi mogla biti postignuta, poput onih navedenih u članku 1.5. sporazuma dioničara o pravima glasa (primjerice odobravanje kapitalnih ulaganja), trebalo bi smatrati da društvo Sasol ima kontrolu nad zajedničkim pothvatom. Činjenica da su, kao što to tvrdi društvo Sasol, članovi uprave [društva Schumann Sasol] otprije radili u društvu HOS nije protivna zaključku da je odobrenje nadzornog odbora bilo potrebno za takve odluke o zapošljavanju u vezi s višim vodećim položajima (članak 2. stavak 2. [točka] (c) poslovnika uprave) te se društvo Sasol stoga moglo usprotiviti tim odlukama.

[...]

(481) Zbog gore izloženih razloga Komisija ne smatra samo društvo koje je djelovalo [Schümann Sasol] nego i njegova društva majke Sasol International AG, Sasol Ltd i Sasol Holding in Germany GmbH odgovornima tijekom razdoblja zajedničkog pothvata jer je utvrđena kontrola društva Sasol nad zajedničkim pothvatom [...] Kao što je utvrđeno u uvodnim izjavama (329.)-(333.), različita društva koja pripadaju istoj grupi čine gospodarsku jedinicu i stoga jednog poduzetnika u smislu članka 81. [UEZ-a] ako društva o kojima je riječ ne odlučuju samostalno o svojem ponašanju na tržištu. U slučaju zajedničkog pothvata može se zaključiti da zajednički pothvat i društva majke čine gospodarsku jedinicu u svrhe primjene članka 81. [UEZ-a] ako zajednički pothvat nije samostalno odlučivao o vlastitom ponašanju na tržištu. Treba li se zajednički pothvat smatrati zajedničkim pothvatom koji u potpunosti funkcionira ili ne [irelevantno je] u tom kontekstu [jer] činjenični dokazi dokazuju izvršavanje odlučujućeg utjecaja. Činjenica da se društva majke zajedničkog pothvata mogu smatrati odgovornim u skladu je s praksom Komisije o tom posebnom pitanju, poštujući opća pravna načela pojašnjena u uvodnoj izjavi (340.) koja su ustvrdili sudovi Zajednice. Činjenica da određena odluka u drugim okolnostima nije bila upućena društvima majkama zajedničkog pothvata u ovim okolnostima ne znači da se društva Sasol International AG, Sasol Ltd i Sasol Holding in Germany GmbH kao društva majke koja pripadaju grupi Sasol ne mogu smatrati odgovornima za postupanja svojeg društva kćeri jer Komisija raspolaze diskrecijskim prostorom u vezi sa svojom odlukom o pripisivanju odgovornosti za povredu određenim jedinicama poduzetnika te svoje ocjene izvršava od slučaja do slučaja.“

Razlikovanje pojma kontrole od stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja kakav je primijenjen u kontekstu članka 81. UEZ-a

- 40 Najprije treba istaknuti da tijekom ispitivanja pripisivosti povrede koju je počinilo društvo Schümann Sasol, društvo kći zajedničkog pothvata, Komisija nije izričito razlikovala pojmove „kontrole“ i „ovlasti kontrole“ s jedne strane te „gospodarske jedinice“ i „stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja na poslovno ponašanje“ s druge strane.
- 41 Tužitelji ističu da je taj pristup pogrešan jer pojam kontrole ne uključuje stvarno izvršavanje odlučujućeg utjecaja.
- 42 Kao prvo, valja podsjetiti da se prema članku 3. stavku 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 139/2004 od 20. siječnja 2004. o kontroli koncentracija između poduzetnika (Uredba EZ-a o koncentracijama) (SL L 24, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 5., str. 73.) „kontrola temelji na pravima, ugovorima ili bilo kakvom drugom sredstvu, koje zasebno ili u kombinaciji, vodeći računa o svim činjeničnim i pravnim okolnostima, omogućava prevladavajući utjecaj na poduzetnika“.
- 43 U skladu sa sudskom praksom, Komisija se ne može, kako bi primjenom članka 81. UEZ-a protutritišno ponašanje jednog društva pripisala drugom, temeljiti na samoj sposobnosti izvršavanja odlučujućeg utjecaja, kako može u okviru primjene Uredbe br. 139/2004 prilikom utvrđivanja kontrole, a da pritom ne ispita je li taj utjecaj bio stvarno izvršen (presuda General Technic-Otis i dr./Komisija, gore navedena u točki 30., t. 69.).
- 44 Protivno tome, načelno je na Komisiji da dokaže takav odlučujući utjecaj na temelju ukupnosti činjeničnih okolnosti (vidjeti presudu Općeg suda od 27. rujna 2006., Avebe/Komisija, T-314/01, Zb., str. II-3085., t. 136. i navedenu sudsku praksu). U te činjenice ulazi popunjavanje mjesta u upravi društva majke i onoj njegovog društva kćeri ili zajedničkog pothvata istim fizičkim osobama (presuda Općeg suda od 12. srpnja 2011., Fuji Electric/Komisija, T-132/07, Zb., str. II-4091., t. 184.; vidjeti također, u tom smislu, presudu Suda od 28. lipnja 2005., Dansk Rørindustri i dr./Komisija, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P, C-189/02 P, Zb., str. I-5425., t. 119. i

120.) ili okolnost da su navedena društva bila dužna slijediti upute jedinstvene uprave bez ovlasti neovisnog ponašanja na tržištu (vidjeti, u tom smislu, presudu HFB i dr./Komisija, gore navedenu u točki 33., t. 527.).

- 45 U ovom slučaju Komisija svoj sud nije temeljila na takvom izravnom dokazivanju izvršavanja odlučujućeg utjecaja društava Sasol Ltd i Sasol Holding in Germany na društvo Schümann Sasol International.
- 46 Komisija je naime u biti ispitala ovlast odlučivanja koju je društvo Sasol moglo izvršavati u tijelima zajedničkog pothvata putem svojih predstavnika. Analiza se u tom pogledu u biti temelji na apstraktnom ispitivanju načina donošenja odluka u navedenim tijelima na temelju odredbi sporazuma dioničara i poslovnika uprave koji prikazuju načine glasovanja propisane statutom zajedničkog pothvata. Osim toga Komisija je svoj zaključak u vezi s pripisivanjem odgovornosti za postupanja društva Schümann Sasol International društvima Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd temeljila osobito na tvrdnji prema kojoj je „kontrola društva Sasol nad zajedničkim pothvatom bila ustanovljena“ (uvodna izjava 481. pobijane odluke).
- 47 Iz toga slijedi da je u ovom slučaju Komisija o izvršavanju odlučujućeg utjecaja društava Sasol Ltd i Sasol Holding in Germany na poslovno ponašanje društva Schümann Sasol International u biti zaključila na temelju apstraktne analize dokumenata potpisanih prije početka poslovanja društva Schümann Sasol International, poput analize provedene prema pravilima koja uređuju odobravanje koncentracija.
- 48 Kao drugo, Opći sud zato mora ispitati u kojoj mjeri takva apstraktna i predviđajuća analiza, izvršena u području koncentracija gdje donošenje odluke o odobrenju prethodi početku poslovanja zajedničkog pothvata, može služiti i za dokazivanje stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja na poslovno ponašanje zajedničkog pothvata u odluci kojom se društvima majkama pripisuje odgovornost za povrede iz članka 81. UEZ-a koje je u prošlosti počinio navedeni zajednički pothvat.
- 49 U tom pogledu iz sudske prakse proizlazi da, čak i kada ovlast ili mogućnost određivanja poslovnih odluka zajedničkog pothvata sama po sebi proizlazi samo iz jednostavne mogućnosti izvršavanja odlučujućeg utjecaja na njegovo poslovno ponašanje i time pojma „kontrole“ u smislu Uredbe br. 139/2004, Komisija i sudac Unije mogu pretpostaviti da su zakonske odredbe i odredbe sporazuma o poslovanju navedenog poduzetnika, osobito ugovora kojim se osniva zajednički pothvat i sporazuma dioničara o glasovima, provedene i poštovane. U takvim okolnostima ispitivanje stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja na poslovno ponašanje zajedničkog pothvata može se sastojati od apstraktne analize dokumenata potpisanih prije početka njegovog poslovanja, poput analize vezane za kontrolu. Osobito kada navedene odredbe propisuju da su glasovi svakog društva majke nužni za donošenje neke odluke u tijelima zajedničkog pothvata, Komisija i sudac Unije mogu, u nedostatku dokaza o suprotnome, ustvrditi da su navedene odluke zajednički donijela društva majke (vidjeti, u tom smislu, presude Avebe/Komisija, gore navedenu u točki 44., t. 137. do 139., Fuji Electric/Komisija, gore navedenu u točki 44., t. 186. do 193. i General Technic-Otis/Komisija, gore navedenu u točki 30., t. 112. i 113.). Također, kada odredbe o kojima je riječ određivanje odluka tijela zajedničkog pothvata omogućuju samo jednom društvu majci, Komisija i sudac Unije mogu u nedostatku dokaza o suprotnome ustvrditi da navedeno društvo majka izvršava odlučujući utjecaj na navedene odluke.
- 50 Međutim, budući da je ispitivanje u pogledu stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja retrospektivno i stoga se može temeljiti na konkretnim okolnostima, i Komisija i zainteresirane stranke mogu dostaviti dokaze da su poslovne odluke zajedničkog pothvata bile donesene na načine različite od onih koji bi proizlazili iz samog apstraktnog ispitivanja sporazuma o djelovanju zajedničkog pothvata (vidjeti, u tom smislu, presude Fuji Electric/Komisija, gore navedenu u točki 44., t. 194. i 195. i General Technic-Otis i dr./Komisija, gore navedenu u točki 30., t. 115. do 117.). Osobito Komisija ili zainteresirane stranke

mogu dostaviti dokaze da je, unatoč ovlasti samo jednog društva majke da donosi odluke o kojima je riječ putem svojih predstavnika u tijelima zajedničkog pothvata, odluke jednoglasno donosilo više društava majki ili sva.

Osnovanost utvrđenja Komisije u vezi s pripisivanjem društvima Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd povrede koju je počinilo društvo Schümann Sasol International

- 51 Tužitelji u bitnome na dvije osnove osporavaju analizu Komisije vezano za pripisivanje društvima Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd povrede koju je počinilo društvo Schümann Sasol International. S jedne strane smatraju da je Komisija pogriješila u ocjeni ne priznajući da je osoba B. I., predsjednik uprave društva Schümann Sasol International, bila predstavnik društva Vara. Naime, prema njihovom mišljenju, društvo Vara moglo je putem svojeg predstavnika, osobe B. I., sâmo određivati odluke uprave tijekom većine razdoblja zajedničkog pothvata jer je prema poslovniku uprave predsjednik raspolagao odlučujućim glasom u slučaju izjednačenosti glasova članova navedene uprave. S druge strane ističu da je prema statutu zajedničkog pothvata i sporazumu dioničara društvo Vara moglo blokirati većinu odluka u glavnoj skupštini i nadzornom odboru zajedničkog pothvata, tako da društvo Sasol Holding in Germany nije moglo sâmo donositi te odluke glasovima svojih predstavnika. Na temelju toga tužitelji smatraju da društvo Sasol Holding in Germany nije moglo izvršavati odlučujući utjecaj na poslovno ponašanje društva Schümann Sasol International.
- 52 Najprije je potrebno podsjetiti da za pripisivanje odgovornosti za povredu koju je počinio zajednički pothvat više društava majki Komisija može dokazati stvarno izvršavanje odlučujućeg utjecaja utvrđujući zajedničko upravljanje zajedničkim pothvatom njegovih društava majki. Kao drugo, što se tiče naravi zajedničke uprave, Opći sud je u svojoj presudi Avebe/Komisija, gore navedenoj u točki 44. (t. 136. do 138.), relevantnima ocijenio indicije koje se temelje na činjenici da su članovi tijela zajedničkog pothvata koje je odredilo svako društvo majka i koji predstavljaju njihove poslovne interese morali usko surađivati prilikom određivanja i provedbe poslovne politike zajedničkog pothvata te da su odluke koje su oni donosili morale nužno odražavati suglasnost voljâ svakog društva majke koje Komisija smatra odgovornim. Opći sud ispitao je ne samo donošenje strateških odluka u okviru zajedničkog pothvata nego i vođenje tekućih poslova te naveo da su dva direktora koja su odredila dva društva majke i u tom pogledu morala usko surađivati (presuda Avebe/Komisija, gore navedena u točki 44., t. 136. do 138.).
- 53 Međutim, u ovom slučaju, povredu koju je počinilo društvo Schümann Sasol International Komisija nije pripisala dvama društvima majkama nego samo društvu Sasol Holding in Germany i njegovom društvu majci Sasol Ltd.
- 54 Ipak, u slučaju kada Komisija odgovornost za povredu koju je počinio zajednički pothvat pripiše samo jednom njegovom društvu majci, na njoj je da dokaže da je odlučujući utjecaj na poslovno ponašanje zajedničkog pothvata jednostrano izvršavalo to društvo majka.
- 55 Iz pobijane odluke i podnesaka Komisije u okviru postupka pred Općim sudom proizlazi da ona smatra da je uvjet opisan gore u točki 54. ispunjen u ovom slučaju. Naime, u točki 471. pobijane odluke ustvrdila je da je „društvo Sasol [Ltd] preko svojeg društva kćeri Sasol Holding in Germany GmbH u 100-postotnom vlasništvu izvršavalo odlučujući utjecaj na društvo Schümann Sasol International“. Osim toga, Komisija u točki 49. odgovora na tužbu potvrđuje da je „društvo Sasol [Ltd] (putem društva Sasol Holding) izvršavalo isključivu kontrolu nad društvom [Schümann Sasol International]“ i u točki 67. istog odgovora da se „povreda ne može pripisati društvu Vara jer je društvo Sasol jedino izvršavalo odlučujući utjecaj na zajednički pothvat“.

56 Dakle, valja ispitati je li Komisija na temelju elemenata koje je prikupila u pobijanoj odluci i unatoč argumentima tužitelja iznesenima tijekom upravnog postupka vezano za važnost društva Vara u upravi zajedničkog pothvata mogla valjano zaključiti da je društvo Sasol jednostrano izvršavalo odlučujući utjecaj na društvo Schumann Sasol International.

Uprava društva Schumann Sasol International

57 Tužitelji ističu da su se odluke uprave društva Schumann Sasol International donosile običnom većinom i da je u slučaju podjele glasova onaj predsjednika uprave bio odlučujući. Međutim, tvrde da je predsjednik uprave, osoba B. I., predstavljala interese društva Vara.

58 U bitnome ističu da je Komisija pogriješila u ocjeni dokaza kojima je raspolagala time što je zaključila da osoba B. I. nije predstavljala društvo Vara nego predsjedavala zajedničkim pothvatom na zahtjev društva Sasol. Komisija je svoje utvrđenje temeljila na izjavi društva Vara od 11. listopada 2007. u kojoj je osoba B. I. u ime društva Vara odgovarala na pitanja Komisije i proturječno izjavila da, iako je sebe označila kao predstavnika društva Vara za sva druga pitanja koje bi Komisija mogla postaviti, nije predstavljala društvo Vara tijekom razdoblja zajedničkog pothvata.

59 Osim toga, tužitelji upućuju na svoju izjavu od 18. travnja 2008. prema kojoj je osoba B. I. zaista stalno djelovala kao desna ruka H. Schümannu i predstavljala društvo Vara u zajedničkom pothvatu s društvom Sasol. Prije razdoblja zajedničkog pothvata osoba B. I. obavljala je vodeće funkcije u društvu HOS, koje je kontroliralo društvo Vara, te u tom društvu bila izvršni direktor od 1987. i djelovala kao osoba od povjerenja H. Schümannu. Osim toga, osoba B. I. je također obavljala zadatke uprave u društvu Vara i drugim društvima koja je H. Schümann držao tijekom i nakon razdoblja zajedničkog pothvata. Uska povezanost osobe B. I. s društvom Vara i H. Schümannom proizlazi i iz objave osnivanja zajedničkog pothvata 6. lipnja 1995.

60 Tužitelji potvrđuju da je Komisija imala saznanja o tim činjenicama tijekom upravnog postupka, ali ih je ipak ignorirala i prednost bezrazložno dala izjavi društva Vara koja je potjecala od osobe B. I. osobno, to jest osoba koja je sama držala dio kapitala društva Vara kao komanditor.

61 Komisija prije svega ističe činjenicu da se pojam odlučujućeg utjecaja ne odnosi na operativno upravljanje zajedničkim pothvatom nego na osnovne smjerove u vezi s njegovom poslovnom politikom. Međutim, kao što proizlazi iz statuta društva Schumann Sasol International, uprava postupa pod kontrolom nadzornog odbora i akti uprave o važnim pitanjima njegove poslovne politike podvrgnuti su prethodnom odobrenju nadzornog odbora.

62 Komisija potom drži da osoba B. I. nije predstavljala društvo Vara, nego da je za njezin položaj bilo zaslužno njezino poznavanje područja u kojem je društvo Schumann Sasol bilo aktivno i da je njezino imenovanje odgovaralo volji društva Sasol. Društvo Vara je izjavom od 11. listopada 2007. obavijestilo Komisiju da je osoba B. I. određena za direktora društva Sasol International jer je društvo Sasol htjelo imati koristi od njezinog temeljitog poznavanja djelatnosti društva HOS i stoga ju je postavilo u upravu. Prema Komisiji ta informacija je vjerodostojna jer je društvo Sasol imalo osobit interes da zajednički pothvat bude dobro vođen te je htjelo osigurati kontinuitet svojeg upravljanja povjeravajući svakodnevno upravljanje članu uprave koji poznaje sektor parafinskog voska i posebice prethodne aktivnosti društva HOS. U svakom slučaju, u točki 10. odgovora na repliku Komisija je smatrala da njezina utvrđenja, kao što su ona u uvodnoj izjavi 472. pobijane odluke, znače da je osoba B. I. predstavljala društvo Sasol, a ne društvo Vara u upravi društva Schumann Sasol International.

63 Opći sud korisnim smatra ispitati prije svega ulogu osobe B. I. u upravi društva Schumann Sasol International i zatim općenito pitanje je li društvo Sasol moglo jednostrano određivati odluke koje je donosila navedena uprava.

Uloga osobe B. I.

- 64 Valja podsjetiti da je tijekom gotovo cijelog razdoblja trajanja zajedničkog pothvata osoba B. I. bila predsjednik uprave društva Schümann Sasol International.
- 65 Tijekom upravnog postupka tužitelji su potvrdili da je osoba B. I. bila predstavnik društva Vara, dok je društvo Vara izjavilo da je njezino imenovanje odgovaralo volji društva Sasol, tako da ga ona nije predstavljala.
- 66 Najprije je potrebno podsjetiti da utvrđenja u uvodnoj izjavi 472. pobijane odluke precizno odražavaju sadržaj izjave društva Vara od 11. listopada 2007. Nasuprot tome, Komisija je odbila stajalište izraženo u izjavi društva Sasol od 18. travnja 2008., prema kojoj je osoba B. I. predstavljala društvo Vara, kao i popratne dokumente.
- 67 Što se tiče teksta Komisijinih tvrdnji u vezi s ulogom osobe B. I., tužitelji u biti ističu da je Komisija pogriješila u ocjeni nepriznajući da je ona predstavljala društvo Vara u upravi.
- 68 Kao prvo valja podsjetiti da je osoba B. I. zauzimala važne položaje u društvima koja su držali H. Schümann i grupa Vara prije, tijekom i nakon razdoblja zajedničkog pothvata.
- 69 Treba podsjetiti da je osoba B. I. 29. studenoga 1996. postala komanditor društva Vara, jednog od izravnih društava majki društva Schümann Sasol International. To svojstvo znači da je držala dio kapitala društva Vara, a da su ostali vlasnici tog društva bili članovi obitelji Schümann. Opći sud u tom pogledu smatra da držanje dijela kapitala društva predstavlja okolnost kojom se može dokazati da se osobu B. I. može poistovjetiti s posebnim poslovnim interesima društva Vara.
- 70 Također osoba B. I. je tijekom barem jednog dijela razdoblja zajedničkog pothvata i istodobno s obavljanjem svojih zadataka predsjednika uprave društva Schümann Sasol International bila izvršni direktor društva Vara.
- 71 Međutim iz sudske prakse proizlazi da popunjavanje mjesta u upravi u jednom od društava majki i u njihovom zajedničkom pothvatu predstavlja važnu indiciju da navedeno društvo majka izvršava odlučujući utjecaj na poslovne odluke zajedničkog pothvata, izvršavanjem ovlasti odlučivanja koju ima takav član uprave zajedničkog pothvata (vidjeti, u tom smislu, presudu Fuji Electric/Komisija, gore navedenu u točki 44., t. 199.).
- 72 Zatim je osoba B. I. od 15. lipnja 1995. bila član uprave društva Vara Beteiligungsgesellschaft mbH. Prema dokazima koje su dostavili tužitelji ona je 2011. i dalje bila na tom položaju s H. Schümannom. Osim toga bila je član uprave društva Beteiligungsgesellschaft Hans-Otto Schümann mbH od 4. travnja 1989. do dana prestanka postojanja tog društva 13. rujna 1996. Potonje društvo također je povezano s H. Schümannom, osnivačem i većinskim vlasnikom društva Vara.
- 73 Također valja primijetiti da je 1. srpnja 2001., kada je osoba D. S. R. zamijenila osobu B. I. na mjestu predsjednika uprave društva Schümann Sasol International, potonja postala jedan od šest članova nadzornog odbora navedenog društva. Time je osoba B. I. zamijenila osobu E. B. R., koja je prema Komisiji također bila predstavnik društva Vara, dok je sastav nadzornog odbora u preostalom dijelu ostao nepromijenjen. To upućuje na to da je osoba B. I. predstavljala društvo Vara u nadzornom odboru. Taj dokaz je, među ostalim, sam po sebi dovoljan za odbijanje teze Komisije prema kojoj je osoba B. I. predstavljala društvo Sasol u upravi jer je nezamislivo da je u takvom slučaju, neposredno nakon isteka svojeg mandata, mogla početi predstavljati društvo Vara u nadzornom odboru.

- 74 Naposljetku valja podsjetiti da su u dopisu od 2. veljače 1995., upućenom svim zaposlenicima društva HOS, H. Schümann i osoba B. I. obavijestili navedene zaposlenike o pregovorima koje su upravo poduzimali s društvom Sasol. U njemu su naveli: „[M]oći ćemo izvršavati svoj utjecaj na [novu upravu zajedničkog pothvata] u budućnosti kao i u prošlosti.“
- 75 Na temelju toga Opći sud utvrđuje da su tužitelji već u fazi upravnog postupka dostavili dokaze koji mogu dokazati da je osoba B. I. održavala uske veze s grupom Vara i H. Schümannom, da bi se ona mogla poistovjetiti s posebnim poslovnim interesima društva Vara, osobito zbog njezinog svojstva komanditora i da je društvo Vara moglo izvršavati važan utjecaj na odluke uprave zajedničkog pothvata zbog toga što je mjesta popunjavala osoba B. I. te je to moglo dovesti do usklađivanja poslovne politike društva Schümann Sasol International s onom društva Vara.
- 76 Stoga je Komisija pogriješila u ocjeni kada je iz svoje analize izostavila sve relevantne dokaze te je u pobijanoj odluci naglasila jedino da imenovanje osobe B. I. odražava volju društva Sasol. Takav prikaz daje iskrivljenu sliku relevantnih okolnosti predmeta i ne odgovara kriteriju prema kojem odgovornost za povredu članka 81. UEZ-a treba biti utvrđena na temelju preciznih i suglasnih dokaza i prema kojem Komisija treba nepristrano uzeti u razmatranje sve relevantne pravne i činjenične dokaze koji su dostavljeni (vidjeti, u tom smislu, presudu Općeg suda od 27. rujna 2006., *Dresdner Bank i dr./Komisija*, T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP i T-61/02 OP, Zb., str. II-3567., t. 59. do 63. te analogijom, presudu Suda od 17. svibnja 2001., *IECC/Komisija*, C-450/98 P, Zb., str. I-3947., t. 57. i navedenu sudsku praksu).
- 77 Argumenti Komisije ne mogu dovesti u pitanje taj zaključak.
- 78 Kao prvo, Komisija se poziva na činjenicu da je društvo Sasol dalo suglasnost za imenovanje osobe B. I. na mjesto predsjednika uprave.
- 79 U tom pogledu valja primijetiti da je prema statutu društva Schümann Sasol International i sporazumu dioničara sve članove uprave i njezinog predsjednika trebao imenovati nadzorni odbor jednoglasnom odlukom predstavnika društava Vara i Sasol. Stoga sastav uprave s jedne strane treba odražavati sporazum između dvaju društava majki, to jest volju svakog od njih. S druge strane, i društvo Vara je trebalo dati suglasnost za imenovanje članova koje je odredilo društvo Sasol, a koje je Komisija smatrala njegovim predstavnicima.
- 80 Stoga činjenica da je društvo Sasol dalo suglasnost za imenovanje osobe B. I. na mjesto predsjednika uprave ne omogućava ni utvrđenje da je ona predstavljala poslovne interese društva Sasol, uz ono što je potrebno u okviru dobrog upravljanja zajedničkim pothvatom koji su držala dva društva majke, ni odbijanje dokaza koje su dostavili tužitelji kojima su namjeravali dokazati da je društvo Vara izvršavalo utjecaj u upravi putem ovlasti odlučivanja osobe B. I.
- 81 Kao drugo, valja podsjetiti da je jedini konkretni dokaz na kojem je Komisija utemeljila svoj zaključak prema kojem osoba B. I. nije predstavljala društvo Vara, nego je njezino imenovanje odražavalo volju društva Sasol, izjava društva Vara od 11. listopada 2007. spomenuta gore u točki 66.
- 82 Prema Komisiji ta je izjava osobito pouzdana jer je poslana kao odgovor na Komisijin zahtjev za pružanje informacija. Međutim, društvo Vara imalo je vitalni interes da točno prikaže situaciju jer netočna izjava može biti sankcionirana postupovnom novčanom kaznom, kako je propisano člankom 23. stavkom 1. Uredbe br. 1/2003.
- 83 U tom pogledu valja podsjetiti da prva stranica odgovora od 11. listopada 2007. na zahtjev za pružanje informacija, koja sadrži izjavu o kojoj je riječ, navodi da je osoba odgovorna za odgovore prije svega osoba B. I. Kao što to tužitelji ističu, također je utvrđeno da je u tom trenutku osoba B. I. još uvijek bila komanditor društva Vara.

- 84 Osim toga, valja ustvrditi da Komisija ni u svojem zahtjevu za pružanje informacija koji je uputila društvu Vara ni u pobijanoj odluci nije odredila što podrazumijeva pod pojmom „predstavlanje“. Stoga, kako osoba B. I. nije bila službeno opunomoćena za predstavljanje društva Vara u upravi zajedničkog pothvata, društvo Vara u svojoj izjavi može potvrditi da ga se nije predstavljalo bez rizika postupovne novčane kazne.
- 85 Osim toga, treba naglasiti da se ispitivanje organizacijskih veza između zajedničkog pothvata i društva majke ne odnosi nužno na pitanje predstavljanja društva majke koje proizlazi iz službenog mandata koji je potonje dalo direktoru zajedničkog pothvata. Važnije je u širem smislu uzeti u obzir poslovne interese društva majke (vidjeti točku 35. ove presude) i utjecaj na odluke tijela zajedničkog pothvata u pogledu usklađivanja poslovne politike navedenog društva s onom društva majke, o čemu osobito svjedoči popunjavanje mjesta u upravi društva majke i zajedničkog pothvata kao i to da direktor zajedničkog pothvata drži dio kapitala društva majke (vidjeti točku 44. ove presude).
- 86 S tim na umu treba dodati da pitanje predstavljanja poslovnih interesa u upravi zajedničkog pothvata nije jednostavna činjenica čija negacija opravdano može dovesti do postupovne novčane kazne u slučaju iskrivljavanja činjenica. Naprotiv to pitanje proizlazi iz ocjene koju Komisija treba izvršiti uzimajući nepristrano u razmatranje sve relevantne pravne i činjenične dokaze koje su joj dostavila društva majke koja često imaju suprotstavljene interese, koji ih dovode do toga da naglašavaju jednu ili drugu relevantnu okolnost. Osim toga valja primijetiti da u ovom slučaju Komisija nije izrekla postupovnu kaznu ni društvu Sasol ni društvu Vara, iako su ona dala dijametralno suprotne izjave o tom pitanju.
- 87 S obzirom na sve prethodno navedeno, valja ispitati može li Komisijina pogreška u ocjeni prilikom ispitivanja uloge osobe B. I. (vidjeti točku 76. ove presude) utjecati na ocjenu utjecaja koji je društvo Sasol izvršilo na upravu društva Schumann Sasol International.

Određivanje odluka uprave društva Schumann Sasol International

- 88 Tužitelji ističu da zbog dominantne uloge članova uprave koji su predstavljali društvo Vara, osobito one osobe B. I., društva Sasol Ltd i Sasol Holding in Germany nisu mogla određivati odluke navedene uprave.
- 89 Kao prvo valja podsjetiti da je u svojoj objavi od 6. lipnja 1995. suradnicima društva Schumann Sasol AG (koje je kasnije postalo društvo Schumann Sasol International) osoba B. I. opisala uloge uprave zajedničkog pothvata. Pojasnila je da će ona „uz koordinaciju rada uprave ostati odgovorna za marketing, prodaju i nabavu te nadzor društava kćeri“, dok će osoba D. S. R. (iz društva Sasol) zadržati svoj položaj u Južnoj Africi i baviti se proizvodnjom i tehničkim pitanjima. Osoba B. I. također je navela da će treći član biti upućen u Hamburg (Njemačka).
- 90 Valja ustvrditi da su ovlasti odlučivanja osobe B. I. indicija njegove središnje uloge u upravi društva Schumann Sasol International.
- 91 Kao drugo, valja podsjetiti da su u dopisu od 2. veljače 1995., koji su osoba B. I. i H. Schumann uputili svim zaposlenicima društva HOS, naveli da će moći utjecati na novu upravu zajedničkog pothvata kao i u prošlosti, kada je društvo Vara bilo jedini dioničar društva HOS (vidjeti točku 74. ove presude).
- 92 Iz toga dopisa također proizlazi da su prema očekivanjima osobe B. I. i H. Schumanna potonji i društvo Vara putem osobe B. I. mogli igrati središnju ulogu u upravi društva Schumann Sasol International.

- 93 Kao treće, valja podsjetiti da Komisija u pobijanoj odluci nije spomenula nijedan dokaz koji bi mogao dokazati da je unatoč ovlastima odlučivanja osobe B. I. i njezinog odlučujućeg glasa u slučaju izjednačenosti glasova koji je proizlazio iz njezinog položaja predsjednika, društvo Sasol moglo jednostrano određivati odluke uprave, ako bi se dokazalo da je osoba B. I. zaista predstavljala društvo Vara i H. Schümanna u upravi društva Schümann Sasol International.
- 94 Kao četvrto, takva sposobnost društva Sasol da na odlučujući način određuje odluke uprave ne proizlazi iz dokaza u vezi s različitim sastavima uprave koje su tužitelji dostavili tijekom upravnog postupka.
- 95 Između 2. svibnja i 31. listopada 1995. uprava društva Schümann Sasol International sastojala se od osobe B. I. i osobe D. S. R., predstavnika društva Sasol. Kao što tužitelji ispravno ističu, osoba B. I. mogla je nametati odluke u upravi zbog svojeg odlučujućeg glasa.
- 96 Tijekom razdoblja od 1. studenoga 1995. do 30. lipnja 2001. uprava društva Schümann Sasol International bila je sastavljena od njezinog predsjednika, osobe B. I., osobe D. S. R. i osobe H. G. B. Tužitelji smatraju da je potonji bio predstavnik društva Vara, a Komisija da je bio predstavnik društva Sasol.
- 97 Valja ustvrditi da Komisija u pobijanoj odluci nije razmotrila pitanje je li osoba H. G. B. zaista predstavljala poslovne interese jednog ili drugog društva majke. Osim toga, postoje naznake prema kojima je osoba H. G. B. predstavljala interese društva Vara (vidjeti točku 99. ove presude). Stoga taj sastav uprave ne omogućava zaključak da je društvo Sasol jednostrano određivalo odluke potonjeg.
- 98 Između 1. srpnja 2001. i 16. svibnja 2002. osoba D. S. R. (iz društva Sasol) bila je predsjednik uprave, a drugi član osoba H. G. B.
- 99 Prije svega treba podsjetiti da taj sastav uprave svjedoči o tome da je osoba H. G. B. bila predstavnik društva Vara. Naime, nije opravdano pretpostaviti da bi se društvo Vara, držatelj trećine kapitala društva Schümann Sasol International, suglasilo s upravom sastavljenom isključivo od predstavnika društva Sasol.
- 100 Tužitelji ističu da su tijekom tog razdoblja sve odluke uprave trebale biti donesene jednoglasno.
- 101 Treba naglasiti da pobijana odluka ne sadrži nikakvu analizu u pogledu razdoblja o kojem je riječ. Budući da je sva odgovornost za povredu koju je počinio zajednički pothvat pripisana samo društvu Sasol, na Komisiji je bilo da dokaže da je društvo Sasol jednostrano izvršavalo odlučujući utjecaj na poslovnu politiku društva Schümann Sasol International (vidjeti točku 54. ove presude).
- 102 Međutim valja podsjetiti (vidjeti točku 52. ove presude) da jednoglasno donošenje odluka u upravi svjedoči o uskoj suradnji predstavnika društava majki i time o zajedničkom upravljanju zajedničkim pothvatom, što je indicija zajedničkog izvršavanja odlučujućeg utjecaja, a ne izvršavanja odlučujućeg utjecaja samo jednog društva majke (vidjeti u tom smislu presudu Avebe/Komisija, gore navedenu u točki 44., t. 137. i 138. i presudu Fuji Electric/Komisija, gore navedenu u točki 44., t. 194.).
- 103 Stoga taj sastav uprave ne ide u prilog zaključku prema kojem je društvo Sasol jednostrano određivalo odluke društva Schümann Sasol International.
- 104 Naposljetku, između 17. svibnja i 24. rujna 2002. uprava društva Schümann Sasol International bila je sastavljena od osoba D. S. R., dr. H. G. B. i C. D. I.
- 105 Tužitelji ističu da su dva posljednja gorespomenuta člana uprave bili predstavnici društva Vara, tako da su mogli nadglasati osobu D. S. R., čak i kao predsjednika.

- 106 Valja ustvrditi da pobijana odluka ne sadrži nikakvo ispitivanje u vezi s izvršavanjem odlučujućeg utjecaja jednog ili drugog društva majke putem osoba H. G. B. i C. D. I. ni općeniti prikaz tog sastava uprave. Osim toga, postoje naznake kojima se nastoji dokazati da je osoba dr. H. G. B. predstavljala interese društva Vara (vidjeti točku 99. ove presude). Stoga iz pobijane odluke ne proizlazi da je tijekom razdoblja o kojem je riječ društvo Sasol putem svojih predstavnika u upravi moglo jednostrano definirati njezine odluke.
- 107 S obzirom na prethodno ispitivanje valja ustvrditi da Komisija u pobijanoj odluci nije dokazala da je, s obzirom na ovlasti odlučivanja osobe B. I. i drugih članova uprave koji su mogli biti povezani s društvom Vara, društvo Sasol zaista jednostrano određivalo sadržaj odluka uprave društva Schumann Sasol International putem članova koji su predstavljali njegove poslovne interese i nastojali uskladiti postupanja društva Schumann Sasol International s njegovim. Pobijana odluka ne sadrži izravne dokaze (vidjeti točku 44. ove presude) koji bi mogli dokazati takav odlučujući utjecaj društva Sasol.

Važnost operativnog upravljanja

- 108 Komisija ističe činjenicu da je uprava društva Schumann Sasol International bila zadužena za upravljanje tekućim poslovima toga društva. Međutim, prema presudi Općeg suda od 12. prosinca 2007., Akzo Nobel i dr./Komisija (T-112/05, Zb., str. II-5049., t. 63. do 65., 82. i 83.) operativno upravljanje društvom kćeri irelevantno je prilikom ocjene postojanja gospodarske jedinice između društva kćeri i njegovog društva majke, a kontrola izvršena nad poslovnom politikom *stricto sensu* nije uvjet da se smatra da društvo majka čini poduzetnika s društvom kćeri. Nasuprot tome, dovoljno je da društvo majka igra značajnu ulogu u pitanjima koja definiraju poslovnu politiku društva kćeri.
- 109 Valja naglasiti da se presuda na koju se Komisija poziva odnosi na činjeničnu situaciju u kojoj društvo majka drži 100% kapitala društva kćeri.
- 110 Točno je da je pitanje operativnog upravljanja nebitno kada se radi o društvu kćeri koje u 100-postotnom udjelu drži samo jedno društvo majka jer dokazivanje operativne autonomije društva kćeri ne može samo po sebi oboriti pretpostavku izvršavanja odlučujućeg utjecaja (vidjeti sudsku praksu navedenu kasnije u točki 153. ove presude).
- 111 Međutim, u slučaju jedinstvenog dioničarstva sve odluke – uključujući one koje se odnose na operativno upravljanje društvom kćeri – donose članovi uprave koje je odredilo ili imenovalo, izravno ili neizravno (putem tijela čije je članove odredilo društvo majka), samo društvo majka. Također, u nedostatku drugog dioničara, jedini poslovni interesi koji se očituju u društvu kćeri jesu načelno oni jedinog dioničara. Dakle, Komisija može pretpostaviti stvarno izvršavanje odlučujućeg utjecaja čak i u slučajevima kada operativno upravljanje samostalno obavljaju članovi uprave društva kćeri.
- 112 Nasuprot tome, u slučaju zajedničkih pothvata postoji velik broj dioničara i odluke tijela zajedničkog pothvata donose članovi koji predstavljaju poslovne interese različitih društava majki, koji se mogu preklapati, ali se mogu i razlikovati. Stoga je i dalje važno pitanje je li društvo majka izvršavalo stvarni utjecaj na operativno upravljanje zajedničkim pothvatom, osobito putem direktorâ koje je ono odredilo i/ili koji naizmjenično zauzimaju položaje u upravi društva majke.
- 113 Naposljetku, valja podsjetiti da je Opći sud detaljno ispitao načine donošenja odluka koje se odnose na operativno upravljanje u presudama Fuji Electric/Komisija, gore navedena u točki 44. (t. 195.) i General Technic-Otis i dr./Komisija, gore navedena u točki 30. (t. 122. do 117.), kako bi ocijenio izvršavanje odlučujućeg utjecaja tužiteljâ u navedenim predmetima u pogledu ponašanja njihovih zajedničkih pothvata na tržištu.

- 114 Stoga treba odbiti argument Komisije prema kojem je određivanje poslovne politike *stricto sensu* zajedničkog pothvata njegovog društva majke irelevantno prilikom ispitivanja postojanja gospodarske jedinice između njih.

Zaključak o upravi društva Schümann Sasol International

- 115 Kao prvo treba podsjetiti da je Komisija pogriješila u ocjeni u pobijanoj odluci kada je ispitivala ulogu osobe B. I. (vidjeti točku 76. ove presude). Ne može se isključiti da bi Komisija bez te pogreške zaključila da je društvo Vara izvršavalo odlučujući utjecaj na odluke uprave društva Schümann Sasol International tijekom znatnog dijela razdoblja zajedničkog pothvata. Kao drugo Komisija u svakom slučaju nije dokazala da je društvo Sasol zaista jednostrano određivalo sadržaj odluka uprave društva Schümann Sasol International (vidjeti točku 107. ove presude). Kao treće, valja naglasiti da je utjecaj izvršen na odluke uprave zajedničkog pothvata vrlo važan s točke gledišta pripisivosti odgovornosti njegovim društvima majkama na temelju povrede koju je on počinio (vidjeti točku 114. ove presude).

Nadzorni odbor i glavna skupština društva Schümann Sasol International

- 116 Tužitelji smatraju da Komisija ne može opravdano smatrati da je društvo Sasol na odlučujući način utjecalo na odluke koje su donesene u nadzornom odboru i glavnoj skupštini društva Schümann Sasol International zbog ovlasti odlučivanja koju je imalo društvo Vara.
- 117 Valja podsjetiti da dokazi koje je Komisija prikupila u uvodnim izjavama 473. i 474. pobijane odluke upućuju na to da su i društvo Sasol i društvo Vara mogli blokirati sve odluke u glavnoj skupštini i nadzornom odboru društva Schümann Sasol International, uz iznimku onih koje proizlaze iz članka 1.5. sporazuma dioničara.
- 118 Od odluka iz članka 1.5. sporazuma dioničara samo odobrenje ulaganja ulazi u kategoriju strateških poslovnih odluka koje utječu na zajednički pothvat u skladu s Pročišćenom obavijesti Komisije o nadležnosti prema Uredbi Vijeća (EZ) br. 139/2004 (SL 2008, C 95, str. 1.).
- 119 Osim toga, valja podsjetiti da se u skladu s točkom 69. Pročišćene obavijesti Komisije o nadležnosti prema Uredbi br. 139/2004 najvažnija prava veta odnose na imenovanje i otpuštanje višeg rukovodstva kao i odobrenje proračuna zajedničkog pothvata. Također se pobliže određuje da pravo sudjelovanja u odlukama o strukturi višeg rukovodstva (primjerice članova uprave) svojem imatelju u pravilu omogućava odlučujući utjecaj na poslovnu politiku poduzeća. Isto vrijedi i za odluke koje se odnose na proračun jer se njime određuje detaljan okvir djelatnosti zajedničkog pothvata i osobito ulaganja koje on može ostvariti.
- 120 Međutim prema zakonskim odredbama i odredbama sporazuma koji uređuju poslovanje zajedničkog pothvata Schümann Sasol International, društvo Sasol Holding in Germany imalo je ovlast jednostranog određivanja odluka o odobrenju ulaganja, a ne najvažnijih strateških poslovnih odluka, to jest onih o proračunu te imenovanju i otpuštanju direktora, ni onih o poslovnom planu poduzeća.
- 121 Stoga Komisija apstraktnom analizom utemeljenom na zakonodavstvu i odredbama sporazuma koji uređuju poslovanje zajedničkog pothvata (vidjeti točku 49. ove presude) nije dokazala da je društvo Sasol u nadzornom odboru i glavnoj skupštini društva Schümann Sasol International moglo sâmo određivati sve strateške poslovne odluke koje su se na njega odnosile. U protivnome iz apstraktno analize proizlazi da su najvažnije navedene odluke trebala zajedno donositi društva Sasol Holding in Germany i Vara.

- 122 Osim toga, pobijana odluka ne sadrži nijedan dokaz utemeljen na konkretnim dokazima (vidjeti točku 50. ove presude) da su društva Sasol Ltd i Sasol Holding in Germany zaista sama određivala strateške poslovne odluke zajedničkog pothvata Schümann Sasol International, unatoč ovlasti blokade odluka koje je imalo društvo Vara.
- 123 S obzirom na sve prethodno navedeno Opći sud zaključuje da Komisija nije dokazala da je društvo Sasol jednostrano određivalo najvažnije odluke nadzornog odbora i glavne skupštine društva Schümann Sasol International i osobito strateške poslovne odluke o proračunu, poslovnom planu i imenovanju njegovog višeg rukovodstva.

Stvarno izvršavanje odlučujućeg utjecaja društva Sasol Holding in Germany na ponašanje društva Schümann Sasol International na tržištu

- 124 Valja podsjetiti da bi u skladu s uvodnom izjavom 475. pobijane odluke „vezano za situaciju opisanu u uvodnim izjavama (472.)-(474.) i osobito sposobnost društva Sasol da nametne svoju volju za važne strateške odluke ako jednoglasnost ne bi mogla biti postignuta, kao one navedene u članku 1.5. sporazuma dioničara o pravima glasa (primjerice odobravanje kapitalnih ulaganja), trebalo smatrati da društvo Sasol ima kontrolu nad zajedničkim pothvatom.“U uvodnoj izjavi 481. pobijane odluke Komisija je smatrala da je „utvrđena kontrola društva Sasol nad zajedničkim pothvatom“ i da „činjenični dokazi dokazuju izvršavanje odlučujućeg utjecaja“ društva Sasol Holding in Germany na društvo Schümann Sasol International.
- 125 Iz gornje analize proizlazi da Komisija u pobijanoj odluci nije dokazala da je društvo Sasol jednostrano određivalo odluke uprave društva Schümann Sasol International i sve strateške odluke njegove glavne skupštine i nadzornog odbora (vidjeti točke 115. i 123. ove presude).
- 126 Također, valja podsjetiti da Komisija izravnim dokazima nije dokazala izvršavanje odlučujućeg utjecaja društava Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd na poslovno postupanje društva Schümann Sasol International.
- 127 Stoga analiza Komisije koja je dovela do pripisivanja odgovornosti za povredu koju je počinio Schümann Sasol, društvo kći društva Schümann Sasol International, društvima Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd sadrži pogreške u ocjeni. Stoga treba prihvatiti prvi tužbeni razlog i poništiti pobijanu odluku u dijelu u kojem se njome društvima Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd pripisuje odgovornost za povredu koju je počinilo društvo Schümann Sasol.
- 128 Dakle, pobijana odluka treba biti poništena jer je Komisija utvrdila da su Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd sudjelovali u povredi prije 1. srpnja 2002.

Dokazni prijedlog tužitelja

- 129 Tužitelji predlažu da osoba C. D. I. (trenutačni član uprave društva Sasol Wax International) bude saslušana u svojstvu svjedoka o okolnosti da je tijekom razdoblja zajedničkog pothvata osnovni smjer strategije i poslovanja zajedničkog pothvata određivalo društvo Vara putem H. Schümann i osobe B. I.
- 130 S obzirom na prethodnu analizu Opći sud smatra da to svjedočenje nije potrebno pa se dokazni prijedlog odbija.

2. Drugi tužbeni razlog, koji se temelji na pogrešnom pripisivanju društvima Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International odgovornosti za povredu u vezi s razdobljem Sasol

- 131 Tužitelji ističu da je Komisija odgovornost za postupanja društva Sasol Wax nezakonito pripisala njegovom društvu majci, društvu Sasol Holding in Germany te nadređenom društvu grupe, društvu Sasol Ltd u vezi s razdobljem Sasol od 1. srpnja 2002. do 28. travnja 2005.

Prvi dio, koji se temelji na pogrešci koja se tiče prava u vezi s mogućnošću pripisivanja povrede koju je počinilo društvo kći društvu majci samo na temelju pretpostavke utemeljene na držanju 100% kapitala

- 132 U uvodnoj izjavi 494. pobijane odluke Komisija je smatrala kako slijedi:

„Sudskom praksom je utvrđeno da Komisija može pretpostaviti da društva majke izvršavaju odlučujući utjecaj na svoja društva kćeri u 100-postotnom vlasništvu. Kada se primjenjuje takva pretpostavka, kao što je to slučaj ovdje za društva Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH i Sasol Ltd, na društvima majkama je da odbiju pretpostavku dostavljajući dokaze da je njihovo društvo kći samostalno odlučivalo o svojem ponašanju na tržištu.“

- 133 Prema tužiteljima Komisija je počinila pogrešku što se tiče prava time što je primijenila pogrešno pravno pravilo. Nijedan valjani pravni temelj ne omogućava pretpostavku da je sâm udjel od 100% dovoljan za utvrđivanje da je društvo majka odgovorno za zabranjeni sporazum u kojem je sudjelovalo njegovo društvo kći. Takva pretpostavka povređuje načelo osobne pravne odgovornosti i pretpostavku nevinosti.

- 134 Valja podsjetiti da u posebnom slučaju kada društvo majka drži 100% kapitala društva kćeri koje je povrijedilo pravila tržišnog natjecanja Unije to društvo majka može s jedne strane izvršavati odlučujući utjecaj na ponašanje toga društva kćeri i s druge strane postoji oboriva pretpostavka prema kojoj navedeno društvo majka stvarno izvršava odlučujući utjecaj na postupanje svojeg društva kćeri. Pod tim je uvjetima za ispunjenje pretpostavke da društvo majka izvršava odlučujući utjecaj na poslovne odluke društva kćeri dovoljno da Komisija dokaže da društvo majka drži cijeli ili gotovo cijeli kapital društva kćeri. Komisija će tako moći utvrditi da je društvo majka solidarno odgovorno za plaćanje novčane kazne izrečene njegovom društvu kćeri osim ako društvo majka, na kojem leži teret obaranja te pretpostavke, ne iznese dokaze na temelju kojih se može utvrditi da se njegovo društvo kći samostalno ponaša na tržištu (vidjeti presudu Akzo Nobel i dr./Komisija, gore navedenu u točki 30., t. 60. i 61. i navedenu sudsku praksu).

- 135 Osim toga, prema sudskoj praksi, pretpostavka odgovornosti temeljena na tome da jedno društvo u cijelosti drži kapital drugog društva primjenjuje se ne samo u slučaju kada postoji izravna veza između društva majke i njegovog društva kćeri nego također u slučajevima kada je, kao u ovom slučaju, taj odnos neizravan u pogledu posredovanja drugog društva (presuda Suda od 20. siječnja 2011., General Química i dr./Komisija, C-90/09 P, Zb., str. I-1., t. 90.).

- 136 Komisija stoga nije počinila pogrešku koja se tiče prava smatrajući da u slučaju kada društvo majka drži 100% kapitala društva kćeri može pretpostaviti da su navedeno društvo majka kao i neizravna društva majke stvarno izvršavale odlučujući utjecaj na poslovnu politiku društva kćeri.

- 137 Kada pretpostavka izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na društvo kći nije pobijena, Komisija može utvrditi da društvo kći i društva majke izravno i neizravno čine dio jedne te iste gospodarske jedinice i stoga čine jednog poduzetnika, u smislu sudske prakse spomenute u točki 31. ove presude. Činjenica da društvo majka i njegovo društvo kći čine jednog poduzetnika u smislu članka 81. UEZ-a omogućava Komisiji da uputi odluku kojom se društvu majci izriču kazne, a da nije potrebno utvrditi osobnu uključenost potonje u povredu (vidjeti sudsku praksu navedenu u točki 36. ove presude).

- 138 Takav pristup ne povređuje načelo osobne odgovornosti. Naime društva Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd osobno su kažnjena za povredu za koju im se stavlja na teret da su je počinili oni sami zbog uskih gospodarskih, organizacijskih i pravnih veza koje su ih ujedinjavale s društvom Sasol Wax, a koje proizlaze iz držanja cijelog kapitala potonjeg (vidjeti, u tom smislu, presudu Metsä-Serla i dr./Komisija, gore navedenu u točki 34., t. 34.).
- 139 Što se tiče navodne povrede načela nevinosti, treba podsjetiti da se prema njemu svaka optužena osoba smatra nevinom dok njezina krivnja nije zakonito utvrđena. Tako mu je protivno svako formalno utvrđenje te čak i svako aludiranje na odgovornost osobe optužene za određenu povredu u odluci kojom se okončava postupak ako se ta osoba pritom nije mogla koristiti svim jamstvima korištenja prava na obranu u okviru redovnog postupka koji teče normalno i koji završava odlukom o utemeljenosti prigovora (presuda Općeg suda od 12. listopada 2007., Pergan Hilfsstoffe für industrielle Prozesse/Komisija, T-474/04, Zb., str. II-4225., t. 76.).
- 140 Primjena načela pretpostavke nevinosti u području prava tržišnog natjecanja treba biti prilagođena činjenici da se, protivno kaznenom postupku koji se nužno odnosi na osobu (fizičku ili pravnu osobu), pravo tržišnog natjecanja primjenjuje na poduzetnika koji označava gospodarsku jedinicu koja se u ovom slučaju sastoji od više pravnih osoba. Usto društva na vrhu grupe mogu reorganizirati svoje interne strukture, osobito stvarajući društva koja za određene djelatnosti imaju odvojene pravne osobnosti.
- 141 U takvim okolnostima, kako bi se očuvao koristan učinak prava tržišnog natjecanja Unije, sama činjenica da društvo majka ima društvo kći koje je u njezinom 100-postotnom ili gotovo 100-postotnom vlasništvu, a koje je izravno sudjelovalo u povredi, može biti dovoljno Komisiji da utemelji njegovu odgovornost. Kada ga Komisija obavijesti o tom prigovoru, na društvu majci je da dostavi dokaze o protivnom kako bi dokazalo da ne postoji gospodarska jedinica između njega i njegovog društva kćeri. U ovom slučaju Komisija je primijenila taj pristup pomno ispitujući dokaze koje su istaknuli tužitelji i tako poštovala načelo pretpostavke nevinosti.
- 142 Iz toga slijedi da treba odbiti prvi dio drugog tužbenog razloga.

Drugi dio, koji se temelji na navodno pogrešnom utvrđenju nepobijanja pretpostavke

- 143 Tužitelji smatraju da su dokazima u svojim odgovorima na Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama dokazali da društvo Sasol Wax International zaista nije izvršavalo odlučujući utjecaj na društvo Sasol Wax jer ono nije bilo uključeno ni u njegove strateške poslovne odluke ni u operativno upravljanje njime.

Pobijana odluka

- 144 Što se tiče dokaza koje su tužitelji dostavili u svojim odgovorima na Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama, Komisija je u pobijanoj odluci potvrdila kako slijedi:

„[...]

(498)

Što se tiče izvršnih direktora kao i sastava i uloge nadzornog odbora društva Sasol Wax GmbH, društvo Sasol priznaje da je društvo Sasol Wax International AG bilo ovlašteno određivati izvršne direktore i članove nadzornog odbora društva Sasol Wax GmbH. Također je potvrdilo da su brojni članovi nadzornog odbora društva Sasol Wax GmbH godinama bili članovi uprave društva Sasol Wax International AG. Međutim, društvo Sasol tvrdi da su te činjenice neosnovane jer nadzorni odbor nije igrao važnu ulogu (nikakva stvarna kontrola nad upravljanjem i/ili strategijom društva Sasol Wax GmbH) s obzirom na to da je bio u rukama bivših zaposlenika društva Vara i da nije izvršavao

nikakav utjecaj na postupanje društva Sasol Wax GmbH. Kao prvo, dovoljno je da je društvo Sasol International AG bilo ovlašteno za određivanje izvršnih direktora i članova nadzornog odbora jer je irelevantno je li nastavilo ovisiti o bivšim zaposlenicima društva Vara. Kao drugo, što se tiče uloge nadzornog odbora, statut sastavlja popis određenih pitanja za koje je nadležan nadzorni odbor, primjerice određivanje, raspuštanje i nadzor uprave, odobravanje godišnjih izvješća i proračuna, odobravanje ulaganja iznad 0,5 milijuna eura i promjene vezane za poslovnu organizaciju. Iako društvo Sasol tvrdi da nijedna njegova ovlast nije igrala značajnu ulogu u poslovnom ponašanju društva Sasol Wax GmbH, da nema nijednog primjera okolnosti kada je nadzorni odbor izvršavao bilo kakav utjecaj na upravljanje djelatnostima društva Sasol Wax GmbH i da su direktori društva Sasol Wax GmbH običavali odlučivati o ključnim mjerama za strateško poslovno ponašanje društva Sasol Wax GmbH bez traženja suglasnosti nadzornog odbora, ovlasti povjerene nadzornom odboru dokazuju da je bilo predviđeno da nadzorni odbor stvarno igra stratešku i financijsku ulogu i izvršava odgovornosti koje su odvojene od upravljanja tekućim poslovima društva koje uobičajeno vode uprava i direktori društva.

(499)

Društvo Sasol također tvrdi da je nepostojanje utjecaja društva Sasol Wax International AG potvrđeno činjenicom da su predstavnici društva Sasol koji su bili prisutni na tehničkim sastancima nastavili biti bivši zaposlenici društva Vara i da voditelji poslovnih jedinica na čije su djelatnosti utjecali tehnički sastanci nisu bili nikako povezani s društvom Sasol Ltd. Što se tiče ponašanja takozvanih bivših zaposlenika društva Vara, te osobe su u trenutku kada su počinile nezakonite radnje bile zaposlenici grupe Sasol te je činjenica da su bili bivši zaposlenici društva Vara ili da je njihov izravni poslodavac bio društvo kći društva Sasol Wax International AG, društva Sasol Holding in Germany GmbH ili društva Sasol Ltd irelevantna dok god je moguće dokazati da su društva majke izvršavala odlučujući utjecaj na to društvo kći.“

Opća očitovanja

- 145 Prema sudskoj praksi, kako bi oborili pretpostavku izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na postupanje svojeg društva kćeri kako je opisano u točki 134. ove presude, na tužiteljima je da dostave sve dokaze o organizacijskim, gospodarskim i pravnim vezama koje postoje između društava Sasol Wax i Sasol Wax International, a za koje smatraju da mogu dokazati da ona ne čine jedinstven gospodarski subjekt. Naime, tijekom svoje ocjene Opći sud treba uzeti u obzir ukupnost dostavljenih dokaza čija se narav i važnost mogu razlikovati ovisno o njihovim posebnostima u svakom konkretnom slučaju (presude Općeg suda od 12. prosinca 2007., Akzo Nobel i dr./Komisija, gore navedena u točki 108., t. 65., potvrđena presudom od 10. rujna 2009., Akzo Nobel i dr./Komisija, gore navedenom u točki 30. i od 13. srpnja 2011., Eni/Komisija, T-39/07, Zb., str. II-4457., t. 95.).
- 146 Pretpostavka o kojoj je riječ temelji se na utvrđenju prema kojem, s jedne strane – osim u zaista iznimnim okolnostima – društvo koje drži kapital društva kćeri u cijelosti može, već samo na temelju tog udjela u kapitalu, izvršavati odlučujući utjecaj na ponašanje tog društva kćeri i, s druge strane, nepostojanje stvarnog izvršavanja te ovlasti utjecaja u pravilu je najsvrhovitije utvrđivati u sferi subjekata na koje se ta pretpostavka primjenjuje (presuda Suda od 29. rujna 2011., Elf Aquitaine/Komisija, C-521/09 P, Zb., str. I-8947., t. 60.).
- 147 Usto primjena takve pretpostavke opravdava se činjenicom da u slučajevima kada je društvo majka jedini dioničar društva kćeri ono raspolaže svim mogućim instrumentima osiguranja usklađenosti poslovnog ponašanja društva kćeri sa svojim. Jedini je dioničar onaj koji načelno određuje opseg autonomije društva kćeri sastavljanjem njegovog statuta, koji bira svoje članove uprave i koji donosi ili odobrava strateške poslovne odluke društva kćeri, u ovom slučaju prisutnošću svojih predstavnika u njegovim tijelima. Također gospodarska jedinica između društva majke i njezinog društva kćeri obično je osigurana obvezama koje proizlaze iz prava društava država članica, kao što su sastavljanje konsolidiranih financijskih izvještaja, obveza društva kćeri da o svojim djelatnostima redovito

izvještava društvo majku kao i to da glavna skupština koju sastavlja samo društvo majka potvrđuje godišnja izvješća društva kćeri, a što nužno znači da društvo majka, barem u grubim crtama, prati poslovne aktivnosti društva kćeri.

- 148 Osim toga, valja istaknuti da u slučaju društva kćeri koje u udjelu od 100% ili gotovo 100% drži jedno društvo majka postoji načelno samo jedan poslovni interes i da članove tijela društva kćeri određuje i imenuje jedini dioničar, koji im može davati barem neformalne upute i određivati kriterije uspješnosti. Stoga u takvom slučaju nužno postoji odnos povjerenja između direktora društva kćeri i onih društva majke te navedeni direktori djeluju nužno tako da predstavljaju i promiču jedini poslovni interes koji postoji, to jest onaj društva majke (vidjeti također točku 35. ove presude). Dakle, jedinstvenost postupanja na tržištu društva majke i njegovog društva kćeri osigurana je unatoč autonomiji koja je priznata direktorima društva kćeri u vezi s operativnim upravljanjem potonjim, a koja proizlazi iz određivanja njegove poslovne politike *stricto sensu*. Usto, jedini dioničar u pravilu jest onaj koji sam i prema vlastitim interesima određuje načine donošenja odluka društva kćeri i odlučuje o opsegu njegove operativne autonomije, koju prema svojem nahođenju može izmijeniti mijenjajući pravila koja uređuju funkcioniranje društva kćeri ili u okviru restrukturiranja ili čak stvaranjem neformalnih struktura odlučivanja.
- 149 Dakle, primjena pretpostavke stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na poslovno ponašanje njezinog društva kćeri opravdana je kada obuhvaća situacije koje su tipične za odnose između društva kćeri i njegovog jedinog društva majke te prema tome okolnost da samo jedno društvo majka drži cijeli ili gotovo cijeli kapital društva kćeri načelno znači njihovo jedinstveno postupanje na tržištu.
- 150 Međutim to ne isključuje da zainteresirana društva nakon primitka Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama imaju mnogo prilika za dokazivanje da mehanizmi opisani u točkama 147. i 148. ove presude, koji obično dovode do usklađivanja poslovnog ponašanja društva kćeri s onim svojeg društva majke, nisu normalno funkcionirali te je gospodarska jedinica grupe prestala postojati.

Operativno upravljanje društvom Sasol Wax

- 151 Tužitelji smatraju da su dokazali da je politika društva Sasol bila da se ono ne upliće u samostalno postupanje svojeg društva kćeri Sasol Wax. U tom pogledu pozivaju se na obavijest koju su direktori društva Sasol Wax International potpisali 9. travnja 2001.
- 152 Dakle, prema tužiteljima „svakodnevna operativna pitanja trebalo je rješavati društvo Sasol Wax [...] kao samostalan gospodarski subjekt“, dok je „vizije, misije i strategije“ trebalo razvijati društvo Sasol Wax International. Osim toga, voditelji društva Sasol Wax ni u jednom trenutku nisu bili suočeni s izvršavanjem veta društva Sasol Wax International i direktori potonjeg se ne sjećaju nijedne upute dane voditeljima društva Sasol Wax tijekom razdoblja Sasol.
- 153 U tom pogledu Opći je sud već presudio da činjenica da društvo kći raspolaže vlastitom lokalnom upravom i vlastitim sredstvima ne dokazuje sama po sebi da ono određuje svoje ponašanje na tržištu samostalno u odnosu na svoje društvo majku. Podjela zadataka između društava kćeri i njihovih društava majki i osobito činjenica povjeravanja operativnog upravljanja lokalnim direktorima društva kćeri u 100-postotnom vlasništvu uobičajena je praksa velikih poduzeća sastavljenih od mnogobrojnih društava kćeri koje u cijelosti drži isto nadređeno društvo. Prema tome, u slučaju držanja cijelog ili gotovo cijelog kapitala društva kćeri koje je izravno uključeno u povredu, dokazi izneseni u tom pogledu ne mogu pobiti pretpostavku stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke i nadređenog društva na ponašanje društva kćeri (vidjeti, u tom smislu, presudu Alliance One International/Komisija, gore navedenu u točki 35., t. 130. i 131.).

- 154 Takvo rješenje je među ostalim opravdano uvodnim izjavama iz točaka 35., 147. i 148. ove presude, iz kojih proizlazi da direktori društva kćeri koje u udjelu od 100% ili gotovo 100% drži jedno društvo majka predstavljaju i promiču jedine poslovne interese koji su prisutni, to jest one jedinog društva majke. Oni tako osiguravaju usklađenost poslovnog ponašanja društva kćeri s onim ostatka grupe prilikom izvršavanja svojih autonomnih ovlasti.
- 155 Iz toga proizlazi da argumenti tužiteljâ temeljeni na operativnoj autonomiji društva Sasol Wax, koji ne mogu dokazati da je gospodarska jedinica između njega i društva Sasol Wax International prestala postojati, trebaju biti odbijeni.

Strateške poslovne odluke

- 156 Kao prvo, tužitelji ističu da društvo Sasol Wax International nije koristilo svoju ovlast određivanja izvršnih direktora društva Sasol Wax i nije zamijenilo bivšu upravu društva HOS. Društvo Sasol Wax su sukladno tradiciji obitelji Schümann kao neovisan gospodarski subjekt vodila tri izvršna direktora, koje je naslijedilo od društva HOS. Komisija je počinila pogrešku koja se tiče prava niječući važnost tog elementa u pobijanoj odluci i smatrajući da je dovoljno da je društvo Sasol Wax International imalo ovlast određivanja izvršnih direktora.
- 157 Valja istaknuti da je Opći sud već odbio takav argument u svojoj presudi Alliance One/Komisija, gore navedenoj u točki 35. (t. 137.). S obzirom na ovlast jedinog člana, u ovom slučaju društva Sasol Wax International, da odabere izvršne direktore društva Sasol Wax nakon stjecanja njegovog ukupnog kapitala, zadržavanje navedenih izvršnih direktora na njihovim položajima može se pripisati samo odluci jedinog društva majke i upućivati na vezu navedenih direktora s njime. Stoga taj element ne može pobiti pretpostavku stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na ponašanje svojeg društva kćeri.
- 158 Kao drugo, tužitelji naglašavaju da su dostavili zapisnike sa svih sjednica nadzornog odbora društava Sasol Wax i Sasol Wax International. Nijedan od tih dokumenata ne sadrži naznaku bilo kakvog značajnog utjecaja koji su na društvo Sasol Wax izvršavala njegova izravna ili neizravna društva majke. Usto izvršni direktori društva Sasol Wax običavali su poduzimati inicijative koje su se odnosile na strateško poslovno ponašanje potonjeg bez traženja suglasnosti nadzornog odbora ili članova društva. To je bio slučaj s dugoročnim ugovorima o nabavi s društvima ExxonMobil i Shell, o kojima su pregovarali i koje su sklopili sami izvršni direktori društva Sasol Wax, o zapošljavanju u profitnim centrima društva Sasol kao i o programu snižavanja troškova i podugovaranju logističkih usluga društva Sasol Wax trećima.
- 159 Valja ustvrditi da se inicijative izvršnih direktora društva Sasol Wax nisu odnosile na najvažnije strateške poslovne odluke što se tiče ocjene jedinstvenosti postupanja na tržištu društva majke i njegovog društva kćeri, kao što su one o proračunu, poslovnom planu, velikim ulaganjima ili imenovanju njegovog višeg rukovodstva. Tužitelji također ne osporavaju da je nadzorni odbor bio nadležan za odobravanje godišnjih izvješća društva Sasol Wax.
- 160 Stoga s obzirom na prethodno navedeno valja zaključiti da argumenti tužiteljâ ne dokazuju da su uobičajeni mehanizmi koji su osiguravali jedinstvenost postupanja na tržištu društva majke i njegovog društva kćeri koje je držalo u udjelu od 100%, a koja čini temelj pretpostavke stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja, bili narušeni (vidjeti točke 147. i 148. ove presude), tako da je Komisija mogla valjano utvrditi postojanje gospodarske jedinice koja odgovara pojmu poduzetnika, kako je propisano člankom 81. UEZ-a.

–Neoborivost pretpostavke

- 161 Prema tužiteljima, ako bi se unatoč svim dokazima koje su tužitelji dostavili smatralo da oni nisu dovoljni za pobijanje pretpostavke stvarne kontrole odlučujućeg utjecaja društva majke na ponašanje svojeg društva kćeri, ta pretpostavka bila bi zaista neoboriva, čime se čini povreda članka 2. Uredbe br. 1/2003, obveze obrazlaganja, načela osobne odgovornosti i pretpostavke nevinosti.
- 162 U tom pogledu valja primijetiti da argumenti koje su tužitelji prikupili kako bi oborili pretpostavku o kojoj je riječ opisuju uobičajeno poslovanje velikog međunarodnog poduzeća čiju lokalnu jedinicu, društvo Sasol Wax, vode izvršni direktori koji su na svojim položajima zadržani odlukom društva Sasol Wax International, njegovog društva majke u 100-postotnom udjelu, koje je također odlučilo delegirati ovlasti određivanja poslovne politike *stricto sensu* navedenim voditeljima i zadržalo ovlast donošenja strateških poslovnih odluka u nadzornom odboru i glavnoj skupštini društva Sasol Wax.
- 163 Međutim, obaranje pretpostavke stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na postupanje svojeg društva kćeri nije pitanje količine i detaljnosti dokaza u slučaju kada oni prikazuju uobičajenu situaciju organizacije u velikom multinacionalnom poduzeću, gdje su ovlasti operativnog upravljanja delegirane direktorima njegovih lokalnih jedinica. Kako bi pretpostavka bila oborena, treba prikazati neuobičajene okolnosti koje dokazuju da je, unatoč okolnosti da cijeli kapital društava kćeri drže njihova društva majke, gospodarska jedinica grupe prestala postojati jer mehanizmi koji osiguravaju usklađivanje poslovnog ponašanja društava kćeri i društava majki nisu normalno funkcionirali.
- 164 Međutim, tužitelji nisu dostavili takve dokaze u ovom slučaju.
- 165 Također valja podsjetiti da su Sud i Opći sud već utvrdili da pretpostavka izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na postupanje svojeg društva kćeri nije neoboriva. U skladu sa sudskom praksom, pretpostavka je, čak i ako se teško obara, i dalje u prihvatljivim granicama ukoliko je proporcionalna legitimnom cilju kojemu se teži, ako postoji mogućnost dokazivanja suprotnog i ako su osigurana prava na obranu (presuda Elf Aquitaine/Komisija, gore navedena u točki 146., t. 62. i presuda Općeg suda od 27. rujna 2012., Shell Petroleum i dr./Komisija, T-343/06, t. 54.). To jest slučaj u vezi s pretpostavkom o postojanju gospodarske jedinice između društva kćeri i jedinog društva majke, također s obzirom na uvodne izjave iz točaka 147. do 150. ove presude.
- 166 Stoga valja odbiti prigovor tužiteljâ koji se temelji na neoborivosti pretpostavke o kojoj je riječ.

Zaključak

- 167 S obzirom na sve prethodno navedeno, valja zaključiti da je Komisija ispravno smatrala da su društva Sasol Wax i Sasol Wax International činila gospodarsku jedinicu u smislu sudske prakse navedene gore u točki 36. te da se društva koja su činila tu gospodarsku jedinicu mogu smatrati solidarno odgovornim za povredu o kojoj je riječ.
- 168 Konačno, valja primijetiti da tužitelji nisu istaknuli nijedan poseban argument u vezi s pobijanjem pretpostavke stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva Sasol Holding in Germany na poslovno ponašanje društva Sasol Wax International kao ni društva Sasol Ltd na potonje.
- 169 Stoga valja u cijelosti odbiti drugi tužbeni razlog.

Dokazni prijedlog tužitelja

- 170 Tužitelji predlažu da osobe C. D. I. i R. G. S., članovi uprave društva Sasol Wax tijekom razdoblja Sasol, budu saslušani kao svjedoci o okolnosti da ni društvo Sasol Wax International ni društvo Sasol Ltd nisu davali upute svojem društvu kćeri i da je društvo Sasol Wax samostalno određivalo svoje poslovno ponašanje.
- 171 S obzirom na prethodnu analizu, Opći sud smatra da navedena svjedočenja ne mogu utjecati na pitanje pripisivosti društvima Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd povrede koju je počinilo društvo Sasol Wax. Stoga ne treba prihvatiti dokazni prijedlog tužitelja.

3. Treći tužbeni razlog, u vezi s nepostojanjem solidarne odgovornosti društva Vara tijekom razdoblja Schümann i razdoblja zajedničkog pothvata

- 172 Tužitelji ističu da je tijekom razdoblja Schümann društvo HOS koje je izravno uključeno u povredu kontroliralo društvo Vara i naposljetku H. Schümann osobno. Nadalje, tijekom razdoblja zajedničkog pothvata, društvo Vara je također izvršavalo barem zajedničku kontrolu nad operativnim gospodarskim subjektom, društvom Schümann Sasol. Ne pripisujući društvu Vara odgovornost za postupanja društava HOS i Schümann Sasol i pripisujući solidarnu odgovornost na temelju razdoblja zajedničkog pothvata isključivo društvu Sasol, Komisija je diskriminirala društvo Sasol u odnosu na društvo Vara.
- 173 Komisija ne nudi nikakvo pojašnjenje zašto je različito postupala prema društvu Sasol s jedne strane i prema društvu Vara/Schümann s druge strane. Osim toga, tužitelji se pozivaju na načela postavljena u presudi HFB i dr./Komisija, gore navedenoj u točki 33. (t. 105.).
- 174 Taj pristup Komisije ozbiljno ugrožava pravna sredstva kojima društva Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International raspolažu za pokretanje postupka naknade štete protiv H. Schümann i/ili društva Vara jer društvo Sasol mora dokazati da su potonji sudjelovali u povredi. Međutim, takvo dokazivanje bit će osobito teško jer tužitelji moraju objasniti razloge zbog kojih Komisija nije smatrala odgovornim ni društvo Vara ni H. Schümann. Osim toga, utvrđenje solidarne odgovornosti potonjeg bilo bi još važnije za društvo Sasol jer su zabranjeni sporazum osnovali društvo HOS i H. Schümann, u trenutku kada društvo Sasol nije obavljalo nikakvu djelatnost u europskom sektoru parafinskog voska.
- 175 Naposljetku, zbog nepostojanja utvrđenja solidarne odgovornosti društva Vara, Komisija nije primijenila gornju granicu od 10% koja je propisana člankom 23. stavkom 2. Uredbe br. 1/2003 u odnosu na promet društva Vara.
- 176 Komisija ističe da ima ovlasti ocjene kako bi odlučila koje subjekte nekog poduzetnika smatra odgovornima za povredu, da svoju ocjenu izvršava od slučaja do slučaja i da nije dužna obrazlagati činjenicu da u pogledu trećih stranaka nije donijela akte koji su slični onima upućenima subjektima koje smatra odgovornim.
- 177 U svakom slučaju Komisija ističe da sukladno sudskoj praksi, u slučaju kada je poduzetnik vlastitim postupanjem povrijedio članak 81. stavak 1. UEZ-a, on neće moći izbjeći kaznu zato što ostalim poduzetnicima nije izrečena novčana kazna. Iako je Komisija pogriješila ne pripisujući povredu društvu Vara, poštovanje načela jednakog postupanja mora biti spojivo s poštovanjem načela zakonitosti, prema kojem se nitko u svoju korist ne može pozivati na nezakonitost počinjenu u korist drugoga.
- 178 Prije svega valja podsjetiti da zbog prihvaćanja prvog tužbenog razloga ne treba ispitivati povredu načela jednakog postupanja što se tiče razdoblja zajedničkog pothvata jer je pobijana odluka poništena u tom pogledu.

- 179 U točkama koje slijede Opći sud će ispitivati samo prigovor tužiteljâ o diskriminaciji u odnosu na društvo Vara i H. Schümanna u vezi s razdobljem Schümann.
- 180 Prije svega valja istaknuti da je Komisija u uvodnoj izjavi 457. pobijane odluke izričito priznala da je „društvo HOS, društvo izravno uključeno u povredu, u konačnici držao H. [...] Schümann osobno i da je odgovornost za povredu počinjenu tijekom toga razdoblja u konačnici na H. Schümannu“. Međutim Komisija nije solidarno kaznila, na temelju povrede koju je počinilo društvo HOS, ni društvo Vara, njegovo izravno društvo majku, ni H. Schümanna.
- 181 Prema sudskoj praksi načelo jednakog postupanja, koje zahtijeva da se u usporedivim situacijama ne postupa na različit način i da se u različitim situacijama ne postupa na jednak način, osim ako je takvo postupanje objektivno opravdano, opće je načelo prava Unije zajamčeno člancima 20. i 21. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (rješenje Suda od 15. lipnja 2012., *Otis Luxembourg i dr./Komisija*, C-494/11 P, t. 53.; također vidjeti, u tom smislu, presudu Suda od 14. rujna 2010., *Akzo Nobel Chemicals i Akros Chemicals/Komisija i dr.*, C-550/07 P, Zb., str. I-8301., t. 54. i 55.).
- 182 Osim toga, valja istaknuti da je mogućnost predviđena sudskom praksom navedenom u točki 36. ove presude, da se društvu majci izrekne sankcija u vezi s protupravnim ponašanjem njegovog društva kćeri, sama po sebi ne protivi tomu da se kazni i samo društvo kći. Naime, poduzetnika – to jest gospodarsku jedinicu koja se sastoji od osobnih, materijalnih i nematerijalnih elemenata (presuda Suda od 13. srpnja 1962., *Mannesmann/Visoka vlast*, 19/61, Zb., str. 675., 705. i 706.) – vode tijela predviđena njegovim statutom i svaka odluka kojom mu se izriče novčana kazna može biti upućena upravi poduzetnika sukladno statutu (upravi, odboru direktora, predsjedniku, voditelju itd.), čak i ako financijske posljedice na kraju ne snose njegovi vlasnici. To pravilo ne bi bilo poštovano ako bi se od Komisije, suočene s postupanjem poduzetnika koje predstavlja povredu, zahtijevalo da uvijek provjeri tko je vlasnik koji na njega izvršava odlučujući utjecaj i ako bi joj se omogućilo da kazni samo tog vlasnika (vidjeti, u tom smislu, presudu Općeg suda od 29. travnja 2004., *Tokai Carbon i dr./Komisija*, T-236/01, T-239/01, T-244/01 do T-246/01, T-251/01 i T-252/01, Zb., str. II-1181., t. 279. do 281.). Budući da mogućnost kažnjavanja društva majke za ponašanje društva kćeri stoga nema utjecaja na zakonitost odluke upućene samo društvu kćeri koje je sudjelovalo u povredi, Komisija može odabrati da kazni ili društvo kći koje je sudjelovalo u povredi ili društvo majku koje ga je kontroliralo tijekom tog razdoblja (presuda Općeg suda od 14. prosinca 2006., *Raiffeisen Zentralbank Österreich i dr./Komisija*, T-259/02 do T-264/02 i T-271/02, Zb., str. II-5169., t. 331.).
- 183 Taj izbor Komisija ima i u slučaju gospodarske sukcesije pod kontrolom društva kćeri. Iako, u tom slučaju, Komisija ponašanje društva kćeri može pripisati prethodnom društvu majci za razdoblje prije prijenosa i novom društvu majci nakon njega, ona to nije dužna učiniti i može odabrati da kazni samo društvo kći za njegovo postupanje (presuda *Raiffeisen Zentralbank Österreich i dr./Komisija*, gore navedena u točki 182., t. 332.).
- 184 U ovom slučaju tužitelji ne osporavaju pripisivanje povrede koju je počinilo društvo HOS društvu Sasol Wax zbog gospodarske sukcesije među društvima. Takvo pripisivanje je među ostalim opravdano sudskom praksom prema kojoj u slučaju kada je gospodarski subjekt koji je počinio povredu pravila tržišnog natjecanja predmet pravne ili organizacijske promjene, učinak te promjene nije nužno novo poduzeće koje je oslobođeno odgovornosti za postupanja protivna pravilima tržišnog natjecanja prethodnoga gospodarskog subjekta ako s gospodarske točke gledišta postoji istovjetnost između dva subjekta (vidjeti presudu Suda od 24. rujna 2009., *Erste Group i dr./Komisija*, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P i C-135/07 P, Zb., str. I-8681., t. 79. i navedenu sudsku praksu).
- 185 Međutim, tužitelji smatraju da Komisija, time što je solidarno odgovornim s društvom Sasol Wax smatrala društva Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd na temelju razdoblja Sasol, ne može od solidarne odgovornosti osloboditi društva majke društva HOS što se tiče razdoblja Schümann, a da pritom ne povrijedi načelo jednakog postupanja.

- 186 Valja ustvrditi da se društva Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd, držeći cijeli kapital društva koje je izravno uključeno u povredu tijekom razdoblja Sasol, nalaze u situaciji koja je identična onoj društva Vara i H. Schümanna što se tiče razdoblja Schümann.
- 187 Stoga je Komisija u dvije usporedive situacije postupila različito.
- 188 Ostali argumenti Komisije ne mogu dovesti u pitanje to utvrđenje.
- 189 Kao prvo, Komisija ističe da su je pravila o zabrani propisana člankom 25. Uredbe br. 1/2003 spriječila da utvrdi solidarnu odgovornost društva Vara i H. Schümanna za povredu koju je počinilo društvo HOS jer su ukupni kapital društva HOS držali samo do 30. travnja 1995.
- 190 U tom pogledu, a da Opći sud pritom nije pozvan da u okviru ovog postupka odredi odgovornost društva Vara i H. Schümanna na temelju povrede koju je počinilo društvo Schümann Sasol, valja istaknuti da je moguće da je, bez pogrešaka u ocjeni koje je počinila kao što je utvrđeno prilikom ispitivanja prvog tužbenog razloga, pitanje postojanja takve odgovornosti ispitala Komisija. Pod pretpostavkom da je Komisija utvrdila da se odgovornost društva Vara i H. Schümanna odnosi na razdoblje zajedničkog pothvata, u ovom slučaju do 30. lipnja 2002., nijedan zastarni rok propisan člankom 25. Uredbe br. 1/2003 ne bi istekao 17. ožujka 2005., kada je Komisija bila obaviještena o zabranjenom sporazumu i uključenosti društva HOS.
- 191 Iz toga proizlazi da argumenti Komisije koji se temelje na zastari trebaju biti odbijeni jer se ona radi opravdanja nejednakog postupanja ne može valjano pozivati na razliku između situacije društva Vara i H. Schümanna s jedne strane i one tužiteljâ s druge strane, a koje se ne bi pojavilo bez pogrešaka u ocjeni koje je počinila.
- 192 Kao drugo, sudska praksa na koju se poziva Komisija ne može otkloniti nejednako postupanje utvrđeno u točki 187. ove presude. Naime, u svojoj presudi Raiffeisen Zentralbank Österreich i dr./Komisija, gore navedenoj u točki 182. (t. 331.), Opći sud je potvrdio da Komisija može valjano smatrati odgovornim „ili društvo kći koje je sudjelovalo u povredi ili društvo majku koje ga je kontroliralo tijekom toga razdoblja“, ali nije spomenuo da Komisija može smatrati solidarno odgovornim novo društvo majku na temelju razdoblja nakon prijenosa društva kćeri i istodobno osloboditi od solidarne odgovornosti prethodno društvo majku na temelju razdoblja prije prijenosa. Također sudska praksa priznaje praksu Komisije da smatra odgovornim ili samo društvo koje je izravno sudjelovalo u zabranjenom sporazumu ili kako prethodno tako i novo društvo majku, solidarno s društvom kćeri (presude Općeg suda od 13. rujna 2010., Trioplast Industrier/Komisija, T-40/06, Zb., str. II-4893., t. 72. i od 3. ožujka 2011., Areva i dr./Komisija, T-117/07 i T-121/07, Zb., str. II-633., t. 137.). Nasuprot tome, Komisija se nije pozvala ni na jedan primjer iz sudske prakse koji bi mogao prihvatiti podjelu odgovornosti kao što je ona utvrđena u ovom slučaju.
- 193 Stoga treba ispitati posljedice nejednakog postupanja koje je utvrđeno u točki 187. ove presude.
- 194 Sukladno sudskoj praksi poštovanje načela jednakog postupanja mora biti u skladu s načelom zakonitosti, što znači da se nitko ne može u svoju korist pozivati na nezakonitost počinjenu u korist drugoga. Naime, moguća nezakonitost počinjena u korist jednog poduzetnika koji nije dio postupka pred Općim sudom ne može navesti Opći sud da utvrdi diskriminaciju i stoga nezakonitost u pogledu tužiteljâ. Takav pristup odgovarao bi utvrđivanju načela „jednako postupanje u nezakonitosti“ i nalaganju Komisiji obveze zanemarivanja dokaza kojima raspolaže za kažnjavanje poduzetnika koji je počinio kažnjivu povredu samo zbog toga što se drugi poduzetnik može naći u situaciji koja je usporediva s njom, a nezakonito je izbjegao takvu kaznu. Osim toga, u slučaju kada je poduzetnik vlastitim postupanjem povrijedio članak 101. stavak 1. UFEU-a, on neće moći izbjeći kaznu zato što ostalim gospodarskim subjektima nisu izrečene novčane kazne, kada, kao u predmetnom slučaju, pred sudom Unije nije pokrenut postupak u vezi s okolnostima slučaja potonjih (presuda Suda od 31. ožujka

1993., Ahlström Osakeyhtiö i dr./Komisija, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 i C-125/85 do C-129/85, Zb., str. I-1307., t. 197. i presuda Općeg suda od 16. studenoga 2006., Peróxidos Orgánicos/Komisija, T-120/04, Zb., str. II-4441., t. 77.).

- 195 Međutim, valja ustvrditi da je Komisija valjano utvrdila da je društvo Sasol Wax odgovorno za povredu koju je počinilo društvo HOS, koje je naslijedilo kao društvo koje je izravno sudjelovalo u zabranjenom sporazumu (vidjeti točku 184. ove presude), tako da je moglo opravdano biti kažnjeno za razdoblje od 3. rujna 1992. do 28. travnja 2005.
- 196 Također, kao što proizlazi iz ispitivanja drugog tužbenog razloga, Komisija nije pogriješila pripisujući društvima Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd odgovornost za povredu koju je izravno počinilo društvo Sasol Wax tijekom razdoblja Sasol. Stoga, budući da ih je Komisija ispravno smatrala solidarno odgovornim na temelju razdoblja od 1. srpnja 2002. do 28. travnja 2005., u toj mjeri treba odbiti ovaj tužbeni razlog.
- 197 Međutim, nejednako postupanje utvrđeno gore u točki 187. opravdava izmjenu pobijane odluke u dijelu u kojem ona rezultira pooštavanjem odgovornosti društava Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd u vezi s dijelom novčane kazne izrečene na temelju razdoblja Schumann (vidjeti točku 452. ove presude).
- 198 Osim toga, valja istaknuti da neponištanje pobijane odluke u dijelu koji se odnosi na nekažnjavanje društva Vara i H. Schümanna na temelju postupanja društva HOS nema utjecaja na moguće pravo tužiteljâ da pokrenu postupak za naknadu štete pred nacionalnim sudom.

4. Četvrti tužbeni razlog, koji se temelji na pogrešnom određivanju osnovnog iznosa novčane kazne

Prvi dio, koji se temelji na nepostojanju valjanog pravnog temelja pobijane odluke

- 199 Kao prvo, tužitelji ističu da članak 23. stavak 2. Uredbe br. 1/2003 nije valjan pravni temelj za donošenje pobijane odluke.
- 200 Naime, takva odredba ne ispunjava uvjet „jasnog i nedvosmislenog temelja“ koji se zahtijeva za Komisijine odluke represivne naravi, osobito s obzirom na članak 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLP), i Povelju o temeljnim pravima jer ona Komisiji daje neograničenu slobodu da izriče novčane kazne u granicama od 10% prometa poduzetnika o kojem je riječ.
- 201 Valja podsjetiti da je Opći sud već ispitao i odbio takve argumente.
- 202 Prije svega treba istaknuti da argument tužiteljâ u vezi s nepostojanjem „jasnog i nedvosmislenog temelja“ treba razumjeti u smislu da se oni pozivaju na načelo zakonitosti kaznenih djela i kazni (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), koje je zajamčeno osobito člankom 49. stavkom 1. Povelje o temeljnim pravima. To načelo zahtijeva da propis Unije jasno definira povrede i sankcije (vidjeti, u tom smislu, presudu Suda od 29. ožujka 2011., ThyssenKrupp Nirosta/Komisija, C-352/09 P, Zb., str. I-2359., t. 80.).
- 203 Osim toga, u skladu sa sudskom praksom, donoseći odluke kojima se izriču novčane kazne za sudjelovanje u nezakonitim zabranjenim sporazumima, Komisija ne raspolaže neograničenom marginom prosudbe za određivanje iznosa takve novčane kazne jer odredbe koje se primjenjuju propisuju gornju granicu novčanih kazni na temelju prometa poduzetnika o kojima je riječ, to jest na temelju objektivnoga kriterija. Dakle, iako ne postoji gornja granica koja je apsolutno primjenjiva na sve povrede tržišnog natjecanja, novčana kazna koja može biti izrečena ipak ima brojčanu i apsolutnu granicu, izračunatu u odnosu na svakog poduzetnika za svaki slučaj povrede, tako da maksimalni

iznos novčane kazne koji može biti izrečen danom poduzetniku može biti određen unaprijed (presude Općeg suda od 5. travnja 2006., Degussa/Komisija, T-279/02, Zb., str. II-897., t. 74. do 76., od 8. listopada 2008., Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisija, T-69/04, Zb., str. II-2567., t. 35. i 36. i od 12. prosinca 2012., Ecka Granulate i non ferrum Metallpulver/Komisija, T-400/09, t. 28.).

- 204 Osim toga, iako je točno da kriteriji težine i trajanja povrede, navedeni u članku 23. stavku 3. Uredbe br. 1/2003, Komisiji ostavljaju veliku marginu prosudbe, riječ je o kriterijima koje su utvrdili drugi zakonodavci za slične odredbe koje Komisiji omogućavaju da donese kazne uzimajući u obzir stupanj nezakonitosti postupanja o kojem je riječ (presude Degussa/Komisija, gore navedena u točki 203., t. 76.; Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisija, gore navedena u točki 203., t. 37. i Ecka Granulate i non ferrum Metallpulver/Komisija, gore navedena u točki 203., t. 29.).
- 205 Osim toga, kako bi odredila novčane kazne kao što su one o kojima je riječ u ovom slučaju, Komisija je dužna poštovati opća načela prava, osobito načela jednakog postupanja i proporcionalnosti, kao što je razvijeno njezinom vlastitom praksom i onom Suda. Također, upravna praksa Komisije podvrgnuta je neograničenom nadzoru sudova Unije. Taj nadzor je, ustaljenom i objavljenom sudskom praksom, zapravo omogućio pojašnjavanje neodređenih pojmova koje mogu sadržavati članak 23. stavci 2. i 3. Uredbe br. 1/2003 (presude Degussa/Komisija, gore navedena u točki 203., t. 77. i 79.; Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisija, gore navedena u točki 203., t. 41. i Ecka Granulate i non ferrum Metallpulver/Komisija, gore navedena u točki 203., t. 30.).
- 206 Osim toga, treba naglasiti da, iako pravo tržišnog natjecanja naravno ima gotovo ima kaznenopravnu narav, ono ipak ne čini jezgru kaznenog prava. Međutim, izvan „teške jezgre“ kaznenog prava, jamstva u kaznenopravnom području zajamčena člankom 6. EKLJP-a ne primjenjuju se tako strogo (vidjeti Europski sud za ljudska prava, presuda Jussila protiv Finske od 26. studenoga 2006., *Recueil des arrêts et des décisions*, 2006-XIV., § 43.).
- 207 U tom kontekstu također valja primijetiti da su u području prava tržišnog natjecanja i protivno kaznenom pravu i povlastice i kazne za nezakonite radnje isključivo novčane, a tako i motivacija počinitelja koji osim toga slijede gospodarsku logiku u svojim radnjama. Stoga bi veća ili manja predvidivost iznosa novčane kazne koju treba izreći zbog sudjelovanja u nezakonitom zabranjenom sporazumu mogla imati jako štetne posljedice za djelotvornost politike tržišnog natjecanja Unije jer bi poduzetnici koji čine povrede mogli izravno usporediti troškove i koristi svojih nezakonitih postupanja, kao i uzeti u obzir mogućnosti otkrivanja i tako nastojati osigurati isplativost navedenih djelatnosti (vidjeti, u tom smislu, presude Degussa/Komisija, gore navedenu u točki 203., t. 83.; Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisija, gore navedenu u točki 203., t. 45. i Ecka Granulate i non ferrum Metallpulver/Komisija, gore navedenu u točki 203., t. 32.).
- 208 Na temelju prethodnih razmatranja valja smatrati da članak 23. stavak 2. Uredbe br. 1/2003 predstavlja i sredstvo koje Komisiji omogućuje da provodi politiku tržišnog natjecanja Unije potrebnom djelotvornošću i pravni temelj koji je dovoljno jasan i precizan za donošenje odluka kojima izriče novčane kazne sudionicima zabranjenih sporazuma. Stoga valja odbiti prigovor koji su tužitelji istaknuli u tom pogledu.
- 209 Kao drugo, tužitelji smatraju da je Komisija povrijedila načelo zabrane retroaktivnosti primjenjujući Smjernice iz 2006. u pobijanoj odluci, iako je povreda o kojoj je riječ završila u travnju 2005.
- 210 U tom pogledu Sud je već presudio da činjenica da je Komisija u prošlosti primijenila novčane kazne određene razine na određene vrste povreda nju ne mogu lišiti mogućnosti da povisi razine navedene u Uredbi br. 1/2003, ako je to potrebno za osiguranje provedbe politike tržišnog natjecanja Unije. Naime, djelotvorna primjena pravila tržišnog natjecanja Unije zahtijeva da Komisija u svakom trenutku može prilagoditi razinu novčanih kazni potrebama te politike (presude Suda od 7. lipnja 1983., Musique

Diffusion française i dr./Komisija, 100/80 do 103/80, Zb., str. 1825., t. 109.; od 2. listopada 2003., Aristrain/Komisija, C-196/99 P, Zb., str. I-11005., t. 81. i Dansk Rørindustri i dr./Komisija, gore navedena u točki 44., t. 169.).

- 211 Naime zadatak nadzora koji Komisiji povjeravaju članci 81. i 82. UEZ-a ne uključe samo zadatak da istraži i kazni pojedinačne povrede, nego sadržava i obvezu da provodi općenitu politiku s ciljem primjene načela koja su određena Ugovorom u području tržišnog natjecanja i u tom smislu usmjerava ponašanje poduzetnika (presude Musique Diffusion française i dr./Komisija, gore navedena u točki 210., t. 105. i Dansk Rørindustri i dr./Komisija, gore navedena u točki 44., t. 170.).
- 212 Stoga poduzetnici moraju voditi računa o tome da Komisija može u svakom trenutku odlučiti podići razinu iznosa novčanih kazni u odnosu na onu primijenjenu ranije. To vrijedi ne samo onda kada Komisija podigne razinu iznosa novčanih kazni izricanjem novčanih kazni nego i ako se podizanje izvrši u pojedinačnim odlukama primjenom, u određenim slučajevima, pravila postupanja opće primjene poput smjernica (presuda Dansk Rørindustri i dr./Komisija, gore navedena u točki 44., t. 229. i 230.).
- 213 Stoga je zamjena Smjernica iz 1998. novim načinom izračuna novčanih kazni koji sadrže Smjernice iz 2006., pod pretpostavkom da je taj novi način imao učinak povećanja razine izrečenih kazni, bila razumno predvidiva za sudionike zabranjenog sporazuma u vrijeme kad su one primijenjene. Osim toga, valja podsjetiti da se, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 206. ove presude, jamstva u kaznenopravnom području zajamčena člankom 6. EKLJP-a ne primjenjuju tako strogo u području prava tržišnog natjecanja. Opseg te sudske prakse analogijom treba biti proširen na članak 7. EKLJP-a. U svakom slučaju, uvođenje novih smjernica nije izmijenilo maksimalan iznos novčane kazne, propisan člankom 23. stavkom 2. Uredbe br. 1/2003, koja je jedini primjenjivi pravni okvir. Stoga, primjenom Smjernica iz 2006. u spornoj odluci na povrede počinjene prije njihova donošenja Komisija nije povrijedila načelo zabrane retroaktivnosti (vidjeti, u tom smislu, presudu Dansk Rørindustri i dr./Komisija, gore navedenu u točki 44., t. 231. i 232.).
- 214 Naposljetku valja istaknuti da bi, ako bi Komisija imala obvezu primijeniti smjernice koje su na snazi u vrijeme kad je povreda počinjena, što u ovom slučaju pokriva trinaest godina, takvo ograničenje lišilo bi smisla pravo Komisije, priznato sudskom praksom navedenom u točki 210. ove presude, da primijeni metode izračuna novčane kazne s obzirom na svoju obvezu učinkovite primjene pravila tržišnog natjecanja Unije.
- 215 Iz toga slijedi da valja odbiti i drugi prigovor tužitelja i stoga prvi dio četvrtog tužbenog razloga u cijelosti.

Drugi dio, koji se temelji na pogrešnom uključivanju prodaje mikrovoska u vrijednost prihoda od prodaje društva Sasol

- 216 U skladu sa stavkom 13. Smjernica iz 2006., u određivanju osnovnog iznosa kazne koju će nametnuti, Komisija će upotrijebiti vrijednost prihoda od prodaje robe ili usluga tog poduzetnika u izravnom ili neizravnom okviru povrede u odgovarajućem zemljopisnom području unutar Europskoga gospodarskog prostora. U skladu s bilješkom na dnu stranice koja se odnosi na taj stavak, uzete su u obzir neizravne prodaje, na primjer, za horizontalne sporazume o određivanju cijena za određeni proizvod, pri čemu cijena takvog proizvoda služi kao temelj za cijenu proizvoda lošije ili bolje kvalitete.
- 217 Tužitelji smatraju da mikrovoskovi nisu bili obuhvaćeni zabranjenim sporazumom, tako da je Komisija pogrešno uključila promet u vezi s tim proizvodom u vrijednost prihoda od prodaje uzete u obzir u svrhe izračuna novčane kazne.

Načela ocjene dokaza

- 218 Prema sudskoj praksi, Komisija mora dokazati povredu koju utvrđuje te ponuditi dokaze koji mogu, s dovoljnim stupnjem izvjesnosti, dokazati postojanje činjenica koje čine povredu (vidjeti presudu Suda od 17. prosinca 1998., *Baustahlgewebe/Komisija*, C-185/95 P, Zb., str. I-8417., t. 58. i presudu *Dresdner Bank i dr./Komisija*, gore navedenu u točki 76., t. 59. i navedenu sudsku praksu).
- 219 Što se tiče dosega sudskog nadzora, ustaljena je sudska praksa da kada je pred Općim sudom pokrenuta tužba za poništenje odluke primjenom članka 81. stavka 1. UEZ-a, on treba općenito provesti nadzor kako bi provjerio jesu li ispunjeni uvjeti primjene članka 81. stavka 1. UEZ-a ili ne (vidjeti presudu Općeg suda od 26. listopada 2000., *Bayer/Komisija*, T-41/96, Zb., str. II-3383., t. 62. i navedenu sudsku praksu).
- 220 U tom kontekstu postojanje bilo kakve dvojbe suda mora ići u korist poduzetnika koji je adresat odluke kojom se utvrđuje povreda. Sudac stoga ne može zaključiti da je Komisija dovoljno izvjesno utvrdila postojanje povrede o kojoj je riječ ako i dalje postoji dvojba o tom pitanju, osobito u okviru tužbe za poništenje odluke kojom se izriče novčana kazna (presude Općeg suda *Dresdner Bank i dr./Komisija*, gore navedena u točki 76., t. 60. i od 12. srpnja 2011., *Hitachi i dr./Komisija*, T-112/07, Zb., str. II-3871., t. 58.).
- 221 Naime, u potonjoj situaciji potrebno je uzeti u obzir načelo pretpostavke nevinosti, kao što proizlazi osobito iz članka 6. stavka 2. EKLP-a, koje je dio temeljnih prava koja čine opća načela prava Unije. S obzirom na narav povreda o kojima je riječ, kao i narav i stupanj težine sankcija koje zbog njih nastupaju, načelo pretpostavke nevinosti primjenjuje se osobito na postupke u vezi s povredama pravila tržišnog natjecanja koja se primjenjuju na poduzetnike koje mogu dovesti do nalaganja novčanih kazni ili periodičnih penala (presuda *Hitachi i dr./Komisija*, gore navedena u točki 220., t. 59.; vidjeti, u tom smislu, presudu *Dresdner Bank i dr./Komisija*, gore navedenu u točki 76., t. 61. i navedenu sudsku praksu).
- 222 Dakle, treba ponuditi precizne i suglasne dokaze za utvrđenje da je povreda počinjena. Međutim, važno je naglasiti kako nije nužno da svaki od dokaza na koje se poziva Komisija ispunjava te kriterije za svaki element povrede. Dovoljno je da krug indicija na koje se poziva institucija, globalno gledajući, odgovara tim zahtjevima (vidjeti presudu *Dresdner Bank i dr./Komisija*, gore navedenu u točki 76., t. 62. i 63. i navedenu sudsku praksu).
- 223 Indicije na koje se Komisija poziva u pobijanoj odluci kako bi dokazala postojanje povrede članka 81. stavka 1. UEZ-a koju je počinio poduzetnik ne smiju se ocjenjivati odvojeno, nego u svojoj ukupnosti (vidjeti presudu Općeg suda od 8. srpnja 2008., *BPB/Komisija*, T-53/03, Zb., str. II-1333., t. 185. i navedenu sudsku praksu).
- 224 Također valja istaknuti da je Komisija u praksi često dužna dokazati postojanje povrede u uvjetima koji su jedva pogodni za taj zadatak jer može proteći mnogo godina od događaja koji čine povredu i da brojni poduzetnici koji su predmet istrage ne surađuju aktivno s njom. Budući da je Komisijin zadatak da utvrdi da je sklopljen nezakonit sporazum o određivanju cijena, bilo bi pretjerano usto zahtijevati da dostavi dokaze o posebnom mehanizmu kojim je taj cilj trebao biti postignut. Naime, bilo bi prelako za poduzetnika koji je kriv za povredu da potpuno izbjegne sankciju ako bi svoj argument mogao temeljiti na neodređenosti informacija koje su dostavljene u vezi s funkcioniranjem zabranjenog sporazuma u situaciji u kojoj je ipak dovoljno utvrđeno postojanje sporazuma i njegov protutržišni cilj. Poduzetnici se mogu primjereno obraniti u takvoj situaciji ako se mogu očitovati o svim dokazima na koje se Komisija poziva na njihov teret (presuda Općeg suda od 8. srpnja 2004., *JFE Engineering i dr./Komisija*, T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00, Zb., str. II-2501., t. 203.).

- 225 U pogledu dokaza koji se mogu predložiti u svrhu utvrđivanja povrede članka 81. UEZ-a, načelo koje prevladava u pravu Unije jest načelo slobodne ocjene dokaza (vidjeti, u tom smislu, presudu Općeg suda od 8. srpnja 2004., *Dalmine/Komisija*, T-50/00, Zb., str. II-2395., t. 72. i *Hitachi i dr./Komisija*, gore navedenu u točki 220., t. 64.).
- 226 Jedini kriterij relevantan za ocjenu dokazne snage različitih podnesenih dokaza jest njihova vjerodostojnost (presuda *Dalmine/Komisija*, gore navedena u točki 225., t. 72.).
- 227 Prema općim pravilima u području dokazivanja, vjerodostojnost i time dokazna vrijednost dokumenta ovise o njegovom podrijetlu, okolnostima njegovog sastavljanja, njegovom adresatu i njegovom sadržaju (presude Općeg suda od 15. ožujka 2000., *Cimenteries CBR i dr./Komisija*, T-25/95, T-26/95, T-30/95 do T-32/95, T-34/95 do T-39/95, T-42/95 do T-46/95, T-48/95, T-50/95 do T-65/95, T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 i T-104/95, Zb., str. II-491., t. 1053. i 1838. i *Hitachi i dr./Komisija*, gore navedena u točki 220., t. 70.).
- 228 Kada se Komisija za zaključivanje o postojanju povrede oslanja isključivo na ponašanje poduzetnika o kojima je riječ na tržištu, potonjima je dovoljno da dokažu postojanje okolnosti koje činjenice koje je ona utvrdila stavljaju u drukčije svjetlo i tako omogućavaju da činjenice koje je ona utvrdila za zaključivanje o postojanju povrede pravila tržišnog natjecanja Unije budu zamijenjene drugim prihvatljivim objašnjenjem (vidjeti, u tom smislu, presudu *JFE Engineering i dr./Komisija*, gore navedenu u točki 224., t. 186.).
- 229 Nasuprot tome, u slučajevima kada se Komisija temeljila na dokumentarnim dokazima, na poduzetnicima o kojima je riječ jest da ne dostave samo prihvatljivu alternativu Komisijinoj tezi, nego također upute na to da su dokazi korišteni u pobijanoj odluci nedovoljni za utvrđivanje postojanja povrede (presuda *JFE Engineering i dr./Komisija*, gore navedena u točki 224., t. 187.). Takvo izvođenje dokaza ne povređuje načelo pretpostavke nevinosti (vidjeti, u tom smislu, presudu Suda od 8. srpnja 1999., *Montecatini/Komisija*, C-235/92 P, Zb., str. I-4539., t. 181.).
- 230 Imajući u vidu općepoznatu narav zabrane protutržišnih sporazuma, ne može se zahtijevati od Komisije da dostavi dokumente koji izričito dokazuju kontakte gospodarskih subjekata o kojima je riječ. Eventualni nepotpuni i sporadični dokazi kojima Komisija raspolaze moraju biti takvi da ih se, u svakom slučaju, može dopuniti zaključcima koji omogućavaju rekonstrukciju relevantnih okolnosti. O postojanju protutržišnog djelovanja ili sporazuma može se stoga zaključiti iz određenog broja podudarnosti i indicija koji, promatrani kao cjelina, mogu tvoriti dokaz povrede pravila tržišnog natjecanja, u nedostatku drugog dosljednog objašnjenja (presuda Suda od 7. siječnja 2004., *Aalborg Portland i dr./Komisija*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P, Zb., str. I-123., t. 55. do 57.; vidjeti također presudu *Dresdner Bank i dr./Komisija*, gore navedenu u točki 76., t. 64. i 65. i navedenu sudsku praksu).
- 231 Prilikom ocjene dokazne vrijednosti dokumentarnih dokaza veliku važnost treba dati okolnosti da je dokument sastavljen u neposrednoj vezi s činjenicama (presude Općeg suda od 11. ožujka 1999., *Ensidesa/Komisija*, T-157/94, Zb., str. II-707, t. 312. i od 16. prosinca 2003., *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied i Technische Unie/Komisija*, T-5/00 i T-6/00, Zb., str. II-5761., t. 181.) ili da ga je sastavio izravni svjedok tih činjenica (presuda *JFE Engineering i dr./Komisija*, gore navedena u točki 224., t. 207.).
- 232 Nepostojanje datuma ili potpisa dokumenta ili činjenica da je loše napisan ne oduzima mu svu dokaznu snagu, osobito kada njegovo podrijetlo, njegov mogući datum i njegov sadržaj mogu biti utvrđeni s dovoljnom vjerojatnošću (presuda Općeg suda od 13. prosinca 2006., *FNCBV i dr./Komisija*, T-217/03 i T-245/03, Zb., str. II-4987., t. 124.; također vidjeti, u tom smislu, presudu Općeg suda od 10. ožujka 1992., *Shell/Komisija*, T-11/89, Zb., str. II-757., t. 86.).

- 233 Iz načela slobodne ocjene dokaza proizlazi da čak i ako bi se nepostojanje dokumentarnih dokaza moglo pokazati relevantnim u okviru ukupne ocjene kruga indicija na koje se poziva Komisija, ono samo po sebi ne omogućava poduzetniku o kojem je riječ da dovede u pitanje tvrdnje Komisije dajući alternativno pojašnjenje činjenica. To je slučaj samo kada dokazi koje je dostavila Komisija ne omogućavaju utvrđivanje postojanja povrede bez dvojbi i potrebe tumačenja (presuda Hitachi i dr./Komisija, gore navedena u točki 220., t. 65.; također vidjeti, u tom smislu, presudu Općeg suda od 12. rujna 2007., Coats Holdings i Coats/Komisija, T-36/05, neobjavljenu u Zborniku, t. 74.).
- 234 Osim toga, nijedna odredba ni opće načelo prava Unije ne zabranjuju Komisiji da se protiv poduzetnika oslanja na izjave drugih poduzetnika kojima se stavlja na teret da su sudjelovali u zabranjenom sporazumu. Ako to ne bi bio slučaj, teret dokazivanja postupanja protivnih članku 81. UEZ-a, a koji je na Komisiji, bio bi neodrživ i nespojiv s njezinim zadatkom nadzora dobre primjene tih odredbi (presude JFE Engineering i dr./Komisija, gore navedena u točki 224., t. 192. i Hitachi i dr./Komisija, gore navedena u točki 220., t. 67.).
- 235 Osobito povišena dokazna vrijednost može biti priznata izjavama koje su prije svega pouzdane, drugo, učinjene u ime poduzetnika, treće, potječu od osobe koja ima profesionalnu dužnost da postupa u interesu toga poduzetnika, četvrto, idu protiv interesa osobe koja ih izjavljuje, peto, potječu od izravnog svjedoka okolnosti na koje se odnose i, šesto, dostavljene su u pisanom obliku, promišljeno i nakon pomnog razmišljanja (presuda Hitachi i dr./Komisija, gore navedena u točki 220., t. 71.; također vidjeti, u tom smislu, presudu JFE Engineering i dr./Komisija, gore navedenu u točki 224., t. 205. do 210.).
- 236 Međutim, izjava poduzetnika kojem se stavlja na teret da je sudjelovao u zabranjenom sporazumu i čiju točnost osporava niz poduzetnika na koje se odnosi ne može se smatrati dovoljnim dokazom postojanja povrede koju su počinili potonji ako nije potkrijepljena drugim dokazima, iako zahtijevani stupanj potvrde može biti niži u pogledu pouzdanosti izjava o kojima je riječ (presude JFE Engineering i dr./Komisija, gore navedena u točki 224., t. 219. i 220. i Hitachi i dr./Komisija, gore navedena u točki 220., t. 68.).
- 237 Osim toga, iako je općenito potrebno određeno nepovjerenje u pogledu dobrovoljnih iskaza glavnih sudionika u nezakonitom zabranjenom sporazumu jer je moguće da ti sudionici žele umanjiti važnost svojeg doprinosa povredi i uvećati onaj drugih, ipak ostaje činjenica da zahtijevanje pogodnosti iz primjene Obavijesti o suradnji iz 2002. radi dodjele oslobađanja od kazni ili smanjenja iznosa novčane kazne ne potiče nužno na dostavljanje iskrivljenih dokaza što se tiče sudjelovanja drugih članova zabranjenog sporazuma. Naime, svaki pokušaj obmane Komisije može dovesti u pitanje poštenje kao i potpunost suradnje podnositelja zahtjeva i stoga ugroziti mogućnost da u cijelosti iskoristi pogodnosti iz Obavijesti o suradnji iz 2002. (presuda Hitachi i dr./Komisija, gore navedena u točki 220., t. 72.; također vidjeti, u tom smislu, presudu Peróxidos Orgánicos/Komisija, gore navedenu u točki 194., t. 70.).
- 238 Posebice valja smatrati da kada osoba priznaje činjenicu da je počinila povredu i time tako priznaje postojanje činjenica koje nadilaze one o čijem postojanju može biti izravno zaključeno iz dokumenata o kojima je riječ, to *a priori*, u izostanku posebnih okolnosti koje mogu upućivati na protivno, znači da je ta osoba odlučila reći istinu. Dakle, izjave koje idu protiv interesa osoba koje je daju treba u načelu smatrati dokazima koji su osobito pouzdani (presude Općeg suda JFE Engineering i dr./Komisija, gore navedena u točki 224., t. 211. i 212.; od 26. travnja 2007., Bolloré i dr./Komisija, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 i T-136/02, Zb., str. II-947., t. 166. i od 8. srpnja 2008., Lafarge/Komisija, T-54/03, t. 59.).
- 239 Prethodno navedena sudska praksa analogijom je primjenjiva na članak 53. Sporazuma o EGP-u.

Pobijana odluka i izjave sudionika u zabranjenom sporazumu

240 Prije svega valja podsjetiti da se u uvodnoj izjavi 111. pobijane odluke navodi:

„Tijekom većine tehničkih sastanaka, rasprave o cijenama odnosile su se općenito na parafinski vosak i rijetko isključivo na različite vrste parafina (kao što su potpuno rafinirani parafinski vosak, polurafinirani parafinski vosak, mješavine voska/posebni pripravci, čvrsti parafinski voskovi ili vodeni voskovi). Usto, svim poduzetnicima je bilo jasno da će se cijene svih vrsta parafinskog voska povećati za isti iznos ili isti postotak.“

241 Izjava društva Shell od 26. travnja 2005. na koju se Komisija poziva u uvodnoj točki 111. pobijane odluke upućuje na to da su sve vrste parafinskog voska bile obuhvaćene praksom određivanja cijena. Naime, društvo Shell je izjavilo da je tijekom tehničkih sastanaka sudionicima bilo općenito jasno da će se cijene svih vrsta parafinskog voska povećati u istom iznosu ili postotku.

242 Osim toga, u usmenoj izjavi od 21. ožujka 2007. društvo Shell je također potvrdilo da su samo u rijetkim prilikama spomenute različite vrste parafinskog voska (primjerice potpuno rafinirani parafinski vosak, polurafinirani, čvrsti i mješavine/posebni pripravci). Sudionici su bili suglasni da se cijene za sve vrste parafinskog voska povećaju za isti iznos ili isti postotak.

243 Potom je društvo Shell izjavilo da su se povećanja cijena većinom odnosila na parafin uobičajene kvalitete koji se većinom koristi u sektoru svijeća, jedini parafin za koji su se zaista interesirali društvo Sasol i drugi njemački proizvođači (DEA i Hansen & Rosenthal). Svijeće su jedno od glavnih tržišta parafina u Europi i promjena cijena na tom tržištu dovela bi do promjene cijena u drugim područjima primjene.

244 Društvo Sasol je također potvrdilo to postupanje izjavivši da su sporazumi sklopljeni tijekom tehničkih sastanaka određivali više ili manje trendove za druge segmente proizvoda i da su sudionici često nastojali na sličan način na druge kategorije proizvoda prenijeti povećanja cijena o kojima je bilo odlučeno.

245 Stoga suglasne izjave sudionika u zabranjenom sporazumu podržavaju i potvrđuju sadržaj uvodne izjave 111. pobijane odluke.

Navodno nepostojanje sporazuma o cijenama mikrovoskova

246 Tužitelji ne osporavaju da su mikrovoskovi povremeno bili spomenuti tijekom tehničkih sastanaka. Međutim, iz izjava poduzetnika koji su sudjelovali u zabranjenom sporazumu, prikupljenih tijekom upravnog postupka, proizlazi da su potpuno rafinirani i polurafinirani parafinski voskovi bili središnja pitanja sastanaka „Blauer Salon“. Usto, ni na jednom sastanku tijekom razdoblja povrede sudionici se nisu suglasili o cijenama mikrovoska ili podijelili kupce u vezi s tim proizvodima. To je potvrđeno izjavama društva Shell.

247 Kao prvo valja primijetiti da se izjava društva Shell od 14. lipnja 2006., na koju se tužitelji pozivaju, ograničava na opisivanje karakteristika mikrovoskova i pojašnjava sirovine od kojih se sastoji. Ne odnosi se na nepostojanje ili postojanje postupanja koja predstavljaju povredu s obzirom na te proizvode.

248 Kao drugo treba primijetiti da se povreda koja se odnosi na parafinski vosak, a koja se pripisuje tužiteljima, sastoji od sporazuma ili usklađenih djelovanja o određivanju cijena, razmjeni i otkrivanju osjetljivih poslovnih informacija o parafinskom vosku (glavni dio povrede) i podjele kupacâ i/ili tržišta (drugi dio povrede).

- 249 Tužitelji ne osporavaju da je glavni dio zabranjenog sporazuma složen, to jest kombinira sporazume o cijenama, usklađene sporazume i razmjenu osjetljivih informacija.
- 250 Međutim, u skladu s člankom 81. stavkom 1. UEZ-a, „zabranjeni [su], budući da nisu u skladu sa zajedničkim tržištem: svi sporazumi među poduzetnicima, odluke udruženja poduzetnika i usklađena djelovanja koji bi mogli utjecati na trgovinu između država članica i koji kao cilj ili posljedicu imaju sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja unutar zajedničkog tržišta”.
- 251 Da bi postojao sporazum u smislu članka 81. stavka 1. UEZ-a, dovoljno je da su poduzetnici o kojima je riječ izrazili zajedničku volju za djelovanjem na tržištu na određeni način (presude Općeg suda od 17. prosinca 1991., Hercules Chemicals/Komisija, T-7/89, Zb., str. II-1711., t. 256. i HFB i dr./Komisija, gore navedena u točki 33., t. 199.). Može se smatrati da je sporazum u smislu članka 101. stavka 1. UFEU-a zaključen onda kada postoji opća suglasnost volje o samom principu ograničenja tržišnog natjecanja, iako se o određenim elementima planiranog ograničenja i dalje pregovara (presuda Općeg suda od 16. lipnja 2011., Heineken Nederland i Heineken/Komisija, T-240/07, Zb., str. II-3355., t. 45.; također vidjeti, u tom smislu, presudu HFB Holding i dr./Komisija, gore navedenu u točki 33., t. 151. do 157. i 206.).
- 252 Pojam usklađenog djelovanja odnosi se na oblik usklađivanja između poduzetnika koji, iako nije došao do stadija realizacije sporazuma u pravom smislu riječi, namjerno nadomješta stvarnu suradnju između njih čime ugrožava tržišno natjecanje (presuda Suda od 8. srpnja 1999., Komisija/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Zb., str. I-4125., t. 115. i Hüls/Komisija, C-199/92 P, Zb., str. I-4287., t. 158.).
- 253 U tom smislu, članku 81. stavku 1. UFEU-a protivno je svako izravno ili neizravno stupanje u kontakt gospodarskih subjekata koje je takve naravi da utječe na postupanje stvarnog ili potencijalnog konkurenta na tržištu ili otkriva takvom konkurentu postupanje na tržištu za koje se gospodarski subjekt odlučio ili koje razmatra usvojiti, ukoliko takav kontakt ima za cilj ili posljedicu ograničenje tržišnog natjecanja (presuda Heineken Nederland i Heineken/Komisija, gore navedena u točki 251., t. 47.; također vidjeti, u tom smislu, presudu Komisija/Anic Partecipazioni, gore navedenu u točki 252., t. 116. i 117.).
- 254 Stoga, kako bi uključila promet koji je ostvaren prodajom mikrovoskova u vrijednosti prihoda od prodaje sudionika, Komisija nije bila dužna dokazati da su sporazumi u vezi s cijenama bili sklopljeni tijekom tehničkih sastanaka. Iz toga slijedi da argumenti tužiteljâ koji se temelje na navodnom nepostojanju sporazuma u vezi s određivanjem cijena mikrovoskova i podjelom kupaca u pogledu tih proizvoda trebaju biti odbijeni kao neosnovani.

Dokumentarni dokazi u vezi s mikrovoskovima

- 255 Valja ispitati dokumentarne dokaze u vezi s mikrovoskovima koji su prikazani u pobijanoj odluci kao i u dokumentaciji na koju se navedena odluka poziva i o kojoj su tužitelji obaviješteni tijekom upravnog postupka.
- 256 Kao prvo, bilješka društva MOL u vezi s tehničkim sastankom od 24. lipnja 1994. u Budimpešti (Mađarska), na koju se Komisija poziva u bilješkama na dnu stranice koje se odnose na uvodnu izjavu 132. pobijane odluke, pod naslovom „Repsol“, navodi:

“prodaja: 60.000 t [20.000 t uvoza]

Cepsa/Elf 15-2000 t uključujući 3000 t mikro

ERT samo prešani parafin 15.000 to“

- 257 Te informacije, koje nisu prikazane u pobijanoj odluci, ali jesu priopćene tužiteljima tijekom upravnog postupka, svjedoče o tome da su sudionici navodili tonažu parafinskog voska, uključujući mikrovoskove koji su prodani ili bili namijenjeni prodaji različitim kupcima, s ciljem podjele tržišta i kupaca.
- 258 Kao drugo, bilješka društva MOL u vezi s tehničkim sastankom od 30. i 31. listopada 1997. u Hamburgu, navedena u uvodnoj izjavi 145. pobijane odluke, navodi:
- „Manjak 50/52 mikro -> Repsol Mobil Agip
- [...]
- mikrovosak – francuska cijena 1500-1600 povećanje 10%“
- 259 Kao treće, bilješka društva MOL u vezi sa sastankom od 5. i 6. svibnja 1998. u Budimpešti, na koju se Komisija poziva u bilješci na dnu stranice uvodne izjave 147. pobijane odluke, navodi:
- „Total – [nečitljivo] 5500 – 6500 mikro [viskoznost] 14-15 [;] Cepsi 4900 emu [nečitljivo] + 4% Total/E“
- 260 Uzimajući u obzir i druge dokaze koje je Komisija navela u uvodnoj izjavi 147. pobijane odluke, ti različiti navodi svjedoče o tome da su sudionici navodili tonažu parafinskog voska, uključujući mikrovoskove koji su prodani ili bili namijenjeni prodaji različitim kupcima, s ciljem podjele tržišta i kupaca.
- 261 Kao četvrto, bilješka društva MOL u vezi sa sastankom od 13. i 14. travnja u Münchenu (Njemačka), navedena u uvodnoj izjavi 153. pobijane odluke, sadrži tablicu čiji je cijeli stupac naslovljen „Mikro“. Naznake koje se odnose na druge stupce i klasificiraju druge vrste parafinskog voska prema njihovoj točki tališta jasno upućuju na to da se radi o mikrovoskovima.
- 262 Kao peto, zapisnik sa sastanka „Blauer Salon“ društva Sasol u vezi sa sastankom od 26. i 27. lipnja 2001. u Parizu (Francuska), naveden u uvodnoj izjavi 163. pobijane odluke, sadrži sljedeće podatke:
- „U srpnju: otkazati cijene posebnih kupaca (= oni koji ne kupuju ili kupuju značajno manje nego prošle godine/proračuna) što je brže moguće, primjerice 30 dana. Cilj: postaviti referentnu točku!
- Kraj kolovoza [:] otkazati sve cijene s 30. 9. 2001.
- S 1. 10. 2001. + 7,- eura
- Drvo/emulzije + kaučuk/gume = kasnije
- Ako kupci prigovore trendu cijena za drugu polovicu godine:
- Trend je povećanje jer su sve proračunske stavke, primjerice sirova nafta 25,- \$ / devizni tečaj dolara 2 DM, značajno premašene. Usto, mikrovoskovi + oko 30% / parafini više kvalitete iznimno rijetki i skupi.“
- 263 Ti navodi dokazuju s jedne strane da su sudionici zabranjenog sporazuma smatrali da su povećanja cijena svih vrsta parafinskog voska povezana i s druge strane da su također pripremali opravdanja za ta povećanja prema kupcima.

- 264 Kao šesto, pismena bilješka pronađena kod društva Total u vezi sa sastankom od 11. i 12. svibnja 2004., navedena u uvodnoj izjavi 174. pobijane odluke, spominje „1. srpnja – [...] + Mikrovosak: 25 -> 50 \$ /T“. Stoga se radi o izravnom tragu koji se odnosi na raspravu, odnosno sporazum u vezi s cijenama mikrovoskova.
- 265 Kao što je navedeno u točki 222. ove presude, svaki od dokaza na koje se poziva Komisija ispunjava te kriterije za svaki element povrede. Dovoljno je da krug indicija na koje se poziva institucija, globalno gledajući, odgovara tim zahtjevima.
- 266 Osim toga, s obzirom na sudsku praksu navedenu u točki 230. ove presude, ne može se zahtijevati od Komisije da dostavi dokumente koji izričito dokazuju kontakte gospodarskih subjekata o kojima je riječ. Eventualni nepotpuni i sporadični dokazi kojima Komisija raspolaže moraju biti takvi da ih se, u svakom slučaju, može dopuniti zaključcima koji omogućavaju rekonstrukciju relevantnih okolnosti.
- 267 Osim toga, bilješke društva MOL je tijekom sastanaka sastavljala osoba koja je u njima sudjelovala i koja je relativno detaljno opisala njihov sadržaj i strukturu. Stoga je dokazna snaga tih bilješki vrlo jaka. Što se tiče zapisnika „Blauer Salon“ društva Sasol, radi se o dokumentima koji potječu iz toga vremena i koji su sastavljeni *in tempore non suspecto* ili ubrzo nakon svakog tehničkog sastanka. Iako osoba koja ih je sastavljala nije sudjelovala u tehničkim sastancima, oni su se temeljili na informacijama dobivenima od sudionika. Stoga je dokazna snaga tih zapisnika jaka.
- 268 S obzirom na ukupnost dokaza koje je prikupila Komisija, valja ustvrditi da se o cijenama, proizvedenim količinama i drugim poslovno osjetljivim informacijama o mikrovoskovima kao i količinama mikrovoskova koje su prodane ili namijenjene prodaji kupcima raspravljalo tijekom tehničkih sastanaka.

Ostali argumenti tužitelja

- 269 Tužitelji smatraju da cijene potpuno rafiniranog i polurafiniranog parafinskog voska (proizvodi koji su predmet sporazuma o kojima je riječ) nisu „služile kao osnovica za cijene“ mikrovoska kao „proizvoda više ili niže kvalitete“ u smislu stavka 13. Smjernica iz 2006. tako da na njihovu cijenu nisu mogli utjecati sporazumi u vezi s cijenama potpuno rafiniranog i polurafiniranog parafinskog voska. Naime, mikrovoskovi (protivno mješavinama ili posebnim pripravcima) ne proizvode se od potpuno rafiniranog i polurafiniranog parafinskog voska. Oni čak nemaju ni iste sirovine kao potpuno rafinirani i polurafinirani parafinski vosak. Dok se potonji proizvode od lake sirove nafte, mikrovosak se proizvodi od podmazujuće baze visoke viskoznosti. Sirovina mikrovoskova i mikrovoskovi sami razlikuju se znatno od prešanog potpuno rafiniranog i polurafiniranog parafina i parafinskog voska. Svi ti dokazi dostavljeni su Komisiji na uvid detaljno izloženi na stranicama 2. do 4. zahtjeva za oslobođanje ili smanjenje kazne društva Sasol.
- 270 Naposljetku tužitelji se pozivaju na tablicu iz svojeg odgovora na Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama. Iz nje proizlazi da su krivulje cijena polurafiniranog parafinskog voska i one cijena potpuno rafiniranog voska imale slično kretanje, dok su se cijene mikrovoska penjale „mnogo nepravilnije“. Dakle, cijena mikrovoskova nije ovisila o tržištu potpuno rafiniranog i polurafiniranog parafinskog voska tako da Komisija nije imala pravo uzeti u obzir prodaju mikrovoska društva Sasol za izračun osnovnog iznosa novčane kazne.
- 271 Što se tiče različitih karakteristika mikrovoskova u odnosu na druge parafinske voskove, valja istaknuti da u skladu sa sudskom praksom moguća pripadnost proizvoda koji su predmet zabranjenog sporazuma različitim tržištima proizvoda ne utječe na zakonitost pobijane odluke ako Komisija raspolaže materijalnim dokazima da se protutržišna djelovanja izravno ili neizravno odnose na sve

proizvode obuhvaćene odlukom (vidjeti, u tom smislu, presudu Općeg suda od 15. lipnja 2005., Tokai Carbon i dr./Komisija, T-71/03, T-74/03, T-87/03 i T-91/03, u daljnjem tekstu presude: presuda Tokai II, t. 90.).

- 272 S obzirom na izravni dokaz u vezi s postojanjem rasprava o cijenama i osjetljivim poslovnim podacima o mikrovoskovima kao i o podjeli tržišta mikrovoskova (vidjeti točke 255. i sljedeće), treba uzeti u obzir da ti argumenti tužitelja ne mogu ugroziti valjanost pristupa Komisije, uzimajući u obzir promet koji proizlazi iz prodaje mikrovoskova prilikom izračuna osnovnog iznosa novčane kazne.
- 273 Naposljetku, tužitelji ističu da oni mogu proizvesti parafinski vosak od prešanog parafina, ali da ne mogu proizvesti mikrovoskove podmazujuće baze visoke viskoznosti. Stoga je društvo Sasol samo bilo kupac mikrovoskova i stoga nije imalo nikakvog interesa za povećanje njihovih cijena.
- 274 Taj argument ne može biti prihvaćen.
- 275 Prije svega treba istaknuti da iz spisa proizlazi da se umjetno povećane cijene ne primjenjuju na međusobnu opskrbu tim proizvodom sudionika zabranjenog sporazuma. Osim toga, u odgovoru na pisano pitanje Općeg suda tužitelji su dostavili detaljne podatke o količinama njihove nabave i prodaje mikrovoskova koje su obavljene između 2002. i 2005. te izrazili sve i u eurima i u tonama. Iz toga proizlazi da su njihove preprodajne cijene u prosjeku za 63,7% prelazile cijenu po kojoj su kupovali mikrovoskove. Stoga je opravdano smatrati da se umjetne cijene koje proizlaze iz zabranjenog sporazuma nisu primjenjivale na međusobnu opskrbu mikrovoskovima sudionika u zabranjenom sporazumu, kao što je slučaj s prešanim parafinom. Dakle, iako društvo Sasol samo nije proizvodilo mikrovoskove, moglo je u potpunosti imati koristi od učinaka zabranjenog sporazuma na cijene mikrovoskova jer ih je moglo nabaviti od proizvođača koji su sudjelovali u zabranjenom sporazumu ili iz drugih izvora po cijeni koja je odgovarala konkurentnoj cijeni te ih prodati po umjetno povećanim cijenama koje su proizašle iz zabranjenog sporazuma.
- 276 Stoga s obzirom na prethodna razmatranja valja zaključiti da Komisija nije pogriješila prilikom uključivanja prodaje mikrovoskova u vrijednost prihoda od prodaje.
- 277 Stoga treba odbiti drugi dio četvrtog tužbenog razloga.

Treći dio, koji se temelji na pogreškama u izračunu osnovnog iznosa novčane kazne u vezi s prešanim parafinom

- 278 Tužitelji ističu da Komisija u pobijanoj odluci nije identificirala nijedan tehnički sastanak tijekom kojeg je spomenuta prodaja prešanog parafina krajnjim kupcima i da ni ona sama nije čvrsto potvrdila da je društvo Sasol sudjelovalo u navedenom sastanku. Stoga težina povrede u vezi s prešanim parafinom koji se prodavao krajnjim kupcima na njemačkom tržištu ne može opravdati postotak od 15% vrijednosti prihoda od prodaje. Usto Komisija je pogriješila kada je pretpostavila da je povreda trajala šest godina i šest mjeseci.

Sudjelovanje tužitelja u dijelu povrede u vezi s prešanim parafinom između 30. listopada 1997. i 12. svibnja 2004.

- 279 Komisija je u uvodnoj izjavi 288. pobijane odluke potvrdila kako slijedi:

„I društvo Sasol i društvo Shell izričito priznaju da su cijene prešanog parafina bile predmet rasprava između konkurenata, osobito od kraja devedesetih, te su dostavili detaljne podatke o određenim kontaktima o kojima je riječ (vidjeti također uvodnu izjavu 112.). Tijekom sastanka koji je održan 30. i 31. listopada 1997. (vidjeti uvodnu izjavu 145.) rasprave o temi prešani parafin vodila su barem društva ENI, H&R/Tudapetrol, Repsol, Sasol, Dea (nakon 2002. Shell) i Total, a koje su [...] dovele do

povećanja cijena. Nazočnost društava Shell i Total utvrđena je na barem jednom sastanku posebno posvećenom prešanom parafinu, 8. i 9. ožujka 1999. (vidjeti uvodnu izjavu 152.). Društva Sasol i ExxonMobil ne niječu svoju nazočnost na tom sastanku u svojem odgovoru na Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama i njihova nazočnost čini se zaista vjerojatnom s obzirom na pisanu bilješku u internoj elektroničkoj poruci društva Shell, koja je poslana sutradan i odnosi se na ‚sve proizvođače‘. Društva Sasol, Shell i Total također su imala predstavnika na tehničkom sastanku od 11. i 12. svibnja 2004. (vidjeti uvodnu izjavu 174.) tijekom kojeg je postignut sporazum o cijeni prešanog parafina. Komisija osim toga napominje da je prešani parafin bio predmet rasprava tijekom određenih tehničkih sastanaka koji su održani uz sudjelovanje društava ExxonMobil, Sasol, Shell i Total. Društvo ExxonMobil priznalo je da je sudjelovalo u tim raspravama između 1993. i 1996. Društvo ExxonMobil također je priznalo da je osoba [T. H.], predstavnik društva ExxonMobil, sudjelovala u raspravama o prešanom parafinu za račun proizvođača iverice za njemačko govorno područje u Europi između 1999. i 2001. te općenito potvrdilo da su rasprave vođene u okviru dogovorâ zabranjenog sporazuma o prešanom parafinu koji se prodavao krajnjim kupcima. Usto, društvo Total navodi da su održane rasprave o povećanju cijena prešanog parafina. Društva Shell i ExxonMobil također potvrđuju da su sastanci na kojima se raspravljalo o prešanom parafinu održani izvan tehničkih sastanaka. Iako su društva ENI, H&R/Tudapetrol, MOL i Repsol bila također nazočna na određenim sastancima, Komisija smatra da dostupni dokazi nisu dovoljni za utvrđivanje odgovornosti tih poduzetnika u vezi s prešanim parafinom. Usto, iako se čini da se određeni dokazi odnose na druga razdoblja i tržišta, Komisija smatra da dostupni dokazi omogućuju samo zaključivanje o povredi u vezi s prešanim parafinom koji se prodavao krajnjim kupcima na njemačkom tržištu od 1997. do 2004.“

280 Osim toga, Komisija je u uvodnoj izjavi 112. pobijane odluke potvrdila kako slijedi:

„Pitanje prešanog parafina obrađeno je tijekom određenih tehničkih sastanaka [bilješka na dnu stranice: uvodne izjave 144., 145., 152., 157., 174. i 175. pobijane odluke]. Usto, sporazumi o prešanom parafinu koji se prodavao krajnjim kupcima na njemačkom tržištu ostvareni su barem jedanput izvan tehničkih sastanaka kada su se predstavnici društava Shell, Sasol, ExxonMobil i Total, a možda i drugih, sastali i produbili raspravu o prešanom parafinu, odnosno, odredili cijene i razmijenili osjetljive poslovne informacije. Primjerice, dokazano je da je takav sastanak održan u Düsseldorfu 8. i 9. ožujka 1999. Osobe koje su predstavljale poduzetnike tijekom sastanka koji je bio posebno posvećen parafinskom vosku bile su, za većinu poduzetnika, one iste koje su sudjelovale na tehničkim sastancima, uz iznimku društva Total.“

281 Valja istaknuti da se uvodne izjave 144., 145., 152., 157., 174. i 175. pobijane odluke odnose, redom, na sastanke od 19. i 20. lipnja, 30. i 31. listopada 1997., 8. i 9. ožujka 1999., 3. i 4. veljače 2000., 11. i 12. svibnja 2004. te 3. i 4. kolovoza 2004.

282 U pobijanoj odluci Komisija je svoju odluku o neutvrđivanju postojanja protutržišnih djelovanja za prešani parafin u vezi s prodajom krajnjim kupcima u Njemačkoj opravdala na sljedeći način:

„[...]

(289)

Komisija osim toga smatra da su rasprave obrađivale isključivo prešani parafin koji su prodavali poduzetnici povezani s krajnjim kupcima kao što proizvođači iverice, a ne primjerice parafinskog voska. Iako izjave poduzetnika uglavnom ne utvrđuju nikakvu razliku između različitih načina korištenja prešanog parafina, dopis iz uvodne izjave 152. [o sastanku u Düsseldorfu 8. i 9. ožujka 1999.] spominje isključivo prešani parafin koji se prodavao proizvođačima iverice. Stoga Komisija smatra da ne postoji nikakva sumnja o tome je li prodaja prešanog parafina kupcima koji nisu krajnji kupci bila predmet povrede te je svoje zaključke ograničila na prešani parafin koji se prodavao krajnjim kupcima. Ta razmatranja potvrdila su društva Shell i ExxonMobil.

(290)

Dostupni dokazi upućuju na to da su se povremene rasprave o prešanom parafinu odnosile većinom na njemačko tržište. Društva ExxonMobil, Sasol, Shell i Total prodavala su sav prešani parafin na njemačkom tržištu i sastanci o prešanom parafinu koji su bili predmet rasprava održani su u Njemačkoj. Komisija smatra da ne postoji dovoljno indicija koje bi omogućile zaključak da su se dogovori o prešanom parafinu također odnosili na prešani parafin koji se prodavao kupcima u drugim zemljama.

(291)

Komisija smatra da je povreda, u dijelu u kojem se odnosi na prešani parafin koji se prodavao krajnjim kupcima na njemačkom tržištu, počela tijekom sastanka od 30. i 31. listopada 1997. i završila tijekom sastanka od 11. i 12. svibnja 2004.

(292)

Komisija stoga smatra da su rasprave o prešanom parafinu koji se prodavao krajnjim kupcima na njemačkom tržištu dovele do sporazuma i/ili usklađenih djelovanja u smislu članka 81. [UEZ-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u. Taj zaključak oslanja se na neovisne i suglasne izjave društava Shell i Sasol, podržane izjavama društava ExxonMobil i Total. Taj je zaključak potvrđen pisanim dokazima.“

- 283 Kao prvo, što se tiče sastanka od 30. i 31. listopada 1997., na kojem je društvo Sasol bilo nazočno, Komisija se u uvodnoj izjavi 145. pobijane odluke oslanja na bilješku društva MOL koja sadrži pojam „slack wax: DM 550 -> 600“. Taj pojam među ostalim sadrži detaljne naznake o temi povećanja cijena parafinskog voska, precizirajući brojke i datume predviđene za provedbu povećanja od strane proizvođača, člana zabranjenog sporazuma.
- 284 Komisija je iz toga zaključila da „budući da se stavka ‚Povećanje cijena u siječnju‘ odnosi[la] na budućnost, ta zabilješka potvrđuje da su poduzetnici koji su sudjelovali dogovorili strategiju za usklađivanje i povećanje cijena“ i da „se bilješka odnosi i na parafinski vosak i na prešani parafin“.
- 285 Tužitelji ističu da je bilješka koja se odnosi na prešani parafin dostavljena članovima zabranjenog sporazuma u svrhu proizvodnje parafinskog voska.
- 286 U tom pogledu treba istaknuti da prema izjavama sudionika u zabranjenom sporazumu cijene prešanog parafina, u dijelu u kojem je bio predmet međusobne opskrbe sudionika, nisu bile predmet tehničkih sastanaka, ali su određene bilateralnim pregovorima između poduzetnika. Stoga taj argument treba odbiti.
- 287 Tužitelji potom tvrde da društvo MOL nije prodavalo prešani parafin njemačkim kupcima tako da se bilješka ne odnosi na dio povrede prešani parafin. Usto iz tih naznaka se ne može zaključiti da je sklopljen sporazum o cijenama.
- 288 Valja istaknuti da su ti argumenti irelevantni jer se određivanje cijena općenito primjenjuje na sve kupce, što u ovom slučaju uključuje njemačke konačne kupce. Osim toga Komisija je pojasnila razloge zbog kojih je odlučila ograničiti opseg protutržišnih djelovanja u vezi s prešanim parafinom na njemačke krajnje kupce, u uvodnim izjavama 289. do 292. pobijane odluke koje su prenesene u točki 282. ove presude. Tužitelji nisu izložili argumente u vezi s tim stavcima pobijane odluke.
- 289 Osim toga, Komisija je tužiteljima stavila na teret složenu povredu koja se sastoji od „sporazuma i/ili usklađenih djelovanja“ pa nije potrebno dokazivanje u vezi sa sklapanjem posebnog sporazuma o cijenama.
- 290 Naposljetku tužitelji ističu da se u zapisniku s sastanka „Blauer Salon“ o tom tehničkom sastanku ne navodi prešani parafin kao predmet rasprave.

291 U tom pogledu dovoljno je podsjetiti da u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 230. ove presude nepotpuni i sporadični dokazi kojima Komisija raspolaže moraju biti takvi da ih se, u svakom slučaju, može dopuniti zaključcima koji omogućavaju rekonstrukciju relevantnih okolnosti i ocjenu svih dostupnih dokaza. Stoga se ne može od Komisije opravdano zahtijevati da dokaže svaki detalj povrede nizom sukladnih dokumentarnih dokaza.

292 S obzirom na ta razmatranja, Komisija je opravdano smatrala da je bilješka društva MOL o tom tehničkom sastanku, osobito u svjetlu izjava sudionika, dio svih dokaza koji dokazuju postojanje „sporazuma i/ili usklađenih djelovanja“ u vezi s prešanim parafinom koji je prodan njemačkim krajnjim kupcima.

293 Kao drugo, što se tiče sastanka od 8. i 9. ožujka 1999., spomenutoga u uvodnoj izjavi 152. pobijane odluke, Komisija je potvrdila kako slijedi:

„Društvo Shell dostavlja ručno pisanu bilješku, za koju izjavljuje da ju je sastavila osoba [S. R.] za pripremu tog sastanka. To bi pojasnilo posljednji red bilješke u kojoj se navodi ‚8/9.3.99 PM – iverica‘. Društvo Shell izjavljuje da ‚PM‘ znači ‚paraffin Mafia‘ [(parafinska mafija)], ime koje je društvo Shell dalo poduzetnicima koji su uobičajeno sudjelovali na tehničkim sastancima. Bilješka sadrži datum kada je sastanak održan, što pojašnjenje društva Shell da je bilješka nastala prilikom pripreme za sastanak čini uvjerljivim i dosljednim s drugim dokazima. Bilješka osobe [S. R.] pokazuje da je ona očekivala da će osobe koje predstavljaju različite poduzetnike razmjenjivati informacije o opskrbi prešanim parafinom određenih velikih kupaca. Dan nakon tog sastanka osoba M. [S. R.] poslala je dopis svojem nadređenome, osobi [S. T.], u kojem je izjavila da [jedan od sudionika] ima namjeru povećati cijene prešanog parafina koji se koristi u sektoru iverice između 8 i 10% od 1. srpnja 1999. Ručno pisana bilješka u vezi s tim dopisom upućuje na to da ‚svi proizvođači uviđaju potrebu povećanja (cijena)‘. To pokazuje da su osobe koje predstavljaju društva tijekom sastanka postigle povećanje cijena prešanog parafina u industriji iverice i da [jedan od sudionika] namjerava provesti taj sporazum od srpnja 1999. Upućivanje na ‚sve proizvođače‘ također pokazuje da su ostali poduzetnici, osim društava Total i Shell, morali sudjelovati na sastanku.“

294 Prema uvodnoj izjavi 151. pobijane odluke društvo Sasol nije isključilo svoju nazočnost na tom sastanku.

295 Usto, prema uvodnoj izjavi 152. pobijane odluke, društvo ExxonMobil ne niječe da je sudjelovalo i priznaje da je njegov predstavnik sudjelovao u nekoliko multilateralnih rasprava s društvima Sasol, Shell/Dea i Total posebno posvećenih prešanom parafinu koji je namijenjen proizvođačima iverice na njemačkom govornom području u Europi, „možda između 1999. i 2001.“

296 Opći sud ustvrđuje da izjave društava ExxonMobil i Shell kao i bilješka društva Shell navedene u uvodnim izjavama 151. i 152. pobijane odluke čine dio svih dokaza iz kojih Opći sud može zaključiti da je društvo Sasol tijekom razdoblja od 1999. do 2001. sudjelovalo na barem jednom sastanku koji se bavio „sporazumima i/ili usklađenim djelovanjima“ o određivanju cijena prešanog parafina namijenjenog njemačkim krajnjim kupcima.

297 Kao treće, što se tiče tehničkog sastanka od 17. i 18. prosinca 2002., na kojem je društvo Sasol bilo nazočno, Komisija je ispitivajući bilješku društva Total u uvodnoj izjavi 168. pobijane odluke došla do sljedećih utvrđenja:

„Također postoji detaljna grafika naslovljena ‚Europsko tržište‘ koja je podijeljena tijekom sastanka. Kopija koja je pronađena kod društva Total sadrži ručno pisane napomene koje dokazuju da se tijekom sastanka raspravljalo o brojkama. Ta bilješka sadrži i druge ručno pisane komentare koji među ostalim upućuju na sljedeće: ‚Održavanje u ožujku kod Petrogala. Prešani parafin ispod 500 €. Održavanje tri tjedna u srpnju kod MOL-a.‘ To pokazuje da je cijena prešanog parafina bila predmet rasprava tijekom tog sastanka.“

- 298 Valja primijetiti da tužitelji nisu istaknuli nikakvu argumentaciju u vezi sa stavicima pobijane odluke o kojima je riječ.
- 299 Stoga navedena grafika pronađena kod društva Total čini dio svih dokaza koji dokazuju postojanje „sporazuma i/ili usklađenih djelovanja“ o određivanju cijena prešanog parafina namijenjenog njemačkim krajnjim kupcima.
- 300 Kao četvrto, što se tiče sastanka od 11. i 12. svibnja 2004., na kojem je društvo Sasol bilo nazočno, Komisija u uvodnoj izjavi 174. pobijane odluke upućuje na ručno pisanu bilješku koja je pronađena kod društva Total i koja sadrži sljedeće navode:
- „-> Sasol 40 €/50 \$ – kraj srpnja.
- > Sri: 38 – 28.
- >1. srpnja –
- + FRP: 70 -> 6000 €/T
- + čajne svijeće: 50 -> 500 €/T
- + Mikrovosak: 25 -> 50 \$/T
- [...]
- > 40 €/T prešani parafin.“
- 301 Prema uvodnoj izjavi 174. pobijane odluke, „posljednji redak upućuje na to da je povećanje cijena bilo također postignuto za prešani parafin“ i „da iz općeg konteksta bilješke proizlazi da strelica ispred cijene upućuje na postojanje strategije dogovorene za budućnost, to jest namjeravano povećanje cijena“.
- 302 Prema tužiteljima ništa ne upućuje na to da se taj stavak zaista odnosi na sporazum o prešanom parafinu koji se prodavao krajnjim kupcima u Njemačkoj. Nijedan drugi poduzetnik koji je sudjelovao na sastanku od 11. i 12. svibnja 2004. nije spomenuo sklapanje takvog sporazuma. Usto, budući da društvo ExxonMobil, koje je jedan od najvećih prodavača prešanog parafina krajnjim kupcima, nije navedeno među poduzetnicima koji su nabrojani u točki 174. odluke, malo je vjerojatno da je pitanje prešanog parafina koji se prodavao krajnjim kupcima bilo obrađeno tijekom tog sastanka.
- 303 Valja odbiti te argumente na temelju razmatranja koja su već izložena u točkama 289. i 291. ove presude te smatrati da bilješka o kojoj je riječ čini dio svih dokaza koji dokazuju postojanje „sporazuma i/ili usklađenih djelovanja“ u vezi s prešanim parafinom koji se prodavao njemačkim krajnjim kupcima.
- 304 Ukratko, valja zaključiti da je Komisija prikupila skup dokumentarnih dokaza koji dokazuju postojanje „sporazuma i/ili usklađenih djelovanja“ u vezi s prešanim parafinom koji se prodavao njemačkim krajnjim kupcima.
- 305 Tužitelji ipak ističu da ti dokazi ne dokazuju sporazume sklopljene s društvom Sasol.
- 306 Što se tiče sporazuma protutržišne naravi koji se kao u ovom slučaju ostvaruju tijekom sastanaka konkurentnih poduzetnika, Sud je već presudio da je povreda članka 81. UEZ-a utvrđena ako je predmet sastanaka ograničiti, spriječiti ili narušiti tržišnu utakmicu radi organiziranja umjetnog funkcioniranja tržišta. U takvom slučaju dovoljno je da Komisija dokaže da je dotični poduzetnik sudjelovao u sastancima tijekom kojih su sklopljeni sporazumi protutržišne naravi kako bi dokazala

sudjelovanje navedenog poduzetnika u zabranjenom sporazumu. Ako je utvrđeno sudjelovanje na takvim sastancima, na tom je poduzetniku da istakne indicije kojima se može utvrditi da je njegovo sudjelovanje na tim sastancima lišeno svake protutržišne namjere i dokaže da je svoje konkurente uputio u to da će na tim sastancima sudjelovati s ciljevima drukčijim od njih (presude Suda Aalborg Portland i dr./Komisija, gore navedena u točki 230., t. 81. i od 25. siječnja 2007., Sumitomo Metal Industries i Nippon Steel/Komisija, C-403/04 P i C-405/04 P, Zb., str. I-729., t. 47.).

- 307 Razlog koji podržava to pravilo jest taj da je poduzetnik koji je sudjelovao na navedenom sastanku, a da se pritom nije javno distancirao od njegovog sadržaja, drugim sudionicima dao do znanja da se slaže s njegovim ishodom i da će se s njim uskladiti (presuda Aalborg Portland i dr./Komisija, gore navedena u točki 230., t. 82. i Sumitomo Metal Industries i Nippon Steel/Komisija, gore navedena u točki 306., t. 48.).
- 308 Stoga nazočnost tužiteljâ na protutržišnim sastancima i nepostojanje njihovog distanciranja u pogledu protutržišnog sadržaja opravdava Komisijino pripisivanje takvog ponašanja njima, a da pritom nije potrebno da ona posebno dokaže da su sklopili sporazume tijekom tih sastanaka. Stoga je irelevantan argument tužiteljâ istaknut u tom pogledu.
- 309 Naposljetku, tužitelji ističu da tehnički sastanci od 30. i 31. listopada 1997. te 11. i 12. svibnja 2004. nisu bili navedeni u Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama kao „sastanci o prešanom parafinu“.
- 310 Taj argument ne može biti prihvaćen. Naime, dokazi u vezi s dijelom povrede prešani parafin navedeni u pobijanoj odluci već su navedeni u Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama. Također, navedena obavijest jasno navodi da se dio povrede prešani parafin pripisuje tužiteljima.
- 311 Konačno, valja primijetiti da tužitelji ne osporavaju utvrđenje Komisije prema kojem djelovanja u vezi s parafinskim voskom i ona u vezi s prešanim parafinom čine samo jednu povredu, jedinstvenu i trajnu. Stoga dokaze u vezi s djelovanjima koja se odnose na prešani parafin treba ocjenjivati u kontekstu svih dokaza koje je Komisija prikupila i koji se odnose na jedinstvenu povredu. Ti dokazi dokazuju postojanje trajnih kontakata među poduzetnicima koji su sudjelovali u djelovanjima u vezi s prešanim parafinom.
- 312 S obzirom na prethodna razmatranja treba potvrditi utvrđenje pobijane odluke prema kojem su tužitelji sudjelovali u dijelu složene, jedinstvene i trajne povrede prešani parafin, kako je navedena u pobijanoj odluci, tijekom razdoblja od 30. listopada 1997. do 12. svibnja 2004.
- 313 Iz toga proizlazi da Komisija nije pogriješila uzimajući u obzir prilikom izračuna osnovnog iznosa novčane kazne izrečene tužiteljima vrijednost prihoda od prodaje koju su ostvarili opskrbom prešanim parafinom i primjenjujući faktor množenja koji odgovara trajanju o kojem je riječ.

Neproporcionalnost koeficijenta od 15% koji je primijenjen na promet koji je ostvaren prodajom prešanog parafina

- 314 Tužitelji Komisiji stavljaju na teret da je zanemarila načelo proporcionalnosti u dijelu u kojem je izračunala iznos novčane kazne zadržavajući postotak od 15% od prodaje prešanog parafina društva Sasol krajnjim kupcima u Njemačkoj.
- 315 Prema sudskoj praksi načelo proporcionalnosti zahtijeva da akti institucija Unije ne prelaze granice koje su prikladne i nužne za ostvarenje opravdanih ciljeva kojima teži predmetna uredba, pri čemu je, kad je moguće odabrati između više podobnih mjera, potrebno odabrati onu koja je najmanje ograničavajuća i čiji nedostaci ne smiju biti nerazmjerni ciljevima kojima se teži (presude Suda od

13. studenoga 1990., Fedesa i dr., C-331/88, Zb., str. I-4023., t. 13. i od 5. svibnja 1998., Ujedinjena Kraljevina/Komisija, C-180/96, Zb., str. I-2265., t. 96. te presuda Općeg suda od 12. rujna 2007., Prym i Prym Consumer/Komisija, T-30/05, t. 223.).

- 316 U postupcima koje pokreće Komisija u svrhu sankcioniranja povreda pravila tržišnog natjecanja primjena tog načela podrazumijeva da novčane kazne ne smiju biti nerazmjerne željenim ciljevima, odnosno poštovanju tih pravila i da iznos novčane kazne izrečene poduzetniku zbog povrede pravila tržišnog natjecanja mora biti razmjeran povredi, gledanoj kao cjelina, vodeći računa osobito o njezinoj težini (vidjeti, u tom smislu, presudu Prym i Prym Consumer/Komisija, gore navedenu u točki 315., t. 223. i 234. i navedenu sudsku praksu). Preciznije, načelo proporcionalnosti zahtijeva od Komisije da novčanu kaznu odredi razmjerno elementima uzetima u obzir prilikom utvrđivanja težine povrede i da te elemente primijeni na dosljedan i objektivno opravdan način (presuda Općeg suda od 27. rujna 2006., Jungbunzlauer/Komisija, T-43/02, Zb., str. II-3435., t. 226. do 228. i presuda od 28. travnja 2010., Amann & Söhne i Cousin Filterie/Komisija, T-446/05, Zb., str. II-1255., t. 171.).
- 317 Kao prvo, valja istaknuti da se dio povrede prešani parafin sastoji osobito od tajnih djelatnosti koje se odnose na određivanje cijena između konkurenata i tako ulazi u kategoriju najštetnijih povreda slobodnog tržišnog natjecanja.
- 318 Stoga Opći sud smatra da je primjena koeficijenta od 15% na vrijednost prihoda od prodaje prešanog parafina u svrhe izračuna iznosa novčane kazne proporcionalan težini tog dijela povrede.
- 319 Kao drugo, valja istaknuti da je Komisija uzela u obzir relevantne elemente na dosljedan i objektivno opravdan način. Naime, dio povrede prešani parafin koji se ističe u stavku 23. Smjernica iz 2006. predstavlja najteže oblike povreda za koje je općenito opravdana primjena koeficijenta „u gornjem dijelu raspona“, to jest između 15 i 30% vrijednosti prihoda od prodaje. Odredivši koeficijent na 15% vrijednosti prihoda od prodaje prešanog parafina Komisija je u potpunosti poštovala navedene smjernice jer je koristila najniži koeficijent koji je u skladu s općim pravilom ustanovljenim Smjernicama iz 2006. mogla primijeniti na horizontalne sporazume ili usklađena djelovanja o određivanju cijena.
- 320 Kao treće, tužitelji ipak smatraju da je navedeni koeficijent neproporcionalan s obzirom na ograničen broj sastanaka i sudionika, ograničen opseg dijela povrede prešani parafin kao i na relativno nizak udjel sudionika u tržištu.
- 321 Što se tiče navodno ograničenog broja sastanaka tijekom kojih je bilo obrađivano pitanje prešanog parafina, valja ustvrditi da se, kao što proizlazi iz analize iz točaka 283. do 310. ove presude, radi o puno većem broju prilika od broja sastanaka koje tužitelji priznaju. Usto, Komisija je dovoljno izvjesno utvrdila sudjelovanje tužiteljâ u dijelu složene, jedinstvene i trajne povrede prešani parafin, kako je navedena u pobijanoj odluci, tijekom razdoblja od 30. listopada 1997. do 12. svibnja 2004. (vidjeti točku 312. ove presude). Stoga treba odbiti argument koji se temelji na ograničenom broju sastanaka o prešanom parafinu.
- 322 U vezi sa smanjenim opsegom dijela povrede prešani parafin koji se odnosi samo na prodaju njemačkim krajnjim kupcima i navodno ograničeni dio tržišta društva Sasol, treba istaknuti da su ti elementi već uzeti u obzir u izračunu osnovnog iznosa novčane kazne. Naime, samo je promet poduzetnika Sasol (koji točno odražava njegov dio tržišta) ostvaren od prodaje grupi kupaca o kojima je riječ (koja odražava smanjeni opseg dijela povrede prešani parafin) uzet u obzir prilikom izračuna vrijednosti prihoda od prodaje na koju je potom primijenjen koeficijent od 15% na temelju težine povrede.
- 323 Stoga valja odbiti te argumente tužiteljâ.
- 324 Kao četvrto, tužitelji se pozivaju na činjenicu da oni ne proizvode prešani parafin.

325 U tom pogledu valja podsjetiti da se umjetno povećane cijene prešanog parafina ne primjenjuju na međusobnu opskrbu sudionika. Stoga unatoč činjenici da društvo Sasol samo nije proizvelo prešani parafin, ono je moglo imati koristi od dijela povrede prešani parafin jer ga je moglo nabaviti po konkurentnoj cijeni i prodati njemačkim krajnjim kupcima po umjetno povećanim cijenama koje su proizašle iz zabranjenog sporazuma.

326 Dakle, taj argument također treba odbiti.

327 Stoga Komisija nije povrijedila načelo proporcionalnosti koristeći kao faktor množenja postotak od 15% vrijednosti prihoda od prodaje na temelju težine dijela povrede prešani parafin.

328 S obzirom na prethodna razmatranja, valja odbiti ovaj prigovor i stoga treći dio četvrtog tužbenog razloga.

Četvrti dio, koji se temelji na različitom određivanju osnovnog iznosa novčane kazne na temelju različitih razdoblja sudjelovanja raznih društava u zabranjenom sporazumu

329 Tužitelji ističu da, prema praksi odlučivanja Komisije, u slučaju kada su različitim adresatima izrečene novčane kazne za različita razdoblja povrede, Komisija treba odrediti osnovni iznos novčane kazne koju treba izreći dijeleći dio navedenog osnovnog iznosa izračunatoga na temelju prodaje brojem različitih razdoblja.

330 Međutim, u ovom slučaju Komisija je na temelju trajanja povrede primijenila koeficijent 13 na društvo Sasol Wax za cijelo razdoblje povrede s jedne strane i koeficijent 10 s druge strane za razdoblja za koja su se svi tužitelji smatrali solidarno odgovornima, uzimajući u obzir istu vrijednost prihoda od prodaje za ta različita razdoblja.

331 Komisija je primijenila taj pristup bez pojašnjenja zašto dobra primjena pravila prava tržišnog natjecanja Unije zahtijeva osobito tešku sankciju za južnoafričku grupu društava za razdoblja povrede tijekom kojih navedeno društvo uopće nije bilo prisutno u Europi (tijekom razdoblja Schumann) ili kada je bilo prisutno samo putem zajedničkog pothvata, (tijekom razdoblja zajedničkog pothvata), dok Komisija nije vidjela nikakav razlog da kazni društvo Vara, prethodno društvo majku društva HOS, držatelja jedne trećine kapitala društva Schumann Sasol.

332 Time je Komisija povrijedila načela zabrane pretjeranih novčanih kazni i individualizacije kazni.

333 Prije svega, valja podsjetiti da se prema stavku 6. Smjernica iz 2006. kombinacija vrijednosti prihoda od prodaje na koju se odnosi povreda te trajanje povrede smatra primjerenom formulom koja odražava ekonomsku važnost povrede kao i relativnu težinu svakog poduzetnika u povredi. Osim toga, u skladu sa stavkom 13. navedenih smjernica, u određivanju osnovnog iznosa kazne koju će nametnuti, Komisija će upotrijebiti vrijednost prihoda od prodaje robe ili usluga tog poduzetnika koja se izravno ili neizravno odnosi na povredu u odgovarajućem zemljopisnom području unutar EGP-a.

334 U skladu sa sudskom praksom, u mjeri u kojoj se treba temeljiti na prometu poduzetnika uključenih u jednu te istu povredu za određivanje odnosa između novčanih kazni koje treba izreći, valja ograničiti razdoblje koje treba uzeti u obzir tako da su dobivene brojke što više usporedive. Iz toga proizlazi da određeni poduzetnik ne može zahtijevati da se Komisija s obzirom na njega temelji na razdoblju različitom od onoga koje inače primjenjuje, osim ako dokaže da promet koji je ostvario tijekom toga razdoblja, zbog razloga koji su mu svojstveni, ne odražava njegovu stvarnu veličinu i gospodarsku moć ni opseg povrede koju je počinio (presude Općeg suda od 14. svibnja 1998., Fiskeby Bord/Komisija, T-319/94, Zb., str. II-1331., t. 42. i od 30. rujna 2009., Akzo Nobel i dr./Komisija, T-175/05, t. 142.).

- 335 U uvodnoj izjavi 634. pobijane odluke Komisija je potvrdila da ona priznaje da 2004. zbog proširenja Europske unije u svibnju jest izvanredna godina i da smatra da je primjereno ne koristiti vrijednost prihoda od prodaje ostvarenu tijekom 2004. godine kao jedinu osnovicu za izračun iznosa novčane kazne, nego koristiti vrijednost prihoda od prodaje zadnje tri poslovne godine sudjelovanja subjekta u povredi.
- 336 Stoga je s obzirom na glavni dio drugog dijela povrede u vezi s parafinskim voskom Komisija koristila prosjek vrijednosti prihoda od prodaje parafinskog voska društva Sasol tijekom godina od 2002. do 2004. Dakle, ona je krenula od brojke koja odgovara iznosu od 167.326.016 eura. Što se tiče trećeg dijela, koji se odnosi na prešani parafin, koristila je prosjek vrijednosti prihoda od prodaje društva Sasol tijekom poslovnih godina od 2001. do 2003. Tako je utvrdila iznos koji odgovara onome od 5.404.922 eura za prešani parafin.
- 337 Kao prvo valja ispitati argumente tužitelja što se tiče situacije društva Sasol Wax.
- 338 Tužitelji ističu da je dio novčane kazne u pogledu koje se samo društvo Sasol Wax smatra odgovornim popeo na 67,5 milijuna eura, a što predstavlja oko 22% njegovog prometa u 2007. Novčana kazna tolikog iznosa takve je naravi da može uništiti gospodarske temelje društva Sasol Wax, osim ako grupa Sasol dobrovoljno ne preuzme novčanu kaznu na sebe, iako uopće nije kriva ni odgovorna u vezi s razdobljem Schumann.
- 339 U dijelu u kojem se taj argument odnosi na gornju granicu novčane kazne, upućuje se na analizu koja se odnosi na šesti tužbeni razlog.
- 340 Konačno, valja primijetiti da tužitelji nisu istaknuli nijedan argument kojim se nastoji dokazati da vrijednost prihoda od prodaje koji je služio kao temelj izračuna osnovnog iznosa novčane kazne izrečene društvu Sasol Wax ne odražava na primjeren način gospodarsku važnost povrede kao ni relativnu težinu svakog poduzetnika u zabranjenom sporazumu, u smislu Smjernica iz 2006. i sudske prakse navedene u točki 334. ove presude.
- 341 Također, tužitelji ne osporavaju da je društvo Sasol Wax odgovorno za postupanja koja predstavljaju povredu društava HOS i Schumann Sasol time što je pravno naslijedilo društva prednike koja su izravno sudjelovala u zabranjenom sporazumu.
- 342 Valja dodati da u skladu sa sudskom praksom, u okviru izračuna iznosa novčanih kazni koje se izriču na temelju članka 23. stavka 2. Uredbe br. 1/2003, različito postupanje prema poduzetnicima o kojima je riječ jest svojstveno izvršavanju ovlasti koje Komisija ima na temelju te odredbe. Naime, u okviru svoje margine prosudbe, Komisija je pozvana da individualizira sankciju prema ponašanju i posebnim obilježjima dotičnih poduzetnika kako bi u svakom slučaju jamčila punu djelotvornost pravila tržišnog natjecanja Unije (vidjeti presudu Suda od 7. lipnja 2007., Britannia Alloys & Chemicals/Komisija, C-79/06 P, Zb., str. I-4405., t. 44. i navedenu sudsku praksu). Nasuprot tome, tužitelji se ne pozivaju ni na jedno pravno pravilo koje bi obvezivalo Komisiju da individualizira vrijednost prihoda od prodaje unutar grupe.
- 343 Stoga valja smatrati da tužitelji nisu dokazali da je Komisija počinila ijednu pogrešku koristeći prosjek vrijednosti prihoda od prodaje koje je društvo Sasol ostvarilo tijekom razdoblja između 2002. i 2004. za izračun osnovnog iznosa novčane kazne izrečene svakom od društava od kojih se sastoji, za cijelo razdoblje njegovog sudjelovanja u dijelovima povrede koji se odnose na parafinski vosak, to jest za razdoblje od 3. rujna 1992. do 28. travnja 2005.

- 344 Zbog istih razloga tužitelji nisu dokazali da je Komisija počinila ijednu pogrešku koristeći prosjek vrijednosti prihoda od prodaje koje je društvo Sasol ostvarilo tijekom razdoblja između 2001. i 2003. za izračun osnovnog iznosa novčane kazne izrečene svakom od društava od kojih se sastoji, za cijelo razdoblje njegovog sudjelovanja u dijelovima povrede koji se odnose na prešani parafin, to jest za razdoblje od 30. listopada 1997. do 12. svibnja 2004.
- 345 Što se tiče potrebe za grupu Sasol da, s gospodarskoga gledišta, preuzme dio novčane kazne izrečene društvu Sasol Wax koja prelazi 10% njegovog prometa, Opći sud smatra da se to pitanje ne odnosi na izračun osnovnog iznosa novčane kazne, nego više na ispitivanje izvršeno u okviru šestog tužbenog razloga.
- 346 Stoga argumenti tužiteljâ trebaju biti odbijeni, neovisno o ishodu ispitivanja šestog tužbenog razloga.
- 347 Kao drugo, valja istaknuti da pripisivanje postupanja društva Schümann Sasol društvu Schümann Sasol International tijekom razdoblja zajedničkog pothvata treba biti potvrđeno zbog primjene pretpostavke stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na ponašanje svojeg društva kćeri, čiji kapital drži u cijelosti, a koju tužitelji nisu oborili.
- 348 Osim toga, tužitelji ne osporavaju pripisivanje odgovornosti društva Schümann Sasol International društvu Sasol Wax International zbog gospodarske sukcesije između te dvije pravne osobe.
- 349 Stoga treba smatrati da tužitelji nisu dokazali da je Komisija pogrešno koristila istu vrijednost prihoda od prodaje za društvo Sasol Wax i za njegovo jedino društvo majku, društvo Sasol Wax International.
- 350 Kao treće, valja podsjetiti na prihvaćanje prvog tužbenog razloga i poništenje pobijane odluke u vezi s pripisivanjem društvima Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd odgovornosti na temelju postupanja društva Schümann Sasol tijekom razdoblja zajedničkog pothvata (vidjeti točku 127. ove presude). Stoga se ne postavlja pitanje navodne nezakonitosti zbog vrijednosti prihoda od prodaje koja je korištena za izračun iznosa novčane kazne izrečene potonjima za razdoblje zajedničkog pothvata.
- 351 Konačno, što se tiče razdoblja Sasol, tijekom kojeg su cijeli kapital društva Sasol Wax neizravno držala društva Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd, nijedno pravno pravilo ne sprečava Komisiju da koristi istu vrijednost prihoda od prodaje za izračun iznosa novčane kazne izrečene društvu kćeri koje je izravno uključeno u povredu i njegovim društvima majkama.
- 352 S obzirom na sva prethodna razmatranja, Opći sud smatra da Komisija u kontekstu utvrđivanja vrijednosti prihoda od prodaje nije povrijedila načela zabrane pretjeranih novčanih kazni i individualizacije kazni. Dakle, valja odbiti četvrti dio četvrtog tužbenog razloga i stoga četvrti tužbeni razlog u cijelosti, neovisno o posljedicama prihvaćanja prvog i šestog tužbenog razloga.

5. Peti tužbeni razlog, koji se temelji na pogrešnom utvrđenju uloge predvodnika društva Sasol

- 353 Tužitelji ističu da je Komisija počinila pogrešku koja se tiče prava i pogrešku u ocjeni dokaza time što je zaključila da dio novčane kazne koji se odnosi na parafinski vosak, a koji treba biti izrečen društvu Sasol treba biti uvećan za 50% (ili 210 milijuna eura) zbog toga što je društvo Sasol igralo ulogu predvodnika zabranjenog sporazuma u sektoru parafinskog voska.

Pobijana odluka

- 354 Komisija je svoja utvrđenja u vezi s ulogom predvodnika društva Sasol izložila u uvodnim izjavama 681. do 686. pobijane odluke:

„[...]

(681) [Stavak] 28. Smjernica iz 2006. za izračun novčanih kazni propisuje da se ,Osnovni iznos može povisiti ako Komisija utvrdi postojanje otegotnih okolnosti, kao što su: (...) Uloga predvodnika ili pokretača povrede (...)'. U Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama Komisija je [potvrdila] da će ,obratiti također posebnu pozornost na vodeću ulogu koju je društvo Sasol moglo igrati, kao što proizlazi iz gore opisanih činjenica'. U odgovoru na Obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama društvo Sasol osporava da je igralo takvu ulogu predvodnika povrede. Ono tvrdi da je igralo ulogu predvodnika što se tiče tehničkog dijela tehničkih sastanaka zbog svojeg najboljeg poznavanja djelatnosti; osim toga, društvo Sasol, koje je ovisilo o opskrbi svojih konkurenata, nije moglo voditi zabranjeni sporazum, iako priznaje da je pokretalo rasprave o cijenama; iako je društvo HOS – mali subjekt u pogledu prometa u usporedbi sa svojim konkurentima – moglo igrati ulogu predvodnika, njegov utjecaj se s vremenom smanjio. Naposljetku, društvo Sasol tvrdi da dostupni dokazi ne odražavaju njegovu ulogu predvodnika. Ono nastoji sugerirati da su društva Total i ExxonMobil igrala ulogu predvodnika u vezi s određenim razdobljima i/ili određenim vidovima povrede.

(682) Argumenti društva Sasol ne mogu biti prihvaćeni. Dokazi navedeni u poglavlju 4. pokazuju da:

- 1) Društvo Sasol sazvalo je gotovo sve tehničke sastanke, uputilo pozive i predložilo dnevni red te je organiziralo mnoge od njih, rezerviralo hotelske sobe, unajmilo sobe za sastanke i organiziralo večere;
- 2) Društvo Sasol predsjedalo je tehničkim sastancima te je pokretalo i organiziralo rasprave o cijenama;
- 3) Društvo Sasol je, barem povremeno, uspostavljalo bilateralne kontakte nakon tehničkih sastanaka;
- 4) Društvo Sasol je barem jednom predstavljalo jednog od ostalih poduzetnika o kojima je riječ (vidjeti uvodnu izjavu 129.).

(683) Argument prema kojem je društvo Sasol samo sazivalo, organiziralo i predsjedalo tehničkim dijelom tehničkih sastanaka ne može biti prihvaćen. Ništa ne upućuje na to da je društvo Sasol napustilo svoju ulogu predvodnika kada su na tehničkim sastancima održavane rasprave o protutržišnim pitanjima, sastavni dio tih tehničkih sastanaka, a i samo društvo Sasol priznaje da je pokretalo rasprave o cijenama. Nijedna bilješka iz toga vremena ne upućuje na promjenu strukture između dva dijela sastanaka. Komisija u svakom slučaju smatra da su dva dijela sastanaka bila usko povezana i da ih nije moguće razlikovati. Naposljetku, ostali sudionici u zabranjenom sporazumu imali su dojam da društvo Sasol igra ulogu predvodnika zabranjenog sporazuma. To osobito proizlazi iz dopisa koji je uputio predstavnik društva ExxonMobil (vidjeti uvodnu izjavu 600.) kako bi završio svoje sudjelovanje u zabranjenom sporazumu. Ništa ne upućuje na to da se društvo Sasol ikada nastojalo opirati dojmu drugih sudionika u vezi sa svojim položajem predvodnika zabranjenog sporazuma. Činjenica da je društvo Sasol moglo biti ovisno o drugim društvima za opskrbu ne isključuje da je ono igralo ulogu predvodnika u zabranjenom sporazumu. Uzimajući u obzir leaderski položaj društva Sasol na tržištu parafinskog voska, ovisnost o opskrbama samo je jedan od vidova situacije, dok je drugi onaj da je društvo Sasol moglo u određenoj mjeri utjecati na tržište parafinskog voska i da je bilo moćan kupac. Dok se društvo Sasol i njegovi prednici mogu činiti malim subjektima u odnosu na ostale adresate te odluke u pogledu svjetskog prometa, ne treba zaboraviti da se radi o najvažnijem igraču na tržištu parafinskog voska u pogledu vrijednosti prihoda od prodaje. Činjenica da je dotični poduzetnik mogao biti gospodarski neovisan o svojim konkurentima ili da je mogao izvršavati pritisak na njih osim toga nije preduvjet za utvrđivanje uloge predvodnika. Sudska praksa ne zahtijeva da se za postojanje predvodnika utvrdi da je on diktirao ponašanje drugima. Komisija stoga ne smatra da ta uloga predvodnika može biti isključena na temelju izvadaka izjava koje je spomenulo društvo Sasol.

- (684) Budući da uloga predvodnika društva Sasol ne može biti utvrđena za prešani parafin, Komisija zaključuje da otegotna okolnost povezana s činjenicom da je igralo ulogu predvodnika može biti primijenjena samo na druge proizvode u vezi s povredom.
- (685) U mjeri u kojoj društvo Sasol sugerira da su drugi poduzetnici igrali ulogu predvodnika s obzirom na određena razdoblja ili određene vidove povrede, Komisija napominje da se te tvrdnje ne temelje na dokazima i stoga ne mogu biti uzete u obzir.
- (686) S obzirom na prethodno navedeno, osnovni iznos novčane kazne za društvo Sasol treba biti povećan za 50% dijela osnovnog iznosa koji se temelji na prodaji društva Sasol potpuno rafiniranog parafinskog voska, polurafiniranog parafinskog voska, mješavina voska, posebnih pripravaka, hidrorafiniranog voska i čvrstog parafinskog voska.“

Relevantna sudska praksa

- 355 U skladu s dobro utvrđenom sudskom praksom, kada povredu počini više poduzetnika, u okviru određivanja iznosa novčanih kazni treba utvrditi njihove odgovarajuće uloge u povredi za vrijeme trajanja njihovog sudjelovanja u njoj (u tom smislu vidjeti presudu Komisija/Anic Partecipazioni, gore navedenu u točki 252., t. 150.). Iz toga osobito slijedi da „vodeća uloga“ (predvodnika) koju igra jedan ili više poduzetnika u zabranjenom sporazumu treba biti uzeta u obzir u svrhu izračuna iznosa novčane kazne tako da poduzetnici koji su igrali takvu ulogu stoga moraju snositi posebnu odgovornost u odnosu na druge poduzetnike (vidjeti u tom smislu, presudu Suda od 16. studenoga 2000., Finnboard/Komisija, C-298/98 P, Zb., str. I-10157., t. 45.).
- 356 Sukladno tim načelima, stavak 28. Smjernica iz 2006. pod naslovom „Otegotne okolnosti“ utvrđuje nepotpun popis okolnosti koje mogu dovesti do povećanja osnovnog iznosa novčane kazne, među kojima je uloga predvodnika povrede (analogijom vidjeti presude Općeg suda od 15. ožujka 2006., BASF/Komisija, T-15/02, Zb., str. II-497., t. 280. do 282. i od 27. rujna 2012., Shell Petroleum i dr./Komisija, T-343/06, t. 197.).
- 357 Kako bi mogao biti okvalificiran kao predvodnik zabranjenog sporazuma, poduzetnik je morao predstavljati značajnu pokretačku snagu za zabranjeni sporazum ili nositi posebnu i konkretnu odgovornost u njegovom poslovanju. Tu okolnost treba ocjenjivati uzevši u obzir cjelokupni kontekst slučaja. Ona može posebice biti izvedena iz toga da je poduzetnik posebnim poticajima spontano dao osnovni zamah zabranjenom sporazumu ili ako sve indicije upućuju na to da je poduzetnik predano nastojati osigurati stabilnost i uspjeh zabranjenog sporazuma (presude BASF/Komisija, gore navedena u točki 356., t. 299., 300., 351., 370. do 375. i 427. i Shell Petroleum i dr./Komisija, gore navedena u točki 356., t. 198.).
- 358 To je slučaj ako je poduzetnik sudjelovao na sastancima zabranjenog sporazuma u ime drugog poduzetnika koji nije bio nazočan i kojeg je obavijestio o ishodu navedenih sastanaka. Isto vrijedi također kada se pokaže da je navedeni poduzetnik igrao središnju ulogu u konkretnom poslovanju zabranjenog sporazuma, primjerice organizirajući mnoge sastanke, prikupljajući i dijeleći informacije unutar zabranjenog sporazuma i najčešće oblikujući prijedloge u vezi s poslovanjem zabranjenog sporazuma (presude BASF/Komisija, gore navedena u točki 356., t. 404., 439. i 461. i Shell Petroleum i dr./Komisija, gore navedena u točki 356., t. 199.). Prilikom utvrđivanja takve središnje uloge važno je i predsjedanje sastancima kao i preuzimanje inicijative s ciljem osnivanja zabranjenog sporazuma ili poticanje novog sudionika da mu pristupi (vidjeti, u tom smislu, presudu Općeg suda od 8. rujna 2010., Deltafina/Komisija, T-29/05, Zb., str. II-4077., t. 333. i 335.).
- 359 Nasuprot tome, činjenica da je poduzetnik izvršavao pritisak, odnosno diktirao ponašanje drugih članova zabranjenog sporazuma nije nužan uvjet da bi taj poduzetnik mogao biti okvalificiran kao predvodnik zabranjenog sporazuma. Položaj poduzetnika na tržištu ili sredstva kojima raspolaže

također ne mogu biti indicije uloge predvodnika povrede, iako oni jesu dio konteksta u pogledu kojeg takve indicije trebaju biti ocijenjene (presude Općeg suda od 27. rujna 2012., Koninklijke Wegenbouw Stevin/Komisija, T-357/06, t. 286. i Shell Petroleum i dr./Komisija, gore navedena u točki 356., t. 201.; vidjeti također, u tom smislu, presudu BASF/Komisija, gore navedenu u točki 356., t. 299. i 374.).

- 360 Osim toga, u skladu sa sudskom praksom, s obzirom na važne posljedice u vezi s iznosom novčane kazne koja treba biti izrečena predvodniku zabranjenog sporazuma, na Komisiji je da u Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama postavi dokaze koje smatra važnim kako bi optuženom poduzetniku koji bi mogao biti okvalificiran kao predvodnik omogućila odgovor na takav prigovor. Međutim, s obzirom na činjenicu da takva obavijest jest stadij prilikom donošenja konačne odluke i stoga ne predstavlja konačno stajalište Komisije, ne može se zahtijevati da potonja već u tom stadiju poduzme pravnu kvalifikaciju elemenata na kojima će se temeljiti u svojoj konačnoj odluci za kvalificiranje poduzetnika kao predvodnika zabranjenog sporazuma (presuda Suda od 9. srpnja 2009., Archer Daniels Midland/Komisija, C-511/06 P, Zb., str. I-5843., t. 70. i 71.).
- 361 Naposljetku, valja naglasiti da stavke dokumenata i izjava koje, ako je to potrebno, Komisija ne navodi izričito ni u pobijanoj odluci ni u Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama, Opći sud ipak može, u okviru svoje ovlasti neograničene nadležnosti, uzeti u obzir ako su navedeni dokumenti i izjave tužiteljima bili stavljeni na raspolaganje tijekom upravnog postupka nakon Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama (presuda Suda od 16. studenoga 2000., SCA Holding/Komisija, C-297/98 P, Zb., str. I-10101., t. 55.; vidjeti, u tom smislu, presude BASF/Komisija, gore navedenu u točki 356., t. 354. i Shell Petroleum i dr./Komisija, gore navedenu u točki 356., t. 176.).

Poštovanje obveze obrazlaganja o utvrđenju u vezi s ulogom predvodnika društva Sasol

- 362 Tužitelji smatraju da Komisija nije dovoljno obrazložila svoje utvrđenje prema kojem je društvo Sasol igralo ulogu predvodnika u zabranjenom sporazumu.
- 363 U tom pogledu valja istaknuti da je ustaljena sudska praksa da obrazloženje pojedinačne odluke mora prenijeti razmatranja institucije koja je donijela akt na jasan i nedvosmislen način i to tako da omogući zainteresiranim strankama da saznaju razloge na kojima se temelji donesena odluka i nadležnom sudu da obavi svoj nadzor. Zahtjev obrazloženosti mora se ocjenjivati kroz okolnosti konkretnog slučaja. Nije nužno da obrazloženje sadrži sve relevantne činjenične i pravne elemente nego se pitanje ispunjava li zahtjeve iz članka 253. UEZ-a mora procjenjivati ne samo u odnosu na tekst akta o kojem je riječ, već i u odnosu na kontekst u kojem je taj akt donesen te skup pravnih pravila koja uređuju predmetnu materiju (vidjeti presudu Suda od 2. travnja 1998., Komisija/Sytraval i Brink's France, C-367/95 P, Zb., str. I-1719., t. 63. i navedenu sudsku praksu).
- 364 U ovom slučaju valja ustvrditi da je Komisija dovoljno precizno, u uvodnim izjavama 681. do 686. pobijane odluke, naznačila elemente na temelju kojih je društvo Sasol okvalificirala kao predvodnika dijela povrede u vezi s parafinskim voskom. Naime, Komisija je izložila činjenice koje je smatrala važnim u tom pogledu i precizirala dokumente u prilog tim činjeničnim utvrđenjima.
- 365 Stoga prigovor koji se temelji na nepostojanju obrazloženja treba odbiti kao neosnovan.

Ocjena osnovanosti dokaza koje je Komisija prikupila kako bi podržala zaključak u vezi s ulogom predvodnika društva Sasol

- 366 Prije svega, tužitelji smatraju da dokazi koje je Komisija prikupila u pobijanoj odluci ne mogu biti temelj za zaključak prema kojem je društvo Sasol bilo predvodnik zabranjenog sporazuma, tako da je Komisija počinila pogrešku u ocjeni i pogrešku što se tiče prava u tom pogledu.

- 367 Kao prvo, valja ispitati dokaze iz uvodne izjave 682. pobijane odluke prema kojima je društvo Sasol sazvalo gotovo sve tehničke sastanke, upućivalo pozive i predlagalo dnevne redove navedenih sastanaka, organiziralo mnoge od njih, rezerviralo hotelske sobe, unajmilo sobe za sastanke i organiziralo večere i prema kojima je predsjedalo tim sastancima te započinjalo i organiziralo rasprave o cijenama.
- 368 Tužitelji ne osporavaju točnost gore navedenih činjenica.
- 369 Međutim, oni ističu da društvo Sasol nije utvrđivalo dnevni red rasprava zabranjenog sporazuma, nego jedino bilo zaduženo za tehnički i opravdani dio sastanaka. Osim toga, datume i mjesta sastanaka „Blauer Salon“ nije određivalo društvo Sasol jednostrano, nego su o njima odlučivali svi sudionici.
- 370 Osim toga, društvo Sasol nije ni organiziralo ni na bilo kakav način strukturiralo raspravu o cijenama sudionikâ u zabranjenom sporazumu. Nakon što je predsjedalo tehničkim dijelom sastanka, društvo Sasol bi pokrenulo općenitu raspravu o cijenama, ali određivanja cijena bila su potom raspravljana otvoreno i odluke o toj temi donosili su svi sudionici u obliku otvorene rasprave „okrugli stol“. Ništa ne upućuje da je društvo Sasol izvršavalo i najmanji pritisak na bilo kojeg drugog sudionika s ciljem postizanja završetka rasprave s određenim ishodom.
- 371 Opći sud smatra da argumenti koje su istaknuli tužitelji ne mogu umanjiti važnost činjenice da je društvo Sasol ono koje je sazvalo gotovo sve tehničke sastanke, upućivalo pozive sudionicima, rezerviralo hotelske sobe, unajmljivalo sobe za sastanke i organiziralo večere. Ti elementi dokazuju da je društvo Sasol bilo organizator protutržišnih sastanaka s praktične strane.
- 372 Osim toga, činjenica da je društvo Sasol slalo pozive od osobite je važnosti koja nadilazi onu praktične organizacije, budući da su se u slučajevima kada su određeni sudionici zabranjenog sporazuma bili odsutni s jednog ili više tehničkih sastanaka koji su održavani jedan nakon drugog te ne bi saznali mjesto i datum sljedećeg tehničkog sastanka na licu mjesta, na sljedećim sastancima mogli pridružiti na poziv društva Sasol.
- 373 Usto, činjenica da je društvo Sasol utvrđivalo dnevni red barem za tehnički i opravdani dio rasprava naznaka je određene nadmoći nad sudionicima tehničkih sastanaka, koja je mogla ojačati autoritet koje je društvo Sasol već imalo zbog svojeg svojstva najvećeg proizvođača parafinskog voska u EGP-u, koji je držao udjel u tržištu od 22,4% 2004.
- 374 Osim toga, činjenica da je društvo Sasol bilo to koje je općenito pokretalo raspravu o cijenama također je važno jer je dakle općenito društvo Sasol bilo to koje je opravdane rasprave tehničke naravi prebacivalo na one protutržišne naravi. Dakle, čak i bez naznaka o protutržišnim raspravama na dnevnom redu koji je utvrđivalo društvo Sasol, prirodne posljedice potajne naravi zabranjenih sporazuma, u pravilu je društvo Sasol bilo ono koje je određivalo mjesto protutržišnih rasprava među temama. Osim toga, iz spisa proizlazi da bi općenito društvo Sasol prvo najavilo ciljnu cijenu parafinskog voska ili omjer povećanja kao i datum početka primjene novih cijena na kupce.
- 375 Konačno, valja podsjetiti da prema sudskoj praksi navedenoj u točki 359. ove presude činjenica da je poduzetnik izvršavao pritisak, odnosno diktirao ponašanje drugih članova zabranjenog sporazuma nije nužan uvjet da bi taj poduzetnik mogao biti okvalificiran kao predvodnik zabranjenog sporazuma. Stoga se tužitelji ne mogu učinkovito pozivati na to da društvo Sasol nije izvršavalo pritisak na druge sudionike tijekom tehničkih sastanaka.
- 376 Kao drugo, tužitelji ne osporavaju da je društvo Sasol, barem jednom, predstavljalo jednog od drugih poduzetnika o kojima je riječ, to jest društvo Wintershall. Osim toga obavještavalo je ostale sudionike u zabranjenom sporazumu čiji predstavnici nisu mogli sudjelovati na nekom sastanku o njegovom ishodu, kao što je dokazano u uvodnoj izjavi 103. pobijane odluke i u točki 185. priloga pobijanoj odluci u vezi s društvima MOL, Eni i Repsol.

- 377 Kao treće, Komisija u uvodnoj izjavi 683. pobijane odluke također ističe da su drugi sudionici na tehničkim sastancima imali dojam da društvo Sasol igra ulogu predvodnika zabranjenog sporazuma. To proizlazi osobito iz dopisa koji je uputio predstavnik društva ExxonMobil kako bi završio svoje sudjelovanje u zabranjenom sporazumu.
- 378 Tužitelji smatraju da dokazi koje je prikupila Komisija ne podržavaju zaključak potonje prema kojem su drugi sudionici imali dojam da je društvo Sasol predvodnik zabranjenog sporazuma. Dopis društva ExxonMobil bio je upućen društvu Sasol samo zato što je potonje bilo ono koje je poslalo prethodni dopis koji je sadržavao dnevni red predloženog sastanka.
- 379 Dopis društva ExxonMobil ispitan je u uvodnoj izjavi 600. pobijane odluke. Komisija je utvrdila kako slijedi:
- „Društvo ExxonMobil izjavljuje da je posljednji sastanak na kojem su njegovi predstavnici bili nazočni bio tehnički sastanak od 27. i 28. veljače u Münchenu. Kao odgovor na poziv na sastanak [...] od 15. siječnja 2004. osobe [M.] iz društva Sasol, osoba [Hu.] iz društva ExxonMobil odgovara, među ostalim: „Točke dnevnog reda čine se zanimljivim našem poduzeću. Međutim, čini nam se da se ova grupa konkurenata ujedinjuje bez podrške stručne udruge i da stoga nema ni strukturu ni statut. Ta nas situacija stavlja u neugodan položaj i želimo predložiti da se ovi sastanci odvijaju pod vodstvom EWF-a ili u tehničkom odboru ili kao odvojen pododbor. Društvo ExxonMobil neće sudjelovati na ovom sastanku zbog nepostojanja podrške statutarne stručne udruge.“
- 380 S obzirom na kontekst tog dopisa, Opći sud utvrđuje da navod sastanaka „među konkurentima [...] bez potpore stručne udruge“ upućuje na to da je društvo ExxonMobil htjelo prekinuti svoje sudjelovanje u zabranjenom sporazumu, kao što je Komisija među ostalim opravdano utvrdila. Korištenje izričitog izričaja nije bilo razumno uzimajući u obzir tajnovitu narav zabranjenih sporazuma i rizik novčane kazne koji proizlazi iz izričitog navoda protutržišnih postupanja u dopisu.
- 381 Činjenica da je taj dopis upućen samo društvu Sasol, a ne svim sudionicima bez ikakve sumnje upućuje na to da je društvo ExxonMobil društvo Sasol smatralo predvodnikom zabranjenog sporazuma.
- 382 Izjave društava Shell i Sasol na koje se poziva u uvodnoj izjavi 107. pobijane odluke sadrže usklađene dokaze tako da su dva poduzetnika potvrdila da su sastanke u pravilu organizirali i njima predsjedali zastupnici društva Sasol.
- 383 Stoga valja odbiti argumente tužiteljâ u tom pogledu i potvrditi utvrđenje Komisije prema kojem su drugi sudionici društvo Sasol smatrali predvodnikom zabranjenog sporazuma.
- 384 S obzirom na prethodno navedeno valja ustvrditi da je Komisija prikupila sve usklađene dokaze koji s obzirom na relevantnu sudsku praksu opravdavaju zaključak prema kojem je društvo Sasol bilo značajna pokretačka snaga zabranjenog sporazuma i nosilo posebnu i konkretnu odgovornost u njegovom poslovanju te valjano smatrala da je ono bilo predvodnik dijelova zabranjenog sporazuma koji se odnose na parafinski vosak.
- 385 Ostali argumenti tužiteljâ ne mogu dovesti u pitanje valjanost tog utvrđenja.
- 386 Kao prvo, prema tužiteljima, jedina razlika koja je postojala između društva Sasol i drugih sudionika jest činjenica da je društvo Sasol organiziralo i predsjedalo sastancima, da je najčešće započinjalo rasprave o cijenama i provedbu postignutih povećanja cijena te da je ono u pravilu bilo prvo koje bi provelo cijene koje su usuglašene sa svim sudionicima.
- 387 Prije svega valja ustvrditi da se pobijana odluka ne temelji samo na tim tvrdnjama nego da među ostalim proizlazi iz gore navedenog ispitivanja.

- 388 Potom, kao što je Komisija ispravno primijetila, ni za jednog drugog poduzetnika osim društva Sasol ne postoji toliko dokaza koji upućuju na utvrđivanje uloge predvodnika. Naime, iz priloga pobijanoj odluci proizlazi da postoje izričiti dokazi samo o pet sastanaka koje su organizirali drugi sudionici, u ovom slučaju jedan društvo MOL, tri društvo Total i jedan društvo Shell od ukupno 51, dok pozivi i dnevni redovi slani elektroničkom poštom omogućuju pripisivanje društvu Sasol inicijative i organizacije jedanaest sastanaka.
- 389 Stoga valja odbiti taj argument.
- 390 Kao drugo, tužitelji ističu da društvo Sasol nije moglo voditi zabranjeni sporazum jer je ovisilo o drugim sudionicima u zabranjenom sporazumu koji su bili vertikalno integrirani i koji su ga snabdijevali prešanim parafinom, sirovinom parafinskog voska.
- 391 Taj argument ne može biti prihvaćen. Udjel društva Sasol u tržištu parafinskog voska u EGP-u bio je 22,4% u 2004., tako da je društvo Sasol bilo, kao što to tužitelji i priznaju, najveći dobavljač parafinskog voska i „predvodnik tržišta“. Usto, bilo je važan kupac prešanog parafina, primjerice po vlastitom priznanju najvažniji kupac prešanog parafina koji su proizvodila društva Shell i ExxonMobil. Dakle, držalo je jak pregovarački položaj prema proizvođačima prešanog parafina zbog svoje kupovne moći. Konačno, činjenica da društvo Sasol nije bilo podvrgnuto nikakvom pritisku vertikalno integriranih proizvođača prešanog parafina u vezi s cijenama prešanog parafina dovoljno je dokazana činjenicom da je sama preprodaja prešanog parafina koju je ono obavljalo prema njemačkim krajnjim kupcima bila isplativa poslovna djelatnost. Iz toga proizlazi da na poslovnu težinu društva Sasol među sudionicima zabranjenog sporazuma nije utjecala činjenica da ono nije bilo vertikalno integrirano.
- 392 Kao treće, tužitelji smatraju da Komisija ne može valjano smatrati da sporazumi i protutržišna djelovanja u vezi s parafinskim voskom i prešanim parafinom čine samo jednu povredu, jedinstvenu i trajnu te da istodobno uloga predvodnika društva Sasol nije mogla biti utvrđena u vezi s prešanim parafinom. Budući da se zabranjeni sporazum ne može voditi samo djelomično, smatraju da je Komisija pogriješila u ocjeni u tom pogledu.
- 393 Kao što je Komisija ispravno istaknula, pojmovi „jedinstvena i trajna povreda“ i „predvodnik povrede“ ne odgovaraju istim kriterijima. Pojam „jedinstvena i trajna povreda“ temelji se na zamisli zajedničkog cilja suprotnog pravilima o tržišnom natjecanju, dok se pojam „predvodnik povrede“ temelji na činjenici da poduzetnik predstavlja važnu pokretačku snagu unutar zabranjenog sporazuma.
- 394 Stoga nijedno pravno pravilo Komisiji ne nalaže obvezu da utvrdi da se uloga predvodnika društva Sasol protezala na sve dijelove povrede. Nasuprot tome, činjenica da Komisija nije utvrdila ulogu predvodnika društva Sasol u vezi s dijelom povrede koji se odnosi na prešani parafin, unatoč organizatorskoj ulozi društva Sasol u vezi s tehničkim sastancima tijekom kojih se također raspravljalo o prešanom parafinu, odražava pošten pristup Komisije.
- 395 S obzirom na prethodno navedeno, valja zaključiti da je Komisija dostavila više usklađenih dokaza koji u svojoj ukupnosti omogućavaju utvrđenje da je društvo Sasol činilo znatnu pokretačku snagu zabranjenog sporazuma.
- 396 Stoga Komisija nije počinila ni pogrešku u ocjeni ni pogrešku što se tiče prava zaključujući na temelju dosljednog i usklađenog skupa indicija da je tužitelj preuzeo ulogu predvodnika zabranjenog sporazuma u sektoru parafinskog voska.
- 397 Stoga valja odbiti ovaj prigovor.

Navodno pretjerano, neproporcionalno i diskriminatorno povećanje od 50% osnovnog iznosa novčane kazne na temelju uloge predvodnika

- 398 Tužitelji smatraju da je povećanje osnovnog iznosa novčane kazne u visini od 210 milijuna eura neopravdano pretjerano i nerazmjerno. Oni stoga od Općeg suda zahtijevaju da ukine povećanje novčane kazne od 50% ili barem značajno smanji postotak povećanja jer to odgovarajuće i proporcionalno odražava težinu povrede koju je počinilo društvo Sasol s obzirom na one koje su počinili drugi sudionici zabranjenog sporazuma.
- 399 Kao prvo, prema tužiteljima, Komisija je o navodnoj ulozi predvodnika društva Sasol zaključila isključivo na temelju okolnosti koje se u najmanjoj mjeri također odnose na druge sudionike zabranjenog sporazuma, tako da ne postoji kvalitativna razlika između doprinosa društva Sasol zabranjenom sporazumu i onog drugih sudionika. Stoga je Komisija povrijedila načelo jednakog postupanja u dijelu u kojem ona zbog tih činjenica prigovara samo društvu Sasol, a ne i drugim sudionicima zabranjenog sporazuma.
- 400 Treba naglasiti da je, kao što proizlazi iz analize iz točaka 367. do 396. ove presude, Komisija dokazala da je društvo Sasol bilo, s obzirom na svoju ulogu predvodnika unutar zabranjenog sporazuma, u situaciji koja se razlikovala od one drugih sudionika. Do tog zaključka mogla je doći na temelju kako kvantitativnih tako i kvalitativnih elementa jer određena ponašanja, naznake uloge predvodnika, mogu biti valjana stavljena na teret samo društvu Sasol. Komisija u svakom slučaju može opravdano razlikovati osnovni iznos novčane kazne koja je izrečena različitim sudionicima uzimajući u obzir poseban intenzitet organizacijskih djelatnosti samo jednog sudionika unutar zabranjenog sporazuma.
- 401 Stoga s obzirom na posebnu situaciju društva Sasol u odnosu na druge sudionike i prema sudskoj praksi navedenoj gore u točki 181., Komisija nije povrijedila načelo jednakog postupanja.
- 402 Kao drugo, tužitelji ističu da povreda koju je počinilo društvo Sasol nije teža od one koju su počinila druga društva u mjeri u kojoj bi opravdala povećanje novčane kazne od 50%. Osim toga, drže da je financijska sposobnost društva Sasol osjetno slabija od one drugih članova zabranjenog sporazuma pa već osnovni iznos novčane kazne na njega utječe mnogo više nego na druge sudionike u zabranjenom sporazumu.
- 403 Postotak povećanja od 50% koji se dodaje osnovnom iznosu novčane kazne predstavlja 125% godišnje prodaje parafinskog voska koju je društvo Sasol Wax ostvarilo u EGP-u. To odgovara također iznosu od 75% osnovnog iznosa novčanih kazni kumulativno izrečenih svim drugim sudionicima zabranjenog sporazuma, iako je udjel u tržištu društva Sasol Wax oko 25 do 30%.
- 404 U skladu sa sudskom praksom iznos novčane kazne treba biti prilagođen tako da se uzme u obzir traženi utjecaj na poduzetnika kojem je izrečena i kako se novčana kazna ne bi smatrala zanemarivom ili protivno tome, pretjeranom, osobito u odnosu na financijsku sposobnost poduzetnika o kojem je riječ, sukladno zahtjevima koji se temelje s jedne strane na potrebi osiguranja djelotvornosti novčane kazne i s druge strane na poštovanju načela proporcionalnosti (presude Općeg suda Degussa/Komisija, gore navedena u točki 203., t. 283. i od 18. lipnja 2008., Hoechst/Komisija, T-410/03, Zb., str. II-881., t. 379.).
- 405 U skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 316. ove presude, primjena načela proporcionalnosti podrazumijeva da novčane kazne ne smiju biti nerazmjerne željenim ciljevima, to jest poštovanju pravila tržišnog natjecanja Unije i da iznos novčane kazne izrečene poduzetniku zbog povrede pravila u području tržišnog natjecanja mora biti razmjernan povredi, gledanoj kao cjelini, vodeći računa osobito o njezinoj težini i trajanju. Preciznije, načelo proporcionalnosti znači da Komisija novčanu kaznu mora odrediti razmjerno elementima uzetima u obzir prilikom utvrđivanja težine povrede i te elemente primijeniti na dosljedan i objektivno opravdan način.

- 406 U ovom slučaju valja istaknuti da činjenica da osnovni iznos novčane kazne predstavlja 125% godišnje prodaje parafinskog voska koju je društvo Sasol Wax ostvarilo u EGP-u u biti proizlazi iz jednostavne činjenice da je ono u zabranjenom sporazumu sudjelovalo trinaest godina i da je trajanje sudjelovanja multiplikator primijenjen na vrijednost prihoda od prodaje.
- 407 Usto, činjenica da povećanje zbog uloge predvodnika odgovara 75% osnovnog iznosa novčanih kazni kumulativno izrečenih svim drugim sudionicima zabranjenog sporazuma pojašnjava se činjenicom da je društvo Sasol, lider na tržištu parafinskog voska koji u njemu drži udjel od 22,4%, ostvarilo prodaju mnogo veće vrijednosti od one prodaje drugih sudionika.
- 408 Nijedna usporedba koju su proveli tužitelji stoga nije relevantna za test proporcionalnosti u vezi s povećanjem osnovnog iznosa od 50% zbog uloge predvodnika zabranjenog sporazuma.
- 409 Nasuprot tome, Opći sud je u okolnostima usporedivima s onima u ovom slučaju i izvršavanjem svoje ovlasti neograničene nadležnosti već potvrdio da povećanje osnovnog iznosa od 50% novčane kazne na primjeren način odražava dodatnu štetnu narav povrede koja proizlazi iz uloge predvodnika zabranjenog sporazuma (presuda Koninklijke Wegenbouw Stevin/Komisija, gore navedena u točki 359., t. 302.).
- 410 Konačno, valja istaknuti da se povećanje osnovnog iznosa novčane kazne ne odnosi samo na pitanje financijske sposobnosti poduzetnika koji se smatra odgovornim za povredu. Kriterij izračuna koji je korišten u tu svrhu jest postavljanje gornje granice ukupnog iznosa novčane kazne na 10% godišnjeg prometa poduzetnika. Stoga su neosnovani argumenti koje su tužitelji istaknuli u tom pogledu.
- 411 Stoga, s obzirom na okolnosti u ovom slučaju i elemente koje je prikupila Komisija koji dokazuju ulogu predvodnika zabranjenog sporazuma društva Sasol, valja zaključiti da Komisija nije povrijedila načelo proporcionalnosti i nije prekomjerno povećala osnovni iznos novčane kazne za 50% zbog njene uloge predvodnika.
- 412 Stoga valja odbiti prigovore koji se temelje na povredi načela jednakog postupanja i proporcionalnosti.
- 413 S obzirom na sva prethodna razmatranja, valja odbiti peti tužbeni razlog u cijelosti.

6. Sedmi tužbeni razlog, koji se temelji na propustu dodjele potpunog oslobađanja od kazni društvu Sasol u vezi s određenim dijelovima novčane kazne

- 414 Tužitelji ističu da je Komisija počinila pogrešku što se tiče prava i povrijedila stavak 23. Obavijesti o suradnji iz 2002. time što je novčanu kaznu koju treba izreći društvu Sasol temeljila na više elemenata koje je potonje dobrovoljno dostavilo, a koje je Komisija zanemarivala prije izjava društva Sasol i koji su imali značajan i izravan utjecaj na težinu i trajanje povrede.
- 415 U uvodnoj izjavi 741. pobijane odluke Komisija je zaključila da dokazi koje je društvo Sasol dostavilo nakon pretraga, dvama obavijestima podnesenima u travnju i svibnju 2005. i u priložima koji ih prate, daju značajnu dodanu vrijednost u smislu Obavijesti o suradnji iz 2002., time što jačaju sposobnost Komisije da dokaže činjenice povezane sa zabranjenim sporazumom.
- 416 Osim toga, u uvodnoj izjavi 743. pobijane odluke Komisija potvrđuje da prve dokaze koji su imali izravan utjecaj na određivanje trajanja zabranjenog sporazuma nije dostavilo društvo Sasol nego su pronađeni tijekom pretraga, točnije bilješke društva MOL i zapisnike sa sastanaka „Blauer Salon“ društva Sasol, i da su bili sadržani u zahtjevu za oslobađanje od kazni društva Shell.

417 Na temelju toga, prema uvodnoj izjavi 749. pobijane odluke, Komisija je primijenila smanjenje od 50% iznosa novčane kazne izrečene društvu Sasol ili maksimalni postotak smanjenja koji može biti dodijeljen poduzetniku na temelju Obavijesti o suradnji iz 2002. koji nije prvi koji otkriva postojanje zabranjenog sporazuma, a to je u ovom slučaju bilo društvo Shell.

Prvi dio u vezi s tehničkim sastancima prije 2000.

418 Tužitelji ističu da je prvi sastanak koji je društvo Shell navelo u svojem zahtjevu za oslobađanje odnosno smanjenje kazne onaj koji je održan u Budimpešti dana 3. i 4. veljače 2000. Izjava društva Shell nije sadržavala nijedan konkretan dokaz u vezi sa sastancima koji su održani prije toga datuma. Dakle, Komisija je svoj sud trebala temeljiti na izjavama društva Sasol kako bi dokazala održavanje određenih sastanaka, osobito za razdoblje između 1995. i 2000.

419 Za bilješke društva MOL i zapisnike sa sastanaka „Blauer Salon“ koji su pronađeni tijekom pretraga i koji tako čine dokaze koji su prethodili dobrovoljnim obavijestima društva Sasol, tužitelji smatraju da ti izvori ne pokrivaju sve sastanke spomenute u odluci Komisije i da podaci u tim bilješkama većinom nisu bili dovoljno izričiti kako bi dokazali trajanje povrede. Osim toga, tužitelji se pozivaju na sedam tehničkih sastanaka održanih između 1996. i 2001., čije je važne elemente kao što su datumi, mjesta, identitet sudionika i protutržišni sadržaji Komisija sa zahtijevanim stupnjem izvjesnosti mogla utvrditi samo putem zahtjeva za oslobađanje odnosno smanjenje kazne društva Sasol.

420 Stoga tužitelji smatraju da je Komisija na temelju elemenata koje je dostavilo društvo Sasol mogla dovoljno izvjesno utvrditi postojanje povrede između 1992. i 1999. Oni stoga od Općeg suda zahtijevaju da izmijeni pobijanu odluku i dodijeli im potpuno oslobađanje za dio povrede koji se odnosi na razdoblje između 1992. i 1999.

421 Valja ustvrditi da argumenti tužitelja nisu potkrijepljeni ni sadržajem pobijane odluke ni dokumentima koji su u njoj navedeni.

422 Kao prvo, što se tiče razdoblja između prvog sastanka 1992. i osmog koji je održan 27. siječnja 1995., Komisija raspolaže informacijama o zabranjenom sporazumu koje potječu iz izvora različitog od zahtjeva za oslobađanje odnosno smanjenje kazne društva Sasol, to jest iz bilješki društva MOL i zapisnika sa sastanaka „Blauer Salon“ koji su pronađeni tijekom pretraga. Radi se o tehničkim sastancima od 3. i 4. rujna 1992. (uvodna izjava 126. pobijane odluke), od 26. ožujka 1993. (uvodna izjava 129. pobijane odluke), od 2. lipnja 1993. (uvodna izjava 130. pobijane odluke), od 25. listopada 1993. (uvodna izjava 131. pobijane odluke), od 24. lipnja 1994. (uvodna izjava 132. pobijane odluke), od 30. rujna 1994. (uvodna izjava 133. pobijane odluke) i od 27. siječnja 1995. (uvodna izjava 134. pobijane odluke). Bilješke društva MOL i zapisnici sa sastanaka „Blauer Salon“ o tim sastancima, spomenuti u pobijanoj odluci, omogućili su Komisiji da utvrdi identitet sudionika, datum i mjesto sastanaka odnosno, za većinu, sadržaj rasprava i njihovu protutržišnu narav.

423 Što se tiče razdoblja između devetnaestog sastanka koji je održan 16. i 17. ožujka 1995. i dvadesetčetvrtog sastanka, koji je održan 27. i 28. listopada 1999., izjave društva Sasol omogućile su Komisiji da sazna za samo tri sastanka, to jest za one od 12. i 13. siječnja 1999. (uvodna izjava 150. pobijane odluke), 2. i 3. ožujka 1999. (uvodna izjava 151. pobijane odluke) te 23. i 24. rujna 1999. (uvodna izjava 155. pobijane odluke). Nasuprot tome, Komisija je na temelju bilješki društva MOL koje su pronađene tijekom pretraga mogla utvrditi održavanje četiriju sastanaka, onih od 22. i 23. lipnja 1995. (uvodna izjava 136. pobijane odluke), od 14. i 15. svibnja 1996. (uvodna izjava 140. pobijane odluke), od 12. i 13. veljače 1998. (uvodna izjava 146. pobijane odluke) te od 8. i 9. srpnja 1999. (uvodna izjava 154. pobijane odluke). Osim toga, Komisija je mogla također rekonstruirati sadržaj dvaju takvih sastanaka na temelju dokaza prikupljenih tijekom pretraga.

- 424 Iz toga slijedi da su dokazi kojima je Komisija raspolagala prije slanja izjava društva Sasol njoj omogućavali da utvrdi postojanje povrede za razdoblje koje je prethodilo 3. veljače 2000. Stoga tvrdnje tužiteljâ nemaju činjeničnu podlogu.
- 425 Kao drugo, tužitelji se ne mogu oslanjati na nepotpunu narav informacija sadržanih u bilješkama društva MOL i zapisnika sa sastanaka „Blauer Salon“.
- 426 Valja istaknuti da su bilješke društva MOL bilješke koje je tijekom sastanaka ručno sastavljala osoba koja je u njima sudjelovala i da je njihov sadržaj strukturiran i relativno detaljan. Stoga je njihova dokazna snaga vrlo jaka. Što se tiče zapisnika sa sastanaka „Blauer Salon“ društva Sasol, radi se o dokumentima koji potječu iz toga vremena i koji su sastavljeni *in tempore non suspecto* ili ubrzo nakon svakog tehničkog sastanka na koji se odnose. Stoga je dokazna snaga tih zapisnika jaka.
- 427 Osim toga, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 230. ove presude, s obzirom na tajnovitu narav zabranjenih sporazuma ne može se zahtijevati od Komisije da podnese dokumente koji izričito dokazuju kontakte gospodarskih subjekata o kojima je riječ. Eventualni nepotpuni i sporadični dokazi kojima Komisija raspolaze moraju biti takvi da ih se, u svakom slučaju, može dopuniti zaključcima koji omogućavaju rekonstrukciju relevantnih okolnosti. O postojanju protutržišnog djelovanja ili sporazuma može se stoga zaključiti iz određenog broja podudarnosti i indicija koji, promatrani kao cjelina, mogu tvoriti dokaz povrede pravila tržišnog natjecanja, u nedostatku drugog dosljednog objašnjenja.
- 428 Međutim, gore navedene bilješke i zapisnici čine ukupnost dokaza na kojima Komisija može valjano temeljiti utvrđenje prema kojem je zabranjeni sporazum već postojao između 1992. i 1999.
- 429 Naravno, dvije obavijesti društva Sasol olakšale su Komisijin zadatak jer su sadržavale dodatne dokaze i pojašnjenja o tumačenju drugih dostupnih dokaza. Međutim, taj doprinos odražava se na primjeren način, postotkom smanjenja novčane kazne od 50% koji je dodijeljen društvu Sasol na temelju njegove suradnje.
- 430 Stoga valja odbiti prvi dio sedmog tužbenog razloga.

Drugi dio u vezi s podjelom tržišta i kupacâ

- 431 Valja podsjetiti da je prema uvodnoj izjavi 653. pobijane odluke, budući da je bilo utvrđeno da su društva ExxonMobil, MOL, Repsol, RWE, Sasol, Shell i Total također sudjelovala u podjeli kupacâ i/ili tržišta, koja čini drugi dio povrede, omjer vrijednosti prihoda od prodaje uzet u obzir za te poduzetnike određen na postotak od 18% umjesto 17%, a koji je bio primijenjen na poduzetnike koji su sudjelovali samo u glavnom dijelu povrede.
- 432 Tužitelji ističu da su se prema uvodnoj izjavi 741. pobijane odluke informacije koje je o tom pitanju dostavilo društvo Shell prije njihovih izjava pokazale nepotpunima. Oni također tvrde da detaljni dokazi u vezi s podjelom kupacâ i/ili tržišta proistječu iz izjava društva Sasol od 30. travnja i 12. svibnja 2005.
- 433 U tom pogledu dovoljno je istaknuti da su elementi koji jasno upućuju na podjelu kupaca tijekom tehničkih sastanaka bili prisutni u bilješkama društva MOL navedenima u pobijanoj odluci u uvodnim izjavama 145. do 147., u zapisniku društva Sasol, navedenom u uvodnoj izjavi 168. pobijane odluke i u bilješci društva Total, spomenutoj u uvodnoj izjavi 170. iste odluke. Ti dokazi dobiveni su tijekom pretraga, to jest prije slanja izjava društva Sasol.
- 434 Stoga tvrdnje tužiteljâ nemaju činjeničnu podlogu.

- 435 Što se tiče nepotpune naravi informacija sadržanih u navedenim bilješkama, dovoljno je uputiti na uvodne izjave iz točaka 426. i 427. ove presude.
- 436 S obzirom na prethodno navedeno, valja odbiti drugi dio i stoga sedmi tužbeni razlog u cijelosti.

Izvršavanje ovlasti neograničene nadležnosti i određivanje konačnog iznosa novčane kazne

- 437 Valja podsjetiti da je nadzor zakonitosti odluka koje je donijela Komisija upotpunjen ovlašću neograničene nadležnosti, koja je sucu Unije priznata u članku 31. Uredbe br. 1/2003 u skladu s člankom 229. UEZ-a, a odsad i člankom 261. UFEU-a. Ta nadležnost ovlašćuje suca da, pored samog nadzora zakonitosti sankcije, ocjenu Komisije zamijeni svojom ocjenom i u skladu s tim ukine, smanji ili poveća iznos kazne ili izrečene dnevne kazne. Nadzor propisan Ugovorima time, u skladu sa zahtjevima prava na djelotvornu sudsku zaštitu određenog u članku 47. Povelje o temeljnim pravima, znači da sudac Unije izvršava nadzor, kako pravni tako i činjenični, i ima ovlast ocijeniti dokaze, poništiti pobijanu odluku i izmijeniti iznos novčanih kazni (vidjeti, u tom smislu, presudu Suda od 8. veljače 2007., *Groupe Danone/Komisija*, C-3/06 P, Zb., str. I-1331., t. 60. do 62. i presudu Općeg suda od 21. listopada 2003., *General Motors Nederland i Opel Nederland/Komisija*, T-368/00, Zb., str. II-4491., t. 181.).
- 438 Stoga je na Općem sudu, u okviru njegove ovlasti neograničene nadležnosti, da u trenutku kada donosi odluku ocijeni treba li tužiteljima izreći novčanu kaznu iznos koje pravilno odražava težinu i trajanje povrede o kojoj je riječ tako da su navedene novčane kazne razmjerne u odnosu na kriterije propisane u članku 23. stavku 3. Uredbe br. 1/2003 (vidjeti, u tom smislu, presudu Općeg suda od 11. ožujka 1999, *Aristrain/Komisija*, T-156/94, Zb., str. II-645., t. 584. do 586. i presudu od 9. srpnja 2003., *Cheil Jedang/Komisija*, T-220/00, Zb., str. II-2473., t. 93.).
- 439 Međutim, treba naglasiti da izvršavanje neograničene nadležnosti ne predstavlja vršenje nadzora po službenoj dužnosti i podsjetiti da je postupak pred sudovima Unije kontradiktoran (presuda Suda od 8. prosinca 2011., *Chalkor/Komisija*, C-386/10 P, Zb., str. I-13085., t. 64.).

1. Prvi dio šestog tužbenog razloga, koji se temelji na nepostojanju odvojene gornje granice u vezi s razdobljem Schümann

- 440 Tužitelji podsjećaju da društva Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International nisu smatrana odgovornima za dio novčane kazne u vezi s razdobljem Schümann (ili 67,5 milijuna eura), a što odgovara iznosu od 22% prometa društva Sasol Wax, jedinog društva odgovornog za povredu na temelju razdoblja Schümann kao pravnog sljednika društva HOS. Komisija je međutim pogrešno propustila utvrditi i primijeniti gornju granicu od 10% propisanu člankom 23. stavkom 2. Uredbe br. 1/2003 u vezi s razdobljem Schümann.
- 441 Smatraju da je kazna izrečena društvu Sasol Wax na temelju razdoblja Schümann pretjerana i takve naravi da ga gospodarski može uništiti, osim ako društvo Sasol Ltd dobrovoljno preuzme novčanu kaznu na svoj teret, a što bi dovelo do toga da se ono onda neizravno smatra odgovornim u vezi s razdobljem Schümann.
- 442 Stoga je Komisija povrijedila članak 23. stavak 2. Uredbe br. 1/2003 i načelo individualizacije kazni. Slijedom toga, tužitelji od Općeg suda zahtijevaju da poništi pobijanu odluku u dijelu u kojem je njome društvu Sasol Wax izrečena novčana kazna koja prelazi gornju granicu od 10% prometa koji je u 2007. ostvario H. Schümann i grupa društava pod njegovom kontrolom. Na raspravi su tužitelji alternativno zahtijevali smanjenje toga dijela novčane kazne postavljanjem gornje granice njezinog iznosa na 10% prometa društva Sasol Wax.

- 443 Komisija smatra da prilikom izračuna gornje granice od 10% koja je propisana člankom 23. stavkom 2. Uredbe br. 1/2003 treba uzeti u obzir gospodarsku jedinicu kakva je postojala u trenutku donošenja pobijane odluke, kao što proizlazi iz sudske prakse. Konačno, Komisija ističe da ni H. Schumann ni društvo Vara nisu adresati pobijane odluke i da već samo zbog toga ne može primijeniti gornju granicu od 10% na njihov promet.
- 444 U skladu sa sudskom praksom, gornja granica od 10% prometa odnosi se na ukupni promet dotičnog poduzetnika utoliko što samo taj promet daje naznaku važnosti i utjecaja toga poduzetnika na tržištu (vidjeti presudu Cimenteries CBR i dr./Komisija, gore navedenu u točki 227., t. 5022. i navedenu sudsku praksu). Osim toga, navedenom gornjom granicom nastoji se posebice zaštititi poduzetnike od pretjerane razine novčane kazne koja može uništiti njihove gospodarske temelje (presude Općeg suda Tokai II, gore navedena u točki 271., t. 389. i od 13. srpnja 2011., Schindler Holding i dr./Komisija, T-138/07, Zb., str. II-4819., t. 193.).
- 445 Iz toga slijedi da se cilj koji se želi postići uvođenjem gornje granice od 10% ne može ostvariti ako se ta gornja granica isprva primjenjuje na svakog odvojenog adresata odluke kojom se izriče novčana kazna. Samo ako se naknadno pokaže da više adresata čini poduzetnika u smislu gospodarske jedinice odgovorne za povredu koja je sankcionirana, i to još na dan donošenja te odluke, gornja granica može biti izračunata na temelju ukupnog prometa toga poduzetnika, to jest svih njegovih sastavnica uzetih zajedno. Nasuprot tome, ako je ta gospodarska jedinica u međuvremenu prestala postojati, svaki adresat ima pravo na to da se na njega pojedinačno primijeni gornja granica o kojoj je riječ (presude Općeg suda Tokai II, gore navedena u točki 271., t. 390.; od 13. rujna 2010., Trioplast Wittenheim/Komisija, T-26/06, t. 113. i od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija, T-54/06, t. 92.).
- 446 Kao prvo, u ovom je slučaju nesporno da društvo HOS, koje je postalo Sasol Wax, tijekom razdoblja povrede Schumann nije činilo gospodarsku jedinicu s društvima Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International. Međutim, u trenutku donošenja pobijane odluke Sasol Wax je činilo gospodarsku jedinicu s ostalim tužiteljima.
- 447 Kao drugo, valja primijetiti da se presude na koje se Komisija poziva u svojim pisanim podnescima (presude Općeg suda HFB i dr./Komisija, gore navedena u točki 33., t. 528., od 8. srpnja 2008., Knauf Gips/Komisija, T-52/03, t. 353. i Tokai II, gore navedena u točki 271., t. 389.) ne odnose na situacije u kojima tijekom razdoblja pokrivenog povredom društvo koje je izravno odgovorno više ne čini gospodarsku jedinicu sa svojim društvima majkama koje drže njegov kapital u trenutku donošenja odluke. Stoga rješenja razvijena u navedenim presudama ne mogu biti doslovno primijenjena u činjeničnoj situaciji koja se razlikuje u tom ključnom elementu.
- 448 Kao treće valja dodati da je jedna od pozitivnih posljedica pravila prema kojima treba zanemariti formalno odvajanje dvaju društava i izreći novčane kazne solidarno društvu kćeri i njegovom društvu majci koji čine istog poduzetnika (vidjeti točke 31. i 36. ove presude) isključivanje rizika da neko društvo može izbjeći ili umanjiti novčane kazne koncentrirajući nezakonite djelatnosti u društvu kćeri koje ima neznatan promet. Pravilo prema kojem gornja granica novčane kazne treba biti utvrđena s obzirom na ukupni promet poduzetnika treba shvatiti kao jamca tog rezultata. Međutim, takav cilj nije ugrožen određivanjem drukčije gornje granice novčane kazne na temelju razdoblja povrede koje je prethodilo stvaranju gospodarske jedinice između društva kćeri koje izravno sudjeluje u zabranjenom sporazumu i društva majke koje ga drži u trenutku donošenja odluke Komisije ako imovina društva kćeri nije prenesena drugim pravnim subjektima nakon njegovog stjecanja i potom nakon otkrivanja zabranjenog sporazuma.
- 449 Kao četvrto, Komisija ne osporava tvrdnju tužiteljâ prema kojoj zbog toga što društvo Sasol Wax ne može platiti dio novčane kazne za razdoblje Schumann koji odgovara 22% njegovog godišnjeg prometa nadređeno društvo Sasol Ltd treba platiti dio iznosa umjesto društva Sasol Wax, to jest dio iznad gornje granice od 10%, a koji ne bio trebalo snositi društvo Sasol Wax.

- 450 Kao peto, također treba istaknuti da društva Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd tijekom razdoblja Schümann nisu mogla imati koristi od djelatnosti koje predstavljaju povredu jer još nisu bili vlasnici društva Sasol Wax.
- 451 Kao šesto, valja uzeti u obzir činjenicu da se u nacionalnim pravima solidarna odgovornost za plaćanje novčane kazne koja je izrečena zbog povrede članka 81. UEZ-a dodjeljuje svakom od sudužnika od kojih se zahtijeva plaćanje, koji imaju pravo da od drugoga sudužnika zahtijevaju da doprinese plaćanju dijela novčane kazne koja je plaćena u njegovo ime (vidjeti, u tom smislu, presudu Suda od 11. travnja 2013., Mindo/Komisija, C-652/11 P, t. 36. i 37.). Međutim, u ovom slučaju tužitelji upravo ističu poteškoće vezane za pokretanje postupka naknade štete protiv društva Vara i H. Schümann zbog toga što ih Komisija nije kaznila i pritom nije opovrgnula njihove navode o toj točki.
- 452 Stoga nejednako postupanje Komisije (vidjeti točke 187. i 197. ove presude), zajedno s neodređivanjem odvojene gornje granice za dio novčane kazne u vezi s razdobljem Schümann, mogu otežati financijsku odgovornost društava Sasol Wax International, Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd za povredu koju je počinilo društvo HOS. Naime, dio novčane kazne koji prelazi 10% prometa društva Sasol Wax trebala bi snositi njegova društva majke, dok solidarno nekažnjavanje društva Vara i H. Schümann može utjecati na konačnu raspodjelu iznosa novčane kazne pred nacionalnim sudovima na teret tužiteljâ i osobito tri trenutačna društva majke društva Sasol Wax.
- 453 S obzirom na sva prethodna razmatranja, Opći sud smatra da je u posebnim okolnostima ovog slučaja primjereno odrediti gornju granicu dijela novčane kazne izrečene društvu Sasol Wax na temelju povrede počinjene tijekom razdoblja Schümann na 10% njegovog prometa u 2007. Budući da on iznosi 308.600.000 eura, dio novčane kazne izrečene društvu Sasol Wax za to razdoblje povrede određuje se na 30.860.000 eura.
- 454 Tako određeni dio iznosa novčane kazne ne ovisi o kasnijoj Komisijinoj ocjeni u vezi s utjecajem ove presude u tom pogledu.

2. Drugi dio šestog tužbenog razloga, koji se temelji na neodređivanju odvojene gornje granice u vezi s razdobljem zajedničkog pothvata, koji je ispitivan zajedno s prihvaćanjem prvog tužbenog razloga

- 455 Tužitelji ponavljaju da se društva Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd ne mogu smatrati odgovornima za razdoblje zajedničkog pothvata i razdoblje Sasol. Iz toga bi slijedilo da dio novčane kazne u vezi s tim razdobljima treba biti određen na 10% prometa društva Sasol Wax, a ako Opći sud smatra da su društva Schümann Sasol i Schümann Sasol International, kao i društva Sasol Wax i Sasol Wax International činila jedinstvenu gospodarsku jedinicu tijekom tih odgovarajućih razdoblja, na 10% prometa koje je u 2007. ostvarilo društvo Sasol Wax International.
- 456 Kao što proizlazi iz ispitivanja drugog tužbenog razloga, valja potvrditi pobijanu odluku u dijelu u kojem je Komisija utvrdila postojanje gospodarske jedinice između društava Schümann Sasol i Schümann Sasol International, kao i između njihovih sljednika, društava Sasol Wax i Sasol Wax International.
- 457 Međutim, valja podsjetiti da na temelju završnih zaključaka u vezi s prvim tužbenim razlogom pobijana odluka treba biti izmijenjena u dijelu u kojem je Komisija društvima Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd pripisala odgovornost za povredu koju je počinila jedinstvena gospodarska jedinica koju su činila društva Schümann Sasol i Schümann Sasol International.
- 458 Kao prvo, valja podsjetiti da dio novčane kazne izrečene društvima Sasol Wax i Sasol Wax International u vezi s razdobljem zajedničkog pothvata (179.657.803 eura) uvelike prelazi 10% prometa Sasol Wax International (480.800.000 eura u 2007.).

- 459 Kao drugo, Komisija ne osporava tvrdnju tužiteljâ prema kojoj, budući da društvo Sasol Wax International ne može platiti cijelu novčanu kaznu koja je povezana s razdobljem zajedničkog pothvata, društvo Sasol Ltd, nadređeno društvo, treba platiti dio novčane kazne umjesto njega, to jest dio iznad gornje granice od 10%, a što ne bi trebalo snositi društvo Sasol Wax International.
- 460 Kao treće, valja ustvrditi da pogreška u ocjeni istaknuta u okviru prvog tužbenog razloga dovodi u pitanje opseg poduzetnika koji je počinio povredu tijekom razdoblja zajedničkog pothvata. Osim toga, solidarno kažnjavanje različitih društava na temelju povrede koju je počinilo društvo Schumann Sasol ovisi o prethodnom utvrđenju prema kojem su ona zajedno činila jednog poduzetnika u smislu članka 81. UEZ-a u vrijeme počinjenja povrede. Budući da je definicija poduzetnika u ovom slučaju nepravilno određena, nije isključeno da bi bez pogrešaka u ocjeni o kojima je riječ Komisija utvrdila solidarnu odgovornost društva Vara i H. Schumanna na temelju povrede koju je izravno počinilo društvo Schumann Sasol.
- 461 Kao četvrto, s obzirom na sudsku praksu navedenu u točki 451. ove presude, Opći sud utvrđuje da pogreške u ocjeni u vezi s definicijom poduzetnika koji je počinio povredu tijekom razdoblja zajedničkog pothvata, zajedno s neodređivanjem odvojene gornje granice za dio novčane kazne u vezi s navedenim razdobljem, mogu otežati financijske posljedice povrede koju je izravno počinilo društvo Schumann Sasol na tužitelje. Naime, dio novčane kazne koji prelazi 10% prometa društva Sasol Wax International trebala bi snositi njegova društva majke, dok solidarno nekažnjavanje društva Vara i H. Schumanna može utjecati na konačnu raspodjelu iznosa novčane kazne pred nacionalnim sudovima na teret tužiteljâ i osobito društva Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd.
- 462 S obzirom na sva prethodna razmatranja, Opći sud smatra da je u posebnim okolnostima ovog slučaja primjereno odrediti gornju granicu novčane kazne koja je izrečena društvima Sasol Wax i Schumann Sasol International na temelju povrede počinjene tijekom razdoblja zajedničkog pothvata na 10% prometa potonjeg u 2007. Budući da je to 480.800.000 eura, dio novčane kazne o kojoj je riječ izrečene društvima Sasol Wax i Sasol Wax International treba biti smanjen na 48.080.000 eura.
- 463 Tako određeni dio iznosa novčane kazne ne ovisi o kasnijoj Komisijinoj ocjeni u vezi s utjecajem ove presude u tom pogledu.

3. Dio iznosa novčane kazne u vezi s razdobljem Sasol

- 464 Konačno, što se tiče razdoblja povrede Sasol i dijela novčane kazne koji se na njega odnosi te iznosi 71.042.197 eura, Opći sud, izvršavajući svoju ovlast neograničene nadležnosti, smatra da je iznos novčane kazne izrečen tužiteljima primjeren, uzimajući u obzir težinu i trajanje počinjene povrede.

Troškovi

- 465 U skladu s člankom 87. stavkom 3. Poslovnika Općeg suda, Opći sud može podijeliti troškove ili odlučiti da svaka stranka snosi vlastite troškove ako stranke djelomično uspiju u svojim zahtjevima.
- 466 U ovom slučaju prihvaćena su tri od sedam tužbenih razloga koje su tužitelji istaknuli i iznos novčane kazne izrečen svakom od tužiteljâ znatno je smanjen. Stoga pravičnom ocjenom činjenica u predmetu valja odlučiti da će Komisija snositi vlastite troškove kao i dvije trećine troškova tužiteljâ, koji će snositi trećinu vlastitih troškova.

Slijedom navedenoga,

OPĆI SUD (treće vijeće)

proglašava i presuđuje:

1. **Članak 1. Odluke Komisije C (2008) 5476 *final* od 1. listopada 2008. o postupku primjene članka 81. [UEZ-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/39.181 – Vosak za svijeće) poništava se u dijelu u kojem je Europska komisija u njemu utvrdila da su društva Sasol Holding in Germany GmbH i Sasol sudjelovala u povredi prije 1. srpnja 2002.**
2. **Iznos novčane kazne izrečene društvu Sasol Wax GmbH smanjuje se na svotu od 149.982.197 eura, za plaćanje za koje su s jedne strane solidarno odgovorni Sasol Wax International AG, u visini od 119.122.197 eura, i s druge strane društva Sasol i Sasol Holding in Germany, u visini od 71.042.197 eura.**
3. **U preostalom dijelu tužba se odbija.**
4. **Komisija će snositi vlastite troškove i dvije trećine troškova društava Sasol, Sasol Holding in Germany, Sasol Wax International i Sasol Wax.**
5. **Sasol, Sasol Holding in Germany, Sasol Wax International i Sasol Wax snosit će trećinu vlastitih troškova.**

Czúcz

Labucka

Gratsias

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourg, 11. srpnja 2014.

Potpisi

Sadržaj

Činjenice iz kojih proizlazi spor	2
1. Upravni postupak i donošenje pobijane odluke	2
2. Struktura grupe Sasol i društva Vara i pripisivanje odgovornosti društvima majkama u pobijanoj odluci	5
Postupak i zahtjevi stranaka	6
Pravo	6
1. Prvi tužbeni razlog, koji se temelji na pogrešnom pripisivanju odgovornosti za povredu u vezi s razdobljem zajedničkog pothvata društvima Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International	7
Uvodna očitovanja	7
Pobijana odluka	8
Razlikovanje pojma kontrole od stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja kakav je primijenjen u kontekstu članka 81. UEZ-a	10
Osnovanost utvrđenja Komisije u vezi s pripisivanjem društvima Sasol Holding in Germany i Sasol Ltd povrede koju je počinilo društvo Schümann Sasol International	12
Uprava društva Schümann Sasol International	13
Nadzorni odbor i glavna skupština društva Schümann Sasol International	19
Stvarno izvršavanje odlučujućeg utjecaja društva Sasol Holding in Germany na ponašanje društva Schümann Sasol International na tržištu	20
Dokazni prijedlog tužitelja	20
2. Drugi tužbeni razlog, koji se temelji na pogrešnom pripisivanju društvima Sasol Ltd, Sasol Holding in Germany i Sasol Wax International odgovornosti za povredu u vezi s razdobljem Sasol	21
Prvi dio, koji se temelji na pogrešci koja se tiče prava u vezi s mogućnošću pripisivanja povrede koju je počinilo društvo kći društvu majci samo na temelju pretpostavke utemeljene na držanju 100% kapitala	21
Drugi dio, koji se temelji na navodno pogrešnom utvrđenju nepobijanja pretpostavke	22
Zaključak	26
Dokazni prijedlog tužitelja	27
3. Treći tužbeni razlog, u vezi s nepostojanjem solidarne odgovornosti društva Vara tijekom razdoblja Schümann i razdoblja zajedničkog pothvata	27
4. Četvrti tužbeni razlog, koji se temelji na pogrešnom određivanju osnovnog iznosa novčane kazne	30
Prvi dio, koji se temelji na nepostojanju valjanog pravnog temelja pobijane odluke	30
ECLI:EU:T:2014:628	65

Drugi dio, koji se temelji na pogrešnom uključivanju prodaje mikrovoska u vrijednost prihoda od prodaje društva Sasol	32
Treći dio, koji se temelji na pogreškama u izračunu osnovnog iznosa novčane kazne u vezi s prešanim parafinom	40
Četvrti dio, koji se temelji na različitom određivanju osnovnog iznosa novčane kazne na temelju različitih razdoblja sudjelovanja raznih društava u zabranjenom sporazumu	47
5. Peti tužbeni razlog, koji se temelji na pogrešnom utvrđenju uloge predvodnika društva Sasol	49
Pobijana odluka	22
Relevantna sudska praksa	51
Poštovanje obveze obrazlaganja o utvrđenju u vezi s ulogom predvodnika društva Sasol	52
Ocjena osnovanosti dokaza koje je Komisija prikupila kako bi podržala zaključak u vezi s ulogom predvodnika društva Sasol.....	52
Navodno pretjerano, neproporcionalno i diskriminatorno povećanje od 50% osnovnog iznosa novčane kazne na temelju uloge predvodnika	56
6. Sedmi tužbeni razlog, koji se temelji na propustu dodjele potpunog oslobađanja od kazni društvu Sasol u vezi s određenim dijelovima novčane kazne	57
Prvi dio u vezi s tehničkim sastancima prije 2000.	58
Drugi dio u vezi s podjelom tržišta i kupacâ	59
Izvršavanje ovlasti neograničene nadležnosti i određivanje konačnog iznosa novčane kazne	60
1. Prvi dio šestog tužbenog razloga, koji se temelji na nepostojanju odvojene gornje granice u vezi s razdobljem Schümann	60
2. Drugi dio šestog tužbenog razloga, koji se temelji na neodređivanju odvojene gornje granice u vezi s razdobljem zajedničkog pothvata, koji je ispitan zajedno s prihvaćanjem prvog tužbenog razloga	62
3. Dio iznosa novčane kazne u vezi s razdobljem Sasol	63
Troškovi	63